SALA DE LECTURĂ

ANUL XXXII
48
(1 438)
Sîmbătă
2 decembrie
1989
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

HOTĂRÎRILE CONGRESULUI AL XIV-LEA AL PARTIDULUI, CHEMĂRILE TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU — VAST PROGRAM DE MUNCĂ ȘI GÎNDIRE COMUNISTĂ

UNITATE ȘI INDEPENDENȚĂ

Pentru munca și viața întregii țări, hotărîrile marelui forum comunist sînt asemeni unui puternic fascicol de raze care luminează în timp căi și modalități ale gîndirii și faptei înaintate, călăuzitoare spre tot mai înalte trepte de progres și civilizație. Eccurile amplelor dezbateri din Congres reverberează pe planul conștiinței patriotice, revoluționare, iar aceasta are o semnificație aparte în aceste zile, cînd ne gîndim la actul Marii Uniri, sărbătoare scumpă inimii poporului. Ideile ca și faptele unirii și unității naționale se regăsesc în timp sub semnul ideilor și faptelor independenței depline, economice și politice, făcînd acel arc de pod tot mai întins și mai durabil cu tot ce am înfăptuit în anii glorioși ai construcției socialiste, în anii epocii pe care o trăim și al cărei eveniment la zi, hotărîtor, îl constituie Congresul al XIV-lea al partidului. Pe drumul luminos, înalt și distinct deschis de marele forum comunist, unitatea indisolubilă a partidului și poporului își găsește expresia de cuget și acțiune revoluționară în însăși realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar general al partidului, act politic și social deosebit de important pentru că în esența lui stă explicația propriei noastre înaintări pe calea socialismului și comunismului, a independenței și suveranității.

Așa cum se subliniază în Rezoluția marelui forum, **Congresul își exprimă profunda convingere că actul politic de importanță istorică al reinvestirii tovarășului Nicolae Ceaușescu în suprema funcție de secretar general al partidului reprezintă garanția cea mai sigură a continuității procesului de făurire a socialismului cu poporul și pentru popor, a înaintării neabătute a României, libere, independente și suverane, pe calea socialismului și comunismului — visul de aur al omenirii !** Dînd cea mai înaltă apreciere și aprobînd în unanimitate Raportul prezentat de secretarul general al partidului, tezele și orientările cuprinse în Expunerea conducătorului partidului și statului, Expuneri care au prefațat de fapt marele forum și au constituit obiectul celor mai largi dezbateri în partid și societate, Congresul al XIV-lea rămîne înscris în istoria noastră ca un eveniment epocal, de o însemnătate care spune mult în împrejurările lumii contemporane.

Timpul pe care-l trăim este al faptelor, al gîndirii înaintate, al muncii pentru îndeplinirea neabătută a hotărîrilor adoptate, a programelor edificării pe mai departe a societății socialiste. **În întreaga noastră activitate**, sublinia secretarul general al partidului, **trebuie să acționăm cu întreaga răspundere, să asigurăm creșterea continuă a rolului conducător al partidului în toate domeniile, a forței și unității sale. Să asigurăm întărirea unității de granit între partid și popor — garanția victoriei socialismului și comunismului, a înaintării ferme a patriei noastre pe calea progresului, a întăririi independenței și suveranității României !**

Unui consens deplin de gînduri, idealuri și aspirații, îi urmează logic un consens al faptelor de muncă și creație. Expresia cea mai evidentă este aceea a angajării, a răspunderii, ceea ce, pe planul producției materiale și spirituale, al întăririi zestrei de valori consacră și un sens al luptei, al dăruirii, al abnegației, în acea optică mereu vie și luminoasă a unirii, a unității indisolubile a poporului în jurul partidului, al secretarului său general. Aceasta este de fapt, azi, și una din dimensiunile fundamentale ale spiritului revoluționar, creator. Partidul nostru comunist, în accepția sa de centru vital al națiunii, angajat prin întregul său Program într-o luptă care-i îndreptățește însăși misiunea istorică și rolul conducător, se situează nu doar în fruntea aspirațiilor fundamentale ci și în miezul realității înseși, purtînd acel dialog neîntrerupt cu prezentul și viitorul și căutînd soluțiile optime, cele mai adecvate, pentru rezolvarea problemelor pe care le ridică, în fiecare etapă, construcția noii societăți. Semnificativ în acest sens este însuși faptul că în zilele imediat următoare Congresului, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, s-a aflat în mijlocul producătorilor de bunuri materiale și spirituale, continuînd acel dialog amplu și pe multiple probleme cu oamenii muncii, la fața locului, în aceeași lumină a cerințelor și posibilităților dezvoltării neîntrerupte a patriei, a asigurării viitorului demn și prosper. Izvorăște acest dialog dintr-o mare dragoste față de partid și popor, din acel filon mereu viu și proaspăt al unității care este o parte inseparabilă a tezaurului nostru de gînduri, fapte și idei, izvorăște acest dialog din încredere și voință, din nădejdi și împliniri, din grija permanentă față de destinele poporului, ale socialismului și comunismului pe pămîntul românesc.

Către temeliile Marii Uniri, ale actului făuritor care a însumat sacrificii și zbateri eroice, gîndul și voința noastră de unitate națională, în frunte cu partidul comunist, cu secretarul său general, trimite ecouri înalte, pe măsură, iar aceasta, în aceste zile cînd am pornit mai departe, în viitor, are o importanță definitorie.

Luceafărul

Gheorghe Ionță : „Vremuri de glorie"

„În deplină unitate, sub conducerea partidului nostru comunist, să ne angajăm în fața partidului, a poporului nostru că vom face totul pentru realizarea acestor minunate obiective, că vom asigura triumful societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, vom ridica nivelul de viață, de bunăstare și fericire al întregului popor, asigurînd întărirea continuă a independenței, suveranității României, ca țară liberă, demnă, în rîndul națiunilor libere ale lumii !"

NICOLAE CEAUȘESCU

(din Raportul la cel de-al XIV-lea Congres al P.C.R.)

Sensul istoriei

Eveniment de excepțională însemnătate în viața social-politică a patriei, Congresul al XIV-lea al partidului reprezintă — prin hotărîrile adoptate de marele forum, prin actul de unanimă voință națională al realegerii tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar general al partidului — o amplă, lucidă și cutezătoare deschidere a tuturor orizonturilor muncii și creației către acest prag de mileniu. El consfințește opțiunea definitivă a poporului român pentru socialism — cale unică de dezvoltare multilaterală a țării — pentru un viitor clădit pe temelia independenței, suveranității și bunăstării.

Socialismul românesc se definește astfel într-o continuitate organică a marilor idealuri ale poporului devenind, prin înfăptuirile acestei epoci, expresia cea mai înaltă a realizării aspirațiilor națiunii noastre. Cităm din Raportul prezentat de către tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congres : „Dar întotdeauna trebuie să subliniem că adevăratul făuritor al istoriei, al vieții, al națiunii și al independenței este poporul însuși ; el a fost acela care în nici o împrejurare nu a capitulat, a ținut sus steagul luptei, citeodată cu grele pierderi, dar a făcut totul pentru a asigura viitorul urmașilor lui, viitorul poporului nostru ! Numai înțelegînd bine toate acestea vom putea să tragem concluzii corespunzătoare pentru activitatea de făurire a socialismului, de dezvoltare viitoare a patriei noastre pe calea socialismului, pentru întărirea independenței și suveranității României !"

O idee fundamentală care-și găsește concretizarea în saltul uriaș pe care România contemporană l-a realizat pe scara progresului și civilizației. Fiecare zonă a țării, fiecare oraș, fiecare sat a primit în anii socialismului și cu deosebire după Congresul al IX-lea al partidului, dreptul la înnoire permanentă, la înflorire multilaterală. Printr-o muncă eroică, printr-o imensa investiție de inteligență și dăruire, poporul român a anulat marile și aparent insurmontabilele decalaje de dezvoltare moștenite de la vechea orînduire, inversînd termenii unui raport ce părea imuabil înainte de victoria Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944. A devenit dintr-o țară „eminamente agrară", slab dezvoltată, o țară industrial-agrară, cu o industrie modernă, organizată pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, cu o agricultură socialistă înfloritoare.

Este acesta argumentul suprem al opțiunii pentru socialism, al faptului că pentru poporul român socialismul n-a reprezentat, nu reprezintă și nu va reprezenta niciodată un experiment social oarecare de negociat ori de contestat „la masa verde", a vînzătorilor de iluzii ori a aventurierilor politici care-și închipuie că pot întoarce înapoi roata istoriei. Pentru că aici, pe pămîntul de la Carpați și Dunăre, viața și conștiința unei națiuni întregi au evoluat firesc în sensul istoriei proprii, către deplina independență economică și politică pe care am cucerit-o sub conducerea partidului comuniștilor, a încercatului strateg al destinelor românești, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Acest adevăr, subliniat cu pregnanță de documentele și dezbaterile marelui forum comunist din noiembrie, reprezintă cheia de boltă a edificiului pe care ni l-am făurit, garanția înaintării demne spre viitor.

Nicolae Dan Fruntelată

MEREU CU PATRIA

Gîndul nostru, inima noastră, sufletul nostru nu s-ar putea lumina de speranța răsăritului de astăzi și cu atît mai mult n-ar afla frumusețea zilei de mîine și n-ar atinge culorile roadelor pîrguite-n bucurie, dacă n-ar trăi în adevărul nepieritor al patriei cu o imensă și unică dragoste.

A fi cu patria în fiecare clipă înseamnă a te ști fericit, a-ți putea împlini aspirațiile prin muncă și, cunoscîndu-ți istoria pînă în intimitatea ei inefabilă, a te cuprinde în verbul său, păstrător al virtuților nepieritoare ale neamului, precum grîul în pămîntul veșnic roditor.

Nimic nu poate fi mai presus decît patria, maica noastră minunată. Pămîntul străbun, respirația lui sună-n brazii eternului românesc, în cronicile bătrîne și în noile cronici ale evului socialist.

Patria are timpul de glorie în care au viețuit părinții și, părinții părinților noștri, timp-continuat de noi, cei de acum ; toți, la un loc, am schimbat și schimbăm efemerul în veșnicie. Patria ne este îndreptățirea la libertate, suveranitate și independență, cutezanța de a dura cu temei și credință deplină și demnitate marile noastre ctitorii de azi și de mîine.

Patria este casa noastră cu pereți de soare, casă a muncitorilor și țăranilor, a cărturarilor și constructorilor : a celor care, din vechime și pînă în prezent, am lucrat și lucrăm cu abnegație să-i înălțăm trainic edificiile cu care ne mîndrim, rod al acestor ani fără precedent de-a lungul istoriei. Vîrsta patriei este aceea a sentimentului apartenenței de loc și de limbă, aceea a cutezanței și spiritului de sacrificiu.

Noi, cei de azi, ne adeverim în cartea patriei, în acest spațiu de inimă și grai, regăsindu-ne, faptă cu faptă, mai puternici la asaltul pe care-l dăm viitorului, în zorii muncii și ai creației, om lîngă om, suflet lîngă suflet, înconjurînd patria întreagă cu răsuflarea fierbinte a inimilor noastre.

Pavel Pereș

Continuare în pag. a 2-a

Unirea — o idee-forță a literaturii române

O istorie a literaturii române văzută prin evenimente sau ordonată pe anumite idei fundamentale („în mers") ce-au animat-o dintotdeauna ar fi nu numai interesantă la modul ilustrativ, dar chiar necesară, de vreme ce cronologia culturală a fenomenelor investigate este, mai peste tot, o expresie a continuității spirituale. E, în alți termeni, vorba de acele linii de înaintare omogenă, ușor recognoscibile în straturile de profunzime și care au făcut posibilă concepția organicistă a domeniului exprimată atît de limpede de un N. Iorga sau G. Călinescu.

Cu siguranță că, într-o astfel de Carte, epoca Marii Uniri ar însemna unul din acele capitole esențiale în a cărui matcă s-ar aduna năzuința de veacuri a cărturarului român privind ideea unității naționale, dar și aspirația multiseculară a poporului nostru pentru libertate socială și independență națională.

1 Decembrie 1918 este actul legitim al unei voințe unanime exprimată prin plebiscit și exemplificînd o lăuntrică năzuință, adică acea conștiință de veacuri a unității de neam, limbă, teritoriu, tradiții, aspirații. Căci de o **unitate de simțire și cuget** putem vorbi dintru început, mărturie fiindu-ne mai întîi tradiția orală de pe ambele versante ale Carpaților. Nu altfel simțiseră cnejii și voievozii români și pe aceleași dimensiuni se vor întemeia cele trei provincii istorice, separate vremelnic, în ciuda indisolubilei unități etnice. Reconstituirea statului unitar pe temeliile vetrei strămoșești constituie ideea directoare a scriitorimii române dintotdeauna și a intelectualității progresiste (contemporanii au văzut în Mihai Viteazul, înfăptuitorul primei uniri, la 1600, un **Restitutor Daciae !**).

Actul istoric al Marii Uniri, premers, cu secole, de ideile cardinale ale umanismului românesc, își dovedește încă o dată temeinicia și organicitatea spirituală. Mai întîi a fost conștiința latinității și unității poporului pe care o întîlnim în tot secolul al XVII-lea românesc (Varlaam, Udriște Năsturel, Dosoftei, Simion Ștefan, Nicolae Milescu). Grigore Ureche afirma răspicat că „Românii cîți se află lăcuitori în Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoroșu, de la un loc sîntu cu moldovenii și toți de la Rim se trag". Ideea e reluată de Miron Costin în stihurile așezate în fruntea letopisețului său și dezvoltată, apoi, pe o bază de argumente istorice, lingvistice, etnografice și folclorice în **De neamul moldovenilor...** Erudiție vastă pe care abia Cantemir o egalează cu **Hronicul vechimei a româno-moldo-vlahilor.** Astfel de idei și cărți circulau în întreg spațiul românesc, fără a ține cont de acele granițe vremelnice, unele impuse de cancelarii aulice europene. Stolnicul Constantin Cantacuzino utiliza, bunăoară, în manuscris **Hungaria** lui Nicolaus Olahus, marele umanist european din sec. al XVI-lea, pentru ideile sale valoroase privind originea, unitatea de limbă și teritoriu

Z. Cârlugea

Continuare în pag. a 6-a

Măsura vieții

Este un adevăr îndeobște cunoscut — și, de altfel, probat de întreaga istorie a literaturii noastre, dincolo de curente, orientări, școli ori cenacluri — că judecății vremii și a contemporanilor n-au rezistat decît acele creații care într-un fel sau altul s-au făcut ecoul unor realități sociale, de regulă cele din imediata și nemijlocita apropiere a scriitorului. Și s-a întîmplat, se întîmplă așa (și avem toate motivele să credem că și în viitor va fi tot astfel) fiindcă ceea ce numim cu un termen împrumutat din sfera producției materiale, beneficiar al actului de creație, în speță al operei, adică cititorul așteaptă întotdeauna ca beletristica să-i ofere modele (în cazul prozei îndeosebi), ori să-i readucă în prim-planul atenției idei, sentimente, gînduri, principii ce țin de universul lui și care-l preocupă, care-l frămîntă pe parcursul existenței sale străbătută de întrebări și probleme cărora le caută rezolvare. Iată de ce mi se pare că validarea cea mai solidă, probată de o îndelungată istorie, a operei literare vine, chiar mai înaintea criticii și istoriei literare, din partea celui care își face din „consumul" literaturii un fel de sărbătoare a sufletului (atunci cînd aceasta răspunde unor așteptări care nu sînt nici puține și nici mici !) și totodată un fel de „examen" de verificare a propriilor idei și gînduri prin pagina operei în care caută să se regăsească.

Firește, în marginea relației autor-cititor acestea nu sînt, nu pot fi decît cîteva reflecții, însă mi se pare că ele sînt esențiale și că trebuie avute în vedere de către orice autor care aspiră la penetrabilitatea scrisului său în rîndul publicului larg și — prin asta — la durabilitatea creației proprii în timp. Desigur, ar fi o naivitate să confundăm larga accesibilitate cu valoarea și perenitatea operei, însă această latură ce ține întrucîtva de sociologie nu poate fi în nici un caz neglijată fiindcă, la urma-urmelor, nimeni nu scrie pentru sertar și nici pentru un mic grup de inițiați. Vremea turnului de fildeș a apus de multă vreme. Scriitorul coboară în cetate, în mijlocul cititorilor, a celor care-i inspiră și-i judecă totodată opera.

Toate aceste gînduri și reflecții legate de condiția scriitorului contemporan și mai ales de destinul operei literare actuale mi-au fost și-mi sînt de fiecare dată prilejuite cînd în cuvîntările sale secretarul general al partidului, tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, se adresează creatorilor de

Florentin Popescu

Continuare în pag. a 6-a

Expresia aspirațiilor fundamentale, de veacuri, ale poporului român

Pentru oricare dintre cercetătorii de bună credință ce încearcă a se apleca obiectiv, fără prejudecăți, asupra istoriei noastre naționale aceasta i se va dezvălui incontestabil ca fiind, atît în trecut cît și în contemporaneitate, o inegalabilă lecție de demnitate și umanism, fiind, în mod evident, istoria unui popor pașnic și harnic a cărui creativitate n-a obosit niciodată în pofida numeroaselor opreliști cu care a fost confruntat. Prin faptele sale de **mare accent**, ce i-au racordat ființa la istoria universală, poporul român a demonstrat și demonstrează și astăzi că pentru el adevăratul sens al existenței înseamnă, deopotrivă, libertate socială și națională — **condiții primordiale** pentru intemelerea oricărui gînd de progres autentic și durabil, acel cadru social-politic care să faciliteze îmbinarea organică dintre nevoile de prosperitate ale țării și realizarea fiecărui membru al ei, așezate amîndouă sub semnul demnității.

Sub acest semn și în numele lui, ce ingloba atît de necesara nevoie existențială de neatîrnare socială și națională, au luptat și s-au jertfit milioane de fii ai acestui neam. În mod obiectiv, cadrul social determinat de natura relațiilor de producție bazate pe concurență și exploatare a constituit timp de secole unul dintre principalii factori ce s-au instituit ca o serioasă frînă în calea descătușării energiilor creatoare ale poporului român, în afirmarea sa liberă, suverană și demnă.

Prin instituirea noilor relații, **socialismul s-a dovedit și se dovedește a fi singura soluție istorică valabilă**, o societate de tip superior a egalității, dreptății și demnității care impune cu necesitate făurirea sa în cunoștință de cauză, ca operă colectivă, a întregului popor. A fost meritul partidului nostru comunist de a se fi situat permanent în fruntea maselor în acest proces de mare anvergură și de a se angaja, cu responsabilitate lucidă, în fața istoriei pentru împlinirea aspirațiilor fundamentale, de veacuri, ale poporului român de a fi stăpîn pe destinele sale, de a crea în pace, independent și liber o viață care să se ridice tot mai sus spre demnitatea condiției umane.

Concepînd această angajare responsabilă ca operă colectivă fără a fi un drum liniar, partidul comuniștilor români s-a prezentat la cel de-al XIV-lea mare Forum al său, „dînd samă" națiunii prin **Raportul** prezentat de marele fiu al neamului românesc, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, arătînd că, prin obiectivitatea politicii sale — **expresie a năzuințelor poporului, la care a aderat întregul popor**, România a parcurs un drum impresionant, atingînd niveluri și ritmuri de dezvoltare, într-o perioadă istorică scurtă ce o situează, din această perspectivă, printre primele țări ale lumii.

Documentele prezentate Congresului, ce poartă în substanța lor iscălitura întregului popor român, sînt expresia unui mare adevăr istoric care a fost confirmat de practică, aceasta înseamnă a respinge, așa după cum o face, de altfel, întreaga politică a partidului nostru de după Congresul al IX-lea, **modelele de gîndire unice**, clișeele obligatorii și așa-zisele „căi de urmat", a afirma, cu puterea faptelor, că drumul și modelul care trebuie urmate sînt numai cele pe temelia cărora ne-am durat, prin veacuri, propriile noastre valori naționale.

Ele demonstrează cu argumente incontestabile că definitorii pentru societatea socialistă românească de azi sînt realizările care au făcut

Dr. Ion Bâtlan

Continuare în pag. a 3-a

REMEMORĂRI

Noapte de Decembrie

Pe 2 decembrie 1989, Nicolae Labiș ar fi împlinit 54...

Nu l-am văzut decît o dată, o singură dată, o singură dată l-am prins în raza unei priviri scurte și lacome. Era în vara anului 1955, cu un an înaintea tragicului său sfîrșit. Venisem în Capitală într-o excursie de trei zile și, în ultima zi, la insistențele mele repetate, poetul Rusalin Mureșanu a promis să mi-l prezinte pe Nicolae Labiș.

Pe la amiază m-am postat în curtea fostului sediu al „Gazetei literare" din B-dul Ana Ipătescu. După cîte îmi amintesc, tot aici era și redacția revistei „Tînărul scriitor". A trecut o jumătate de oră dar prietenul și conjudețeanul meu nu s-a arătat. La un moment dat, am auzit pe cineva exclamînd : Uite-l pe Labiș!.

Mircea Micu

Continuare în pag. a 6-a

MAREA UNIRE, OPERĂ A POPORULUI ROMÂN

„PENTRU A ÎNȚELEGE CÎT MAI BINE STADIUL ACTUAL AL DEZVOLTĂRII SOCIETĂȚII SOCIALISTE ROMÂNEȘTI ESTE NECESAR SĂ PUNEM PERMANENT ÎN EVIDENȚĂ ÎNTREAGA DEZVOLTARE A POPORULUI ROMÂN, SĂ ACORDĂM O ATENȚIE DEOSEBITĂ CUNOAȘTERII ISTORIEI, A LUPTEI POPORULUI NOSTRU PENTRU FORMAREA SA, PENTRU FORMAREA NAȚIUNII, A STATULUI NAȚIONAL UNITAR, A LIMBII ȘI CULTURII ROMÂNE."

NICOLAE CEAUȘESCU

«Românul» — ziarul Unirii

În data de 26 octombrie/8 noiembrie 1918, la Arad reapare ziarul „Românul", organul Partidului Național Român din Ungaria și Transilvania.

După ce fusese interzis de autoritățile maghiare, timp de doi ani și jumătate, această „voce a națiunii" se face din nou auzită. Ca să vestească : „Comitetul executiv al P.N.R. din Ardeal și Ungaria a ținut o ședință la 12 octombrie la Oradea mare, sub prezidiul domnului deputat Dr. Teodor Mihali, în care — după o dezbatere și cumpănire temeinică a situației politice interne și externe — a hotărît în mod unanim și în deplin acord să facă următoarea declarație :

— Comitetul executiv al P.N.R. din Ardeal și Ungaria, ca organ politic al națiunii române din Ardeal și Ungaria, constată că urmările războiului îndreptățesc pretenziunile de veacuri ale națiunei române la deplină libertate națională."

Sediul Comitetului se fixează la Arad, în locuința lui Ștefan Cicio-Pop. De fapt, o oficializare era aceasta, fiindcă demult se întruneau aici fruntașii politici militanți pentru Unire.

Ziarul cu numărul 1, după ce-și anunță, pe prima pagină, reapariția („în cadrele mijloacelor ce ne stau la dispoziție sub egida și conducerea Consiliului Național Român, supremul și unicul for politic al națiunei") și a programului din care am citat la început (un „credeu politic al tuturor românilor"), publică știrea organizării Gărzii Naționale (care s-a format, în Arad „cu mare însuflețire încă în 1 noemvrie. Toți ostașii și ofițerii români aleargă sub drapelul națiunei... au restabilit ordinea... acțiunea paralizată în mai multe locuri — Mândruloc, Curticiu, Covăsînț"). „Comanda" se stabilește pe strada Fábian la nr. 7 (aceeași locuință a lui Cicio-Pop). Se comunică organizarea Gărzii și la Timișoara, Lugoj, Cluj. Pe pagina a doua, sub titlul „Către Națiunea Română", aflăm componența Consiliului : Dr. Teodor Mihali, Vasile Goldiș, dr. Alexandru Vaida, dr. Ștefan Cicio-Pop, dr. Aurel Vlad și dr. Aurel Lazăr din partea „naționalilor" și Ion Flueraș, Iosif Jumanca, Aenea Grapini, Tiron Albani, Dumitru Surdu și Iosif Rănoi din partea social-democraților. Acest Consiliu, se spune, „reprezintă astăzi întreg neamul românesc din Ungaria și Ardeal, (și) este recunoscut nu numai de puterile mari ale lumei, ci și de guvernul unguresc revoluționar". Urmează statutul Gărzii Naționale (redactat după cel al gărzii arădene) : scopul — susținerea ordinei, împiedicarea jafurilor, omorurilor și volniciilor ; teritoriu de acțiune — comitatul și satele cu majoritate românească (în celelalte era „competent" Sfatul Național Militar Maghiar din Arad) ; uniforma — „oricare", dar obligatorie era purtarea unui brățar tricolor pe care stătea scris „Garda Națională Română" ; „încvartirarea" — la casele comunale sau „alt cutare edificiu public", școli de pildă ; „poruncile" se pot da „prin telefon" ori prin ziar ; era liberă înrolarea și celor de „națiune străină, dacă dovedesc bună-credință. Ziarul mai dă știri despre „Constituanta românească a Bucovinei" și despre ce se întîmplă în Germania (unde revoluția a făcut ca zilele imperialismului german să fie numărate...").

În numărul următor, din 27 octombrie/9 noiembrie, se publică „nota guvernului S.U.A. către guvernul românesc" (semnată de Robert Lansing), care dovedește înțelegerea și aprobarea exactă a situației. Știri despre evoluția tratativelor de pace de la Belgrad, un interviu dat de Goldiș despre „Cari vor fi granițele României ?" (reprodus). Se face apel la medici, soldați și ziariști !

Numerele 3 și 4 adaugă la cronica (de azi) a Unirii : s-a mutat Comanda Gărzii Naționale în edificiul „școalei civile de băieți din piața Ferenc (azi Mihai Viteazul, n.n.), în apropierea spitalului Comitatens", generalul maior Ioan Boeriu a luat conducerea Comisiei Centrale a Sfatului Militar Român (din Viena), numeroase orașe sînt cuprinse de febra pregătirilor (fiind descrisă impresionanta adunare de la Caransebeș).

Numărul 5 descrie evenimentele zilei în care „Aradul fierbe de activitate și enervare" fiindcă „toți simt că trebuie să puie umărul la clădirea edificiului nou și măreț al vieții noastre publice reînviate, trezite din amorțeala și acalmia seculară a zilelor de iobăgie". În curtea interioară a ziarului o ceată de flăcăi veniți din Mândruloc, conduși de învățătorul și de preotul lor, depun jurămînt de credință și încing, după aceea, o horă voinicească ; se cîntă „Hai să dăm mînă cu mînă !" și „Deșteaptă-te române !". Hora aceea poate fi socotită una simbolică, în curînd, nădăjduiesc cu toții, hora cea mare va cuprinde, în rotundul ei, întreg pămîntul românesc. Și sînt destule motive de speranță. În urma unei telegrame trimisă Guvernului maghiar, sosește la Arad o delegație condusă de ministrul Oszkár Iászy. Corespondentul special al ziarului transmite o notă privitoare la plecarea delegației : mulțimea din gara budapestană a fost surprinsă de animația din jurul trenului special ; la vederea delegaților mirarea e și mai mare — numeroase personalități din viața politică a momentului se pregăteau să plece spre ceea ce presa maghiară numește a fi „capitala prezentă a românilor din Transilvania" (s-au schimbat vremurile, înainte soseau, neobservați, puținii noștri reprezentanți în Dietă). Se consemnează, apoi, începutul tratativelor. La ora 11 ; din partea C.N.R. participă Goldiș, Ion Erdely (Ardeleanu), Grapini, Jumanca, Flueraș, Cicio-Pop ca președinte și Gheorghe Crișan ca secretar. La vederea unuia dintre delegații maghiari, profesorul universitar din Cluj, dr. Apáthy István, cunoscut, ca adversar al Unirii, sub porecla de „Tigrul", Goldiș reacționează violent și cere lui Iászy excluderea acestui „reprezentant al lumii vechi, al imperialismului, cunoscut de toată lumea la noi ca cel mai aprig partizan al opresiunii". Iászy acceptă. După aceea aduce la cunoștință răspunsul guvernului său : „recunoașterea dreptului de proprie dispunere". Lucrurile par să meargă bine. După ce Ștefan Cicio-Pop vorbește despre dezordini și chiar acte de samavolnicie, la cuvîntul ministrul maghiar care se arată dispus să susțină cele mai severe măsuri pentru instaurarea unui climat normal. Urmează Goldiș care expune programul C.N.R., de fapt voința națiunii. Este necesară o întrerupere (la ora 10 seara, trebuiau să sosească de la Viena Maniu, A. Vlad și A. Lazăr. Dar nu se stă degeaba. După-amiază, la ora 4, se întrunește C.N.R., iar la ora 5 comitetul acestuia (ceea ce nu scrie „Românul" și, în general, nici nu se prea comentează, este faptul că sosiseră, din timp, mesajele Bucureștiului — se vestea, astfel, că armata română e gata să treacă munții și că, în situația eșuării tratativelor și ivirea unor complicații, Unirea să fie declarată imediat, deși era recomandabil ca totul să se desfășoare conform planurilor anterioare, și anume ca actul istoric să fie semnat în fața unei mari adunări naționale, la care să participe delegații întregii națiuni române din Transilvania, purtătorii ei de cuvînt, împlinindu-se condițiile unei democrații depline).

Oricum, din relatările ziarului, lucrurile se desfășurau sub bune auspicii. Probabil și de aceea în spațiul său tipografic se găsește loc pentru „Impresiile" apărute sub titlul „Din zilele de azi" : „cineva" scrie : „Nu cunoaștem greutăți și piedici, mulțimea cere ziar român, slovă a noastră, după întunerec de doi ani și jumătate ! Nu-i redactor, nici tipograf, mașinile au ruginit și cerneala a secat în călimară. Însă voința, care izbucnește cu o asemenea forță elementară, nu cunoaște obstacol. Profesorii și un preot militar sunt redactori, un tipograf-doi de împrumut, româncele noastre-s expeditoare, administratoare, miile de ziare se împătură de miini delicate de copile abia, ce-și dau contribuția pe altarul național și obstacolul pieri ca prin minune. Și tot ele pleacă la gară cu cele dintîi pagini de lumină ce vor încălzi inimile celor ce așteaptă cu sete lumina prin glasul cărturarilor noștri" (n.n. unul dintre „profesori" era Goldiș și, cu siguranță, el e chiar autorul rîndurilor citate ; cît le privește pe „româncele" și „copile", ele sînt soțiile și fiicele fruntașilor politici unioniști). „Impresiile" acestea, înlocuind comentariile despre tratative, încercau să acopere neliniștile, să sporească nădejdea dată de primele semne bune. Care, însă, pier repede.

În numărul 6, stupoare ! Declarația lui Iászy spulberă iluzia unei înțelegeri. El cerea un „modus vivendi", o soluție provizorie pentru păstrarea ordinei ; despre Unire, nici o vorbă. S-ar putea, credea ministrul, constitui un guvern românesc dar numai pentru „teritoriul locuit de români" cu toate că aceștia erau minoritari — dintr-o populație de 6 milioane opt sute de mii, statisticile maghiare indicau 3 900 000 de „neromâni" ! Firește, guvernul cu pricina urma să „țină mereu legătura" cu cel maghiar.

Numărul 7 aduce lămuririle necesare. „Eșuarea tratativelor cu ministrul Iaszy", se anunță și se dau amănunte despre declarația acestuia : „dl. Iászy, principial părea că acceptează dreptul poporului român... de a dispune de sine", dar s-a vădit tendința sa la compromis ; delimitarea în comitate n-ar corespunde principiilor Wilsoniene, românii n-ar fi pregătiți pentru a face față greutăților financiare și, în consecință el a optat pentru „sistemul... „cantoanelor elvețiene" ; în final a cerut independența (doar) pentru secui și sași. C.N.R., după ce a ascultat declarația a avut o lungă dezbatere, însărcinîndu-l pe Goldiș să dea „comunicatul oficial". Prin care, în fond, se respinge nota maghiară, neacceptîndu-se „soluțiile provizorii" și se arată că națiunea română e pregătită pentru liberarea națională, gîndindu-se, totodată, la asigurarea, pentru fiecare popor, a condițiilor liberei dezvoltări naționale. La reintîlnirea delegațiilor, după citirea „comunicatului", A. Vlad a răsturnat datele statistice maghiare. A. Lazăr a vorbit despre „continuitatea geografică a elementului românesc", iar Maniu a ținut un strălucit discurs (din care reținem : „...popoarele mari din vecinătate, cari, cum sînt Germanii și Rusii, abia de acum înainte își vor arăta, după dezrobirea lor de sub cătușele imperialismului, proporțiile gigantice și se vor prezenta cu adevărata lor putere"). Iau cuvîntul și ceilalți : apare Apathy (cel... exclus ?) care atacă violent partea română ; [illegible] Neugeboren (care în aceeași zi dăduse un interviu și se arătase de acord cu dorința românilor) declară că „împlinirea dorinței românești e o lovitură pentru maghiari" (!). Diplomat, ministrul face o a doua propunere. Care e respinsă, după două ore de suspendare a discuțiilor, prin răspunsul dat de Aurel Lazăr. În privința tratativelor nu mai era nimic de făcut. Era clar că nu aceasta era calea potrivită. Unirea nu putea fi rezultatul unor tratative la „masa verde".

Din ziar mai aflăm că în Ungaria a abdicat, gest așteptat, Carol Habsburg și se pregătea inaugurarea republicii. La Blaj administrația a fost preluată de C.N.R. Iar în Arad bîntuie „boala spaniolă" din care cauză se închid școlile. Știrea aceasta, cum și cea privitoare la căsătoria (în continuare) a „două domnișoare" cu [illegible] frumoasă și ceva praxă de paroh, ori promisiunea făcută la „poșta redacției" că se va mări spațiul tipografic cînd se va găsi hîrtie, toate, deci, erau menite să dea (măcar) impresia de calm. Era, însă, doar liniștea prevestitoare de furtună.

În nr. 8 apare comunicatul : „C.N.R. provoacă toate Consiliile județiane (comitatense) ca fără amînare să facă la Consiliul Central Național din Arad (prin telegraf, telefon, poștă ori curier) raport despre constituirea lor, arătînd numele prezidentului și al membrilor". Așadar, „fără amînare". Semn că se precipită evenimentele. Ministrul Iaszy dăduse un interviu la „Az Est" (în care apăra interesele guvernului său, acuzîndu-ne ?) — îi dă replica dr. Ioan Erdely : „...întîi de toate noi pretindem acest imperiu pe bază istorică... apoi pe baza conștiinței naționale vii a poporului nostru, și în urmă pe baza dreptului însuși". Presa din Ungaria comentează convorbirile în termeni extrem de duri. O excepție face „Aradi Ujsag" : „...laudă deplină li-se cuvine fruntașilor națiunii române pentru admirabila stăpînire de sine ce au dovedit-o în cursul tratativelor, pentru hotărîrea bravă și cuminte de-a transpune chestia lor de controversă areopagului tuturor neamurilor, nefolosindu-se astfel de mijloace volnice... Trebuie să plecăm steagul în fața conducătorilor români... declarați în numeroase rînduri trădători, cari s-au ridicat la culmea iubirii și solidarității omenești..."

În numărul 9 dr. Romul Baila face, pur și simplu, praf statistica prezentată (ca argument) de Iaszy. Aflăm că toată Europa fierbe : Ungaria s-a declarat republică, cehii emit un [illegible], prin Arad, în retragere, se scurg învinsele trupe ale lui Mackensen. Trupele sîrbești au ajuns la Lugoj și Lipova (urmînd a „descălica întreg ținutul între Orșova-Murăș-Tisa", de vrerea lor, spune ziarul, „nimeni n-are a se teme").

În numărul 10 (7/20 noiembrie) o primă (mare) explozie : manifestul „Către popoarele lumii" — „Aux peuples de l'Univers", prin care, de la Arad, se face auzită vocea națiunii „ținută de veacuri în robie trupească și sufletească". Ea „și declară voința sa de a se constitui în stat liber și independent spre a-și putea valida nelimitat forțele sale în serviciul culturei și al libertății omenești... (ea) nu dorește să stăpînească asupra altor neamuri. Lipsită cu desăvîrșire de orice clasă istorică stăpînitoare, națiunea română prin ființa sa însăși este întruparea democrației celei mai desăvîrșite. Pe teritoriul său... este gata a asigura fiecărui popor deplină libertate națională... Anunțînd popoarelor lumii această voință și hotărîre a sa... invoacă pe seama sa sprijinul lumei civilizate și geniul libertății omenești declarînd sărbătorește, ca din ceasul acesta, oricum ar decide puterile lumii, este hotărîtă a peri mai bine, decît a suferi mai departe sclavia și atîrnarea." Manifestul (se știe) a fost redactat de Goldiș și semnat, în calitate de președinte al Marelui Sfat al Națiunii Române, de Cicio-Pop.

Totodată, întîlnim în acest număr un alt semn important. În versurile unui marș citim : „Și Bălgradul rotind privirea / Așteaptă-al oștilor alaiu..." Deci s-a hotărît : Unirea se va semna la Alba Iulia („Bălgrad"). Ceea ce se și confirmă în numărul 11. Apărînd, la 8/21 noiembrie „CONVOCAREA" ! Și vedem negru pe alb : „În scopul acesta convocăm Adunarea Națională a națiunii române din Ungaria și Transilvania la Alba-Iulia, cetate istorică a neamului nostru, pe ziua de Duminecă în 18 Noemvrie v. (1 Decemvrie st.n.) a.c. la orele 10 a.m."

Mai aflăm că la „Viena s-au șters de pe automobilele curții insigniile vechi. Vulturul cu două capete... Azi dinastia, pajură și vrajă, au ajuns în bătaia de joc a mulțimei...". Iar în Timișoara au intrat sîrbii, salutați de C.N.R.

Numărul următor aduce lămuriri asupra fixării locului Unirii : Alba e fosta Apulum (a legionarilor lui Traian), aici a realizat Mihai Viteazul prima unire a românilor, și aici s-a petrecut martiriul celor trei capi ai țărănimii române, Horea, Cloșca și Crișan, precum și umilirile lui Avram Iancu. Se mai adăugau avantajele așezării strategice, faptul că gara era un important nod de cale ferată putînd primi mai multe trenuri odată și posibilitățile orașului de a găzdui mulțimea adunată de eveniment (onoare ce și-o disputau și Blajul și Aradul). „Românul" publică, alături, „Cîntecul tricolorului" de Ciprian Porumbescu.

ROMÂNUL

CONVOCARE.

Adunarea Națională

Adeziunea episcopilor români la C.N.R. o întîlnim în numărul 13 și e semnată din partea Aradului de Ioan I. Papp. Se fac aluzii la legile umilitoare ale lui Apponyi. În numărul următor apare o adeziune semnată de Iorga. Și o veste mult așteptată : Armata română a trecut Carpații ! Marele ei Cartier General dă o „proclamație", se împrăștie, din aeroplane, manifeste. Guvernul republicii maghiare face un apel către germani, români, ruteni, ruși, sași, sîrbi, slovaci încercînd să-i înduplece ; e o ultimă încercare de a frîna elanul firesc al acestora spre împlinirea destinului lor istoric.

În numărul 15 se dă „Programul" adunării (la 7 serviciul divin, la 10 deschiderea Adunării în sala casinei militare din cetate, apoi citirea rezoluțiunii). Un apel înflăcărat cheamă toți „Frații români" spre „locul cel mai istoric al neamului". Mai e prezentată „Atitudinea socialiștilor români" (P.S.D. Român din Ungaria se arată în perfect acord cu Marele Consiliu Național Român). Numerele 16, 17, 18 cuprind știri, apeluri „oficiale", scriu despre „afluența extraordinară spre Alba" ; un eveniment literar : apare poemul „Fără țară" de Octavian Goga.

Iar numărul 19 anunță de veacuri așteptata „Zi de sărbătoare" ! Drumul de la gînd la faptă fusese străbătut. Prin ceea ce a făcut întru realizarea acesteia, Aradul rămîne un Oraș al Unirii, iar „Românul" ziarul ei !

Florin Bănescu

Restituirea istoriei

ISTORIA RĂZBOIULUI PENTRU ÎNTREGIREA ROMÂNIEI

Acțiunea amplă și complexă profundă și atotcuprinzătoare, declanșată la Congresul al IX-lea al partidului, de restituire a istoriei noastre naționale, de redare a sentimentului mîndriei și demnității patriotice față de trecutul glorios, prezentul socialist și viitorul comunist al națiunii române s-a concretizat în elaborarea sau reeditarea — în sfertul de secol ce-a trecut de la memorabilul eveniment din iulie 1965 — unor valoroase scrieri științifice, între care cele de istorie ocupă un loc cu totul deosebit.

Astfel, publicului larg și specialiștilor le-au fost puse la dispoziție, numai în ultimii cinci ani, unele dintre cele mai semnificative lucrări de istorie, elaborate — în principal în perioada interbelică — de către cei mai reprezentativi slujitori ai muzei Clio.

Au fost reeditate scrieri de sine stătătoare sau culegeri de studii aparținînd marelui istoric Nicolae Iorga : **„Locul românilor în istoria universală"** (1985), **Istoria poporului român** (1985), **Istoria românilor** (vol. I, partea I și a II-a în 1989, vol. II în 1989), **Studii asupra evului mediu românesc** (1984), au văzut lumina tiparului alte lucrări de referință ale istoriografiei naționale : A.D. Xenopol, **Istoria românilor din Dacia Traiană** (vol. I — 1985, vol. II — 1986, vol. III — 1988) ; Ioan Lupaș, **Din istoria Transilvaniei** (1988), Silviu Dragomir, **Studii privind istoria revoluției române de la 1848** (1989) ; Nicolae Densușianu, **Dacia preistorică** (1986) ; G.I. Brătianu, **O enigmă și un miracol istoric : poporul român** (1988).

Lista restituirilor din patrimoniul istoriografic național s-a îmbogățit recent prin apariția lucrării lui Constantin Kirițescu **Istoria războiului pentru întregirea României, 1916—1919**, publicată — sub îngrijirea lui Costin Kirițescu, Mirea N. Popa și Lucia Popa — în acest an de Editura Științifică și Enciclopedică.

Cele două volume ale prestigioasei monografii dedicate evenimentelor premergătoare, înfăptuirii și confirmării pe plan internațional a Marii Uniri din 1918 — reprezintă, în fapt, a treia ediție a monumentalei sinteze elaborată imediat după încheierea primei conflagrații mondiale (ediția I a apărut în anul 1921, iar următoarea între 1925—1927).

Noua ediție trebuia să apară la sfîrșitul deceniului șase al acestui secol, în acest scop autorul întocmind chiar o prefață datată februarie 1959.

Cea de-a treia ediție a lucrării — considerată de C. Kirițescu drept „testamentul meu, prin care las o moștenire spirituală tineretului țării noastre" — n-a apărut totuși în anii '50 deoarece tiparele străine tradițiilor noastre științifice, sita deasă a șablonismului și conservatorismului implantat forțat în spiritualitatea românească nu făceau posibilă manifestarea unui asemenea act de cultură și dreptate națională.

Și toate acestea, în timp ce monografia dedicată războiului de întregire punea în evidență, în mod convingător, folosind argumente științifice indubitabile : caracterul drept, eliberator al efortului românesc în campaniile anilor 1916 și 1917, rădăcinile și legitimitatea Unirii din 1918, contextul și cauzalitatea desfășurărilor militare din anul 1919, afirmarea României în primii ani ai existenței statului național unitar.

Să ne amintim, pentru a înțelege de unde pleca această atitudine de blocare a tot ceea ce înfățișa curat și convingător marile fapte ale trecutului nostru, cum era „dirijată" istoria patriei în urmă cu 30—40 de ani ? O facem printr-un edificator exemplu : în cadrul dezbaterii proiectului de program al cursului universitar de istorie a patriei pentru anul de învățămînt 1950/1951 se critica cu vehemență faptul că „programul nu precizează clar caracterul imperialist al participării României la primul război mondial", conchizîndu-se la încheierea dezbaterii că „A fost respinsă, deasemenea, afirmația șovină după care războiul purtat de România între anii 1916—1918 n-ar fi avut un caracter imperialist" („Lupta de clasă", seria a V-a, XXX, 1950, nr. 3).

Reeditarea unei reușite lucrări de istorie națională constituie o dovadă elocventă a profundei responsabilități cu care este abordată în România ultimului sfert de veac viața culturală, științifică și spirituală a țării, patrimoniul istoric național și universal.

Iar monografia lui C. Kirițescu se înscrie, prin tot ceea ce este definitoriu pentru o reușită editorială, în seria lucrărilor de referință ale istoriografiei secolului nostru.

O dovedește, printre altele, publicarea ei în sinteza **„La Romania nella guerra mondiale"**, la Roma în 1928 și respectiv a celei intitulate **„La Roumanie dans la guerre mondiale"**, apărută, în 1924, în marea colecție Payot.

Lucrarea concepută — așa cum o mărturisește însuși autorul — „pentru publicul mare, în special pentru tineret", se adresează — conform aceleiași mărturisiri — „sufletului românesc", prin intermediul ei Constantin Kirițescu propunîndu-și să ne ofere „un tablou cît mai complet, cît mai obiectiv, cît mai sincer, al marii noastre epopei naționale".

Opiniăm că toate aceste intenții — expresii firești ale angajării profesionale a istoricului militant — au fost pe deplin realizate.

Rigurozitatea informației, concizìunea limbajului, căldura frazei fac din lucrare un instrument util de lucru atît pentru istoricii cît și pentru specialiștii militari, dar — în egală măsură — sinteza va rămîne o lectură utilă și plăcută pentru cititorii de toate vîrstele.

Primele două părți ale volumului întîi prezintă rădăcinile istorice ale unirii românilor, contextul izbucnirii conflagrației mondiale de la începutul secolului, cei doi ani ai neutralității țării noastre, ele constituie o excelentă introducere a cititorului în desfășurarea propriu-zisă a războiului de reîntregire națională.

Raportarea permanentă a desfășurărilor militare din spațiul românesc la cadrul politico-strategic general, la evoluțiile de pe întregul front oriental, evidențierea relațiilor de comandament din interiorul Antantei facilitează înțelegerea profundă a tuturor factorilor interni și externi ce au influențat sau au determinat mersul operațiilor militare în anii 1916—1919.

Prezentînd faptele și evenimentele în strînsă corelație spațio-temporală, monografia înfățișează — rînd pe rînd : pregătirile ce-au premers declanșarea războiului eliberator împotriva Austro-Ungariei, imperiu multinațional ce menținea, prin forță, în granițele sale două provincii românești — Transilvania și Bucovina — ; desfășurarea victorioasă a primei faze a campaniei anului 1916 ; apărarea trecătorilor Carpaților și a frontierei de sud ; crîncenele încleștări cu inamicul pe aliniamentele succesive ale retragerii în Poarta Focșanilor ; refacerea armatei în prima jumătate a anului 1917 ; răsunătoarele victorii obținute în marile bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz ; modificarea contextului politico-strategic în Europa de est și specificul relațiilor de comandament din cadrul Antantei în ultimul an de război, ce au făcut imposibilă fructificarea succeselor obținute în sectorul românesc al frontului oriental ; unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu Țara ; acțiunile militare pentru apărarea statului național unitar împotriva agresiunii ungare ; primele măsuri adoptate pentru consolidarea în plan legislativ, economic și social a Marii Uniri ; recunoașterea internațională a României întregite ca rezultat obiectiv, legic și legitim al însăși dezvoltării multimilenare a statului și poporului nostru.

Cartea lui Constantin Kirițescu apare și ca o excelentă replică dată interpretărilor tendențioase vehiculate în unele lucrări publicate peste hotare. Oricine citește — sau recitește — paginile pătrunse, deopotrivă, de analiza obiectivă și caldă iubire de neam ale sintezei **„Istoria războiului pentru întregirea României"**, va înțelege cît de false sînt afirmațiile de felul celor făcute de A.J.P. Taylor (**How wars end**, Londra, 1985) — pentru a ne opri la un singur exemplu — despre pretinsa nedreptate impusă Ungariei la Conferința de pace de la Paris (p. 73), știut fiind că hotărîrile acestei Conferințe și Tratatului de la Trianon (4 iunie 1920) au înregistrat și consacrat rezultatele eforturilor de emancipare și de făurire a unității naționale ale popoarelor din Europa central-răsăriteană și de sud-est, între care se detașează lupta poporului nostru pentru a elibera străvechile teritorii românești ajunse sub stăpînirea nefastei și anacronicei monarhii austro-ungare.

În mod categoric, studiile, articolele sau lucrările apărute în ultimii ani au pus în valoare surse noi, au clarificat aspecte pe care monografia lui Constantin Kirițescu nu le-a putut sesiza, au decantat interpretarea unor evenimente de impuritățile epocii în care au fost redactate cele trei ediții ale monumentalei sinteze. Dacă ne referim numai la aparițiile anilor '80, istoriografia românească s-a îmbogățit cu realizări de referință, elaborate de către autori ce au reușit — cu ajutorul metodologiei și instrumentelor cercetării bazate pe analiza materialist-științifică — să ofere lucrări deja consacrate atît pe plan intern, cît și internațional.

Avem în vedere cele trei volume de sinteză a istoriei naționale ce au ca autori pe cunoscuții istorici Ion Ardeleanu și Mircea Mușat, **„De la statul geto-dac la statul român unitar"** (1983) și **„România după Marea Unire"** (partea I — 1986, partea a II-a — 1988), lucrările de referință elaborate sub egida Comisiei Române de Istorie Militară și Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară (coordonator principal — general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu) ; monografiile **„România în anii primului război mondial"** (2 volume — 1987) și **„România în anii celui de-al doilea război mondial"** (3 volume — 1989), primele șase volume din **„Istoria militară a poporului român** (I — 1984, II — 1986, III — 1987, IV — 1987, V — 1988, VI — 1989), colecția de studii **„File din istoria militară a poporului român"**.

Alăturîndu-se altor mari realizări ale vastei opere de redare a trecutului glorios al poporului nostru, a sentimentului profund de mîndrie și demnitate patriotică, monografia lui Constantin Kirițescu se constituie astfel într-o valoroasă restituire istoriografică oferită în chiar anul Congresului marilor victorii socialiste, al triumfului principiilor socialismului în transformarea revoluționară a societății românești, al adevăratei suveranități și independenței depline, economice și politice a țării.

Ilie Schipor

Marea adunare populară de la 1 decembrie 1918

Sediul Consiliului Național Român

Mereu cu patria

Urmare din pag. 1

tre strins unite în jurul idealurilor noastre, al partidului, centrul vital al națiunii, în jurul secretarului general al partidului, marele erou al națiunii române.

Sîntem ceea ce este patria : un letopiseț al prefacerilor contemporane, și a participa la acestea, cu mintea și cu brațul, viforos și calculat, e ca și cum te-ai ridica solemn cu azurul cerului pe umeri, un Anteu al rosturilor unanime.

Frumusețea patriei e pe măsura osîrdiei noastre, flacăra ei luminîndu-ne viu dorul și datinile, înaintarea prin cunoaștere, responsabilitate față de prezent.

Biografia ne este scrisă cu purpura și izvoarele patriei cu munții și holdele ei. Și ceea ce s-a făurit în patrie este avuția noastră de iubire și jertfă. Din cununile patriei izvorăște inspirația fiilor ei care, laolaltă, se contopesc activ în conștiința de neam, instelînd construcția în acest contemporan epos românesc.

Patrie a frumuseților naturale, dar și a frumuseților ivite de sub mîna și prin inteligența omului, Republica Româna înflorește în fervoarea victoriilor vieții, iar noi avem, nobila datorie de a o lăsa urmașilor mai bogată, însuflețită de aceleași idealuri și virtuți. În noua carte a țării se înscriu faptele de muncă și creație cu care o cinstesc toți cei de azi.

Patria sîntem toți, unul cu unul, semeți în amiaza limbii române. Și cînd soarele scrie cu mersul nostru deodată poemul preschimbat în victorie, ne atingem umerii de cerul amintirii și atunci și ei sînt patria și dreptatea licăre-n simboluri, griul cîntă în puterea nerisipită ! Patria sîntem toți ! Lupta e o înaintare spre tinerețea care durează pînă-n zori și peste noapte spulberă ascunzișul Cuvîntului. Patria nu este un eveniment, ci veșnicia ! Patria sîntem toți, frați cu lumina ! Un jurămînt ne continuă viața, un cînt străvechi : român ! Să fie pămîntul ceea ce este ! Să fie focul ceea ce este ! Să fie apa ceea ce este ! Fiindcă toate acestea n-ar avea sens fără patrie, noi toți sîntem locul acesta misterios locuit de o inimă și-o moștenire de întîia și ultima dată : patria este, va fi !

Hotărîrile Congresului al XIV-lea al Partidului, chemările tovarășului Nicolae Ceaușescu – vast program de muncă și gîndire comunistă

„Așa cum se subliniază în hotărîrile Plenarei Comitetului Central, este necesar să se îmbunătățească activitatea tuturor organismelor care acționează în direcția activității politico-educative. Trebuie să se realizeze noi opere literare, cu un înalt conținut patriotic, noi filme, piese de teatru, care să oglindească viața, realizările poporului nostru, să fie puternic pătrunse de înaltele idealuri ale umanismului revoluționar, socialist, să sădească în conștiința tineretului, a întregului popor, dragostea față de patrie, față de socialism, de partid, față de interesele generale ale întregii națiuni".

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Raportul la cel de-al XIV-lea Congres al P.C.R.)

Dimensiuni noi ale spiritualității românești

Documentele programatice ale Congresului al XIV-lea, **Raportul** ca și **Expunerea** tovarășului **Nicolae Ceaușescu** la **Plenara lărgită a C.C. al P.C.R.**, adevărată chartă a edificării „omului nou" socialist în România, subliniază cu înaltă rațiune necesitatea intensificării activității de educare a întregului popor în spiritul minunatelor sale tradiții patriotice. „Avem nevoie de o literatură mai combativă — arăta secretarul general al partidului în **Expunerea** de referință — pătrunsă de un înalt spirit revoluționar, patriotic, inspirată din realitățile patriei noastre". Încrederea în aportul de mare valoare formativă al creației literare, pe linia propriei noastre spiritualități, ni se relevă, și de astă dată, ca o direcție modernă a devenirii noastre sociale.

Tradiția spiritualității românești se dovedește a fi fost, de altminteri, vie și neîntreruptă de-a lungul veacurilor. Literatura și arta — și nu numai ele — au oglindit întotdeauna vocația realizării, prin mijloacele oferite de pămîntul strămoșesc, a unui tip de om integru, trupește și sufletește, harnic și înțelept, iubitor de bine, frumos și adevăr, în armonie cu sine însuși, cu natura, cu semenii. Cum altfel s-ar putea interpreta abundența de opere literar-artistice, numărul mare de creatori, exponenți ai unui specific național de o relevantă originalitate! O contribuție marcantă aduc, în această privință, **scrierile literare din ultimele decenii, și, îndeosebi, de după marea deschidere spirituală românească din 1965.** Ele au darul de a trece într-o ecuație nouă nu doar prefacerile și înfăptuirile din domeniul vieții social-economice și morale a țării, dar și înaltele calități cu care s-a înaviuțit personalitatea umană, înflorită sub soarele binefăcător al orînduirii socialiste, transformările intervenite în existența intimă a oamenilor, continuitatea în îmbogățirea valorilor. Însă, ce elemente vorbesc despre această structură moral-psihică nouă a națiunii noastre?

Într-o lucrare de sinteză „Spiritualitatea românească, permanență, devenire", (Ed. politică, 1980), Adela Becleanu Iancu atribuie spiritualității noastre o sumă de **valențe perene**, precum: conștiința istorică, sentimentul patriotic și respectul față de popoare, dreptate, libertate, demnitate, viteția înțeleaptă, rațiune, simplitate, modestie, cinste, echilibru (absența extremelor, a exceselor ce pot falsifica și dezumanizа sufletul), omenie, hărnicie (românul nu e lenevos și contemplativ!), sentiment al naturii, optimism.

Aceste coordonate, precizate teoretic și transpuse artistic în creații beletristice, sînt măsura autenticității românești, modele și criterii deopotrivă. Extinzîndu-le la niște orizonturi mai cuprinzătoare, contemporane, am putea adăuga cîteva dimensiuni care fac nota distinctivă a spiritualității noastre, atît față de alte națiuni, cît și față de alte eventuale contrafaceri și mistificări, de genul anexării tradiției la mărunte interese de ordin conjunctural. Aceste **mărci deosebitoare** ar fi: atitudinea nouă față de muncă și de avutul obștesc, principialitatea (grija de a nu ieși din făgașul gîndirii sănătoase, firești), combativitatea, factorul ideologic, ca element dinamizator în societate, eroismul constructiv, spiritul colectiv. Chiar dacă sînt complementare, ele caracterizează, particularizează tipul pozitiv al omului de astăzi, tip axat pe valori sociale și relații interpersonale.

Tradiția, așadar, aduce și, transmite, alături de cuvîntul scris, idei și forme de viață menite să asigure o continuitate în spirit. Verificarea prin modele e forța și rostul acesteia. Dar, o dată cu schimbările survenite în societate, în cultură și civilizație, în mentalități și în calitatea exigențelor, **tradițiile luminoase, fără a fi înlăturate ori alterate, sînt mereu contemporaneizate.** Pe parcursul timpurilor, croiala hainelor s-a tot modificat, deși îmbrăcămintea a rămas cam cu aceeași structură conformă trupului. Contemporaneizarea nu a rupt însă viața prezentă de trecut, de ceea ce a fost experiență bună a istoriei. A completat, a actualizat iarăși și iarăși; și aceasta în virtutea libertății omului de a-și stăpîni existența și de a ieși de sub orice impilare.

Acest dublu proces e foarte interesant și în viața literaturii: pe de o parte se asigură că este una și aceeași cu cea anterioară, pe de alta se situează în noile condiții de trăire. Dacă n-ar face asa, tradiția literară însăși ar risca o sclerozare din care n-ar mai scinteia nici o rază de „duh" adevărat, nou, proaspăt, creator. Ea ar fi purtătoare doar de structuri artistice care au vorbit, cîndva, cuiva, care s-au potrivit altădată unei generații, fiind azi purtătoare de nonsensuri și anacronisme. **Tradiția conjugată cu modernitatea** se acomodează, devine a fiecărei generații, se înnoiește și așa pătrunde în viitor și deschide drum, ca un izvor căruia nimic nu-i poate sta în cale. Dar fîntîna izvorăște mereu, e mereu vie, cu apă mereu proaspătă. Iar dacă românul preferă pe **a fi** lui **a face** e numai pentru că perspectiva lui e ontologică. Și acest lucru deoarece **a fi** este situația de limită și de durată veșnică, pe cînd **a face** e condiția de pe cale. Dînd întîietate lui **a fi**, noi știm că pînă acolo **trebuie să trecem printr-un îndelung și intens „a face"** (existența însăși la români e darul iubirii, liniștită, curată, ostenitoare, nu crispată, faustică, hamletiană, vitregiile și vicisitudinile istoriei au dramatizat-o).

Dacă ne referim, bunăoară, la acel patos al construcției ce caracterizează ceasul de față al istoriei naționale, exemplele ilustrative nu trebuie căutate prea mult. În „Cîntare omului", de pildă, Tudor Arghezi ridică un imn celui care prin luptă a devenit om nou și tot prin luptă își desăvîrșește această calitate, ca urmare a înălțării la conștiință: „Îți ridicaseși capul de jos, chemat de soare, / Și începu îndată și cugetul să-ți zboare. / Tu ți-ai învins pămîntul, mormîntul și destinul". Iar Nicolae Labiș anunța în poezia „Viitorul" drumul deschis pe care pornise tînăra generație de după Eliberare, angajată în edificarea timpului care urmează prezentului: „Noi pentru viitor ne pregătim, / Și-l populăm pe solul fericirii, / Cu brațele-ncordate să-l săpăm / Și să-l udăm cu ploile gîndirii". Bucuria simplă a vieții, desfășurată sub semnul iubirii în ipostazele cele mai simple și mai durabile, ori lumina ca simbol al existenței răzbat și în versurile lui Ioan Alexandru, în care graiul poetului rostește crezul neamului său: „Averea unui neam nepieritoare / Stă în puterea de-a iubi. / Cît de smerit e-n sine fiecare / Cîți pruncuți îmbracă zi de zi // Nu cîte oale fierb la mine-n vatră / Și de vin ulcioare am golit / Ci inima de n-a rămas de piatră / Cît urît în ea s-a pustiit" și „Cu neamul meu părinții din părinți / Cred în lumină și în veșnicie".

Poezia contemporană găsește forme inedite de exprimare pentru noua calitate a sentimentului patriotic al identității noastre. Volumul „Aur", de Al. Andritoiu ori „Un pămînt numit România" de Nichita Stănescu strălumînează prin acorduri solemne și de luciditate, în care trecutul de luptă se conjugă cu „evul solar" de astăzi. **Patria e suport de dezbatere etică și de meditație socială, fundamental politică**, pentru că „despre patrie se pot spune cuvinte scrise cu colțul inimii"; acest simțămînt fiind tradus prin mîndria existenței domne și a conștiinței dăinuirii în istorie, ca în poezia „Noi" de Nichita Stănescu: „Noi sîntem în picioare, sub noi străbunii sînt". Conștiința istorică, ca virtute permanentă a spiritualității, autohtone, e recepționată și afirmată, de asemenea, într-o modalitate conceptuală și estetică inedită în romanele lui Paul Anghel („Zăpezile de altădată") și Eugen Barbu („Incognito").

Actualitatea, concepută ca o sinteză a năzuințelor omului contemporan, transpusă în domeniile artei, și întemeiată pe experiența generalizată a practicii istoriei și pe marile idealuri ale zilelor noastre, este emblema caracteristică a noii epoci pe care o traversează proza românească; epocă generatoare de puternice confruntări etice și ideologice, de examene de conștiință, de optimism în triumful eforturilor menite să conducă la înflorirea plurivalentă a geniului uman și la înlăturarea cauzelor ce-o stînjenesc. Romanul, bunăoară, înflorește prin descrierea și dezvăluirea unei lumi și a unui personaj prin excelență considerate „tradiționale" — **lumea satului și țăranului.** Cărțile consacrate acestui univers rural — nu e nevoie de a mai cita — mărturisesc elocvent o nouă înțelegere și o nouă viziune, anume o viziune **politizată**, întrucît ele întrevăd — cu deosebiri ce țin de specificul personalității artistice — o generală înclinație către analiza, sugerarea, înfățișarea sau invocarea prezenței factorului politic, dimensiune inedită în spiritualitatea românească. De fapt, Marin Preda a deschis, cu „Moromeții" (vol. II), cîteva dintre cele mai importante direcții ale literaturii actuale despre orizontul țărănesc: caracterul politic al acțiunii de cooperativizare a agriculturii, trecerea la pasiv a dorinței tipic țărănești de acumulare a pămîntului și chiar a sentimentului de proprietate individuală, plecarea la oraș, intrarea în oraș a ascensiunilor sociale senzaționale, adaptarea noilor generații la un alt mod de existență, indiferența (relativă) pentru codul moral tradițional, transferul deprinderilor cetățenești de la sat și al mentalităților rurale la oraș etc. În ciclul „F", de D. R. Popescu, în „Cordovanii", de I. Lăncrănjan, „Îngerul a strigat", de Fănuș Neagu, „Niște țărani", de Dinu Săraru, toate aceste teme și motive — reflex al unei predanii înnoitoare — capătă un relief particular și sînt dezvoltate cu o mare originalitate, puse în lumină prin numeroase interpretări critice.

Conflictele generate dintre vechile mentalități și noile orizonturi deschise gîndirii și comportamentului oamenilor, reliefarea drumului parcurs de latura spirituală a existenței în raport direct cu evoluția societății și noile precepte morale ce derivă din aceasta oferă conținut, delimitează mesajul și al lucrărilor dramatice contemporane.

Față de importanța și valoarea educativă a unei asemenea problematici de anvergură, contribuția scriitorilor este, evident, inegală; iar semnarea unui cec în alb, pe acest aliniament al creației spirituale, poate însemna, cu siguranță, asumarea unei obligații și a unei responsabilități. Cum scria A. E. Baconsky, „Cu tot ce am sînt al acestui timp / Mă contopesc în imensa-i viitoare".

Valeriu C. Neștian

Conștiința exemplarității

În **Raportul** prezentat la Congresul al XIV-lea al P.C.R. ca și în **Expunerea** devenită Program ideologic al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, — sublinia cu deplin temei — dezideratele de ordin formativ ale literaturii, caracterul ei constructiv: „Avem nevoie de o proză și de poezii combative, care să dinamizeze activitatea oamenilor muncii, a tineretului patriei noastre". Într-adevăr, procesul de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate nu poate fi desăvîrșit decît cu condiția „sine qua non" a construcției umane, modelării necontenite a personalității omului contemporan la altitudinea și temperatura vremurilor pe care le trăim cu toții. În acest sens, se precizase și în „Tezele pentru Congresul al XIV-lea al P.C.R." că în centrul activității politico-ideologice „trebuie să stea permanent modelarea fizionomiei omului nou, înaintat, animat de un profund spirit patriotic, devotat trup și suflet cauzei nobile a socialismului, făuririi celei mai drepte și mai umane societăți".

Asumîndu-și conștient și responsabil aceste imperative firești, prozatorii contemporani, manifestînd o sensibilitate sporită față de realitatea înconjurătoare, înarmați cu un arsenal tehnic complex și divers, ținînd un echilibru necesar între tradiție și inovație, au investigat cu un egal interes și cu bune rezultate lumea satului și lumea orașului de azi, cu propensiune spre personajul exemplar, dar cu depășirea voluntară a linearității și schematismului.

Rezultate notabile au obținut prozatorii din promoțiile mai vechi, dintre care amintim pe Tudor Bărăn, venit dinspre reportaj, cu al său roman, „Șantierul" dar nu lipsesc izbînzile în cadrul literaturii tinere. Tot dinspre reportaj vine Pavel Pereș cu „Pasărea purpurie a dragostei", în care inginera Ioana Severeanu se impune memoriei afective, necontrariind nici o clipă prin evoluția ei socială, bine motivată de o certă opțiune existențială.

Lumea combinatului îl atrage pe Dumitru Ignea în romanul „Sub aripa timpului", ce propune un personaj puternic individualizat, viabil în toate articulațiile sale — inginerul Emil Caratașu. Titluri ce vorbesc de la sine despre o linie bine reprezentată a romanului social și psihologic din ce în ce mai bine marcată valoric.

Satul contemporan și oamenii săi reprezintă o altă zonă intens exploatată de prozatorii contemporani, atenți la mutațiile ce survin în conștiința personajelor ce se angajează în procesul de reconstrucție a unei noi lumi.

Astfel se rețin personaje ca Mihnea Brahaș și Victor Duma din romanul lui Ion Chirlac, „Legătura de sînge" sau, mai pregnant, Răschitor N. Luca, Anghel Cutieru, protagoniști ai romanului „Musafirul" semnat de Ștefan Dinică.

Pe o suprafață epică controlată cu reală competență, personajele de acest gen sînt adevărate prototipuri de esență morală, sinteze ce însumează trăsături complementare de caracter, o structură moral-intelectuală și cetățenească îndubitabilă, întrebări, aspirații, opțiuni de viață decisive pentru lumea în care trăiesc și pe care și-o asumă în mod deliberat, conștient.

O asemenea substanță romanescă, configurarea unor teritorii epice distincte, propensiunea autorilor pentru eroii exemplari, modelatori de conștiințe, sînt o consecință firească a unui climat spiritual stimulator, în care valoarea actului de creație este proporțională cu anvergura mutațiilor ce se petrec în societatea contemporană, în prezentul fierbinte al patriei.

Mircea Dinutz

Expresia aspirațiilor fundamentale, de veacuri, ale poporului român

Urmare din pag. I

dintr-o țară eminamente agrară o țară industrial-agrară cu o industrie puternică, modernă, organizată pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, cu o agricultură socialistă înfloritoare. Definitorii sînt, de asemenea, așezarea acestor cuceriri pe temelia de neclintit a proprietății socialiste și consolidarea lor printr-o politică înțeleaptă în care autoconducerea, autogestiunea și autofinanțarea, dezvoltarea formelor democratice de conducere în virtutea concepției și practicii construirii socialismului **cu poporul și pentru popor**, accesul larg al maselor la educație și cultură, efortul permanent de ridicare a nivelului calității vieții atît a oamenilor din mediul urban, cît și al celor din mediul rural etc., sînt realități pe care poporul român le trăiește ca rezultat al instaurării unei autentice libertăți sociale spre care a aspirat de veacuri și care a putut fi împlinită abia odată cu edificarea societății socialiste.

În acest cadru propice, în care lupta împotriva a tot ce oprimă omul, îl stîrbește demnitatea, îl subordonează inteligența și munca în slujba intereselor celor ce nu muncesc a fost, sub conducerea partidului și a marelui său strateg, tovarășul Nicolae Ceaușescu, încununată de succes; ea, această luptă, a descătușat energia creatoare a întregului popor român, determinînd ca prin muncă, prin competență și tenacitate poporul român să scape, pentru prima dată în istoria sa milenară, de datoria externă, povară grea ce-i submina independența și demnitatea.

Afirmațiile făcute, de la înalta tribună a Congresului, de către secretarul general al partidului, în **Raportul** prezentat unde se subliniază că „pentru prima dată în istoria sa România nu mai plătește nici tribut, nici dobînzi! Tot ceea ce se produce aparține pe deplin poporului român care a devenit astfel — se poate spune — pentru prima oară cu adevărat independent, și economic și politic!" au vibrat, puternic în cugetul și simțirea întregii națiuni, dînd tuturor românilor sentimentul demnității autentice la care aspira de veacuri. Totodată, poporul nostru, prin realizările obținute pe linia cîștigării independenței și suveranității depline într-un context istoric deosebit de complex și dificil, a probat întregii lumi **marea forță a socialismului, superioritatea lui în a crea condiții cu adevărat propice pentru manifestarea plenară a capacității creatoare a unui popor dornic de a-și făuri o viață nouă, liberă, fără asupritori de nici un fel, în care fiecărui membru al societății să i se asigure viață umană, demnă, de bunăstare și împlinire.**

Este aceasta și un răspuns dat tuturor celor care relansează astăzi sloganuri, teze și idei formulate altădată de anticomuniști, de reformiști sau revizioniști care pun la îndoială valoarea socială a socialismului sau legitimitatea conducerii de către partidul comunist a unei societăți. În orizontul gîndirii și voinței lor, toți acești „apologeți ai marelui capital" decretează că tot ceea ce nu le convine este mort sau trebuie să moară, fie că e vorba de omul rațional-critic, fie că este vorba de dreptatea și egalitatea socială, de aspirațiile popoarelor la o viață umană, de construirea unei noi societăți. Numai că, spre deosebire de trecut, azi popoarele au experiența istorică după care întoarcerea la proprietatea privată, la o societate împărțită în asupritori și asupriți, nu le poate satisface în nici un fel aspirațiile lor fundamentale de libertate, de statut existențial independent și de prosperitate la scară de masă.

Stadiul în care se prezintă azi România ca țară și popor, devenirea sa istorică pe scara progresului, i-a asigurat prestigiul necesar în „concertul" larg al națiunilor lumii prin glasul autorizat al partidului, al strălucitului său conducător, făcîndu-i să fie glas purtător de mesaje ce cheamă la colaborare și pace, la respect și egalitate între națiuni, la o nouă ordine, echitabilă, economică și politică, la neatîrnare și suveranitate, la dreptul fiecărui popor de a-și decide singur propria-i soartă ca garanții necesare ale asigurării progresului și edificării unei societăți care să fie mai umană și să ofere libertate autentică, spre afirmarea și realizarea plenară a tuturor membrilor săi.

În prag de mileniu, prag nou al civilizației pămîntești în grandioasa cursă a emancipării umane, poporul român, condus de partidul comuniștilor, oferă o lecție elocventă de istorie în care și-a asumat conștient un destin a cărui împlinire s-a realizat și se poate realiza într-un climat social, național și internațional în concordanță cu aspirațiile sale fundamentale de a trăi pașnic, în libertate și demnitate. De aceea, el a optat și optează pentru socialism, realegînd în funcția supremă pe marele conducător al partidului nostru, văzînd în aceasta chezășia împlinirii aspirațiilor sale milenare, a împlinirii sale demne ca țară și popor.

Simboluri reprezentative ale societății noastre

Acum, după încheierea lucrărilor Congresului al XIV-lea al P.C.R., care a jalonat dezvoltarea socialistă a României în următorii 15—20 de ani, noi, scriitorii, oamenii de artă și cultură se cuvine să medităm mai îndelung la chemarea lansată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, de la tribuna înaltului Forum comunist, de a realiza „noi opere literare cu un înalt conținut patriotic, noi filme, piese de teatru care să oglindească viața, realizările poporului nostru, să fie puternic pătrunse de înaltele idealuri ale umanismului"... În cuvintele de mai sus se află înscrise cu litere de aur deziderate majore, cu implicații profunde în dezvoltarea societății noastre, în afirmarea cuceririlor ei în domeniul valorilor sociale, etice și estetice. Desigur, încă de la Congresul al IX-lea, în atenția conducerii partidului, a secretarului său general a stat această orientare dată cu generozitate artei și literaturii noastre, ceea ce ei explică în orizont teoretic cuprinzător realizările ei de prestigiu din ultimul sfert de veac.

Dar astăzi — și, în viitor, tot mai mult — deziderateele societății noastre față de artă și cultură sînt și **vor fi mereu** într-o continuă creștere. Dialectica participării tot mai intense a literaturii și artei în procesele sociale ce au și vor avea loc se cuvine mai intens întrospectata și orientata către scopul ei superior. Căci este din ce în ce mai evident că, în dezvoltarea sa multilaterală, societatea socialistă românească înglobează într-un mod tot mai profund fenomenul creator. Nu este vorba în acest sens numai de creația literar-artistică, ci de întreaga creație umană care are loc la noi. După cum s-a afirmat încă de mult timp în documentele noastre de partid — și Congresul al XIV-lea a subliniat cu deosebită putere — socialismul se construiește cu poporul și pentru popor, el este o uriașă operă colectivă a maselor populare conduse de partid pe drumul luminos al unei concepții unitare despre lume și dezvoltarea societății omenești, concepție izvorîtă la rîndul ei din interpretarea materialist-istorică a celor mai noi cuceriri ale cunoașterii umane. În acest proces global, literatura și arta își au, fără îndoială, rostul lor. Ele participă ca niște adevărate oglinzi retrovizoare în direcția înaintării sociale. De ele au nevoie, evident, în primul rînd cei ce conduc, dar în procesele dependentelor sociale atît de complexe pe care le implică orînduirea socialistă multilateral dezvoltată distincția între conducători și conduși devine tot mai dificilă, tot mai nuanțată. Fiecare la locul său de muncă este și trebuie să devină tot mai conștient și mai răspunzător pentru ceea ce face. Conducerea devine tot mai mult autoconducere. Ea implică în mod clar tot mai mult cunoașterea, o cunoaștere concretă și generalizată a drumului pe care-l parcurgem, a împrejurărilor sale, a trecutului său apropiat, precum și a stărilor noastre interioare, cu alte cuvinte autocunoașterea.

Literatura și arta posedă această calitate de a fi oglinzi nu numai pentru spațiul din afara omului, ci și pentru cel din interiorul său, am putea spune mai cărînd a relațiilor și interdependențelor care se creează între un domeniu și celălalt, dezvăluind cu putere extraordinară punctele sensibile, adeseori dureroase ale acestor interdeterminări. Căci trebuie să cunoaștem mai bine nu numai ce și cît drum a parcurs omul societății noastre socialiste, ci și cum parcurge el acest drum, ce simte, ce gîndește, cum simte, cum gîndește, cît simte, cît gîndește. Sînt procese dificile, a căror analiză și relevare implică arta de a observa și a zice, atitudinea cetățenească a artistului, participarea sa sufletească la tot ceea ce se face în această țară, atitudinea revoluționară pe care o cer atît de insistent documentele noastre de partid, cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului.

Adeseori un gest cu semnificații, o atitudine tipică, un simbol reprezentativ, puse într-o lumină artistică potrivită, spun mai mult decît 10 mii de cuvinte goale de conținut uman real și profund, conținut pe care îl presupune însă în mod îndubitabil adevărul artei. Cu atît mai mult se cuvine să vorbim în acest sens de capacitățile retrovizoare ale marilor desfășurări epice și dramatice inspirate din realitățile societății noastre socialiste, în drumul ei ascendent către marile împliniri ale viitorului.

Dumitru Bălăeț

Angajare și valoare

Începînd de la Congresul al IX-lea al P.C.R. și pînă la cel de al XIV-lea, marcat de monumentalul *Raport* prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, în aproape toate documentele de partid se amintește — în contextele referitoare la literatură și artă — atît creatorilor, cît și receptorilor operei de artă, de o condiție **sine qua non** a existenței ei, de ceea ce se cheamă **valoare artistică**, fără a cărei prezență nu devine posibilă atingerea țelului suprem al operei — respectiv: „promovarea și afirmarea principiilor nobile ale umanismului socialist". În acest sens, atît **sursa de inspirație**, cît și **mesajul de idei** — au valabilitate mai ales în măsura în care opera este investită cu o înaltă valoare artistică. Identificarea cu realitatea obiectivă (socială, psihologică etc.), cum și atitudinea înaintată a creatorilor devin inoperante dacă în contextul operei, nu este prezentă / implicată / valoarea artistică. În acest scop, în afara perspectivei ontologice, gnoseologice sau sociologice, în opera de artă este nevoie și de o perspectivă axiologică în lumina căreia arta apare ca o valoare de tip specific, prezentă atît în actul creator, cît și în cel al receptării, sub forma unor idealuri sau aspirații social-istorice.

Măiestria, talentul, geniul țin — la rîndul lor — de ceea ce se cheamă vocație, înclinație ce presupune afirmarea și dezvoltarea completudinară a unor aptitudini orientate spre o anumită finalitate, constînd în descoperirea unor teme noi, netratate însă de nimeni mai înainte sau în resemnificarea temelor deja tasate, uzate, banalizate... Forma cea mai înaltă a muncii creatoare, **vocația**, se manifestă cel mai adesea ca **talent**, respectiv ca putere de creație și de interpretare, dar al plăsmuirii imaginative capabil de a pătrunde în adîncurile conținutului spiritual și a scoate în lumină aspecte nebănuite ale vieții interioare... Rareori această vocație funciară în forma geniului, manifestîndu-se ca un suflet viu secondat în permanență de o atitudine etică, de o nouă viziune asupra lumii și a vieții... Atît producțiile talentului, cît și cele ale geniului comportă / presupun o trăire autentică — deopotrivă a lor și a semenilor lor, respectiv a omului universal. Atît talentul, cît și geniul posedă impulsul patural și nevoia nemijlocită de a da formă artistică și valoare tuturor sentimentelor și reprezentărilor, încercînd — prin creațiile lor — să afle un răspuns la marile probleme ale vieții și ale condiției, ale omului confruntat cu lumea, cu istoria și cu universul, deschizînd noi ferestre spre o altă lume...

Valoarea artistică nu trebuie confundată cu **valoarea estetică.** Prima se referă doar la opera de artă expunînd o apreciere asupra locului pe care aceasta îl ocupă pe **scara valorică**; a doua se referă la natura și viața socială în genere. Spre deosebire de valoarea estetică, cea artistică însumează și alte valori decît cele pur estetice, iar aprecierea valorică ține seama atît de criteriile estetice, cît și de cele din afara sferei estetice. În felul acesta, valoarea artistică poate contribui „la promovarea și afirmarea principiilor nobile ale umanismului socialist" — înțeles atît ca **model**, cît și ca o concepție despre lume și viață **(Weltanschauung)** bazată pe promovarea încrederii în puterile omului și în justețea aspirațiilor spre adevăr și frumos, spre dreptate și libertate...

Făcînd un tur de orizont, aruncînd o privire de ansamblu asupra literaturii noastre contemporane sub raportul valorii artistice, vom fi izbiți de faptul că mulți dintre creatorii de bunuri spirituale de la noi încearcă să țină seama de rangurile de dezvoltare ale conștiințelor receptoare, pornind însă nu de la nivelul minim, ci de la cel maxim, urmărind chiar saltul spre viitor, depășirea nivelului actual al consumatorului de literatură. Asistăm la o adevărată **competiție a valorilor** care duce la îmbogățirea patrimoniului literaturii naționale cu opere care se înscriu atît pe coordonate specific naționale, cît și universale, menite — după cum preciza Hegel — „să descopere adevărul în forma plăsmuirii artistice sensibile". Urmînd îndemnurile conținute în documentele de partid, dar mai ales în **Raportul la cel de al XIV-lea Congres**, creatorii de bunuri spirituale din țara noastră urmăresc ca tot ceea ce realizează „să fie la cel mai înalt nivel de calitate, comparîndu-se cu ele mai bune produse similare pe plan mondial", dînd astfel o finalitate etico-estetică operelor create, contribuind la promovarea conștiinței sociale, unind pe membrii grupului social prin cultivarea unor valori artistice de excepție, înlesnind astfel „creșterea generală a nivelului de cultură și civilizație al poporului", cum se face mențiune în **Tezele pentru Congresul al XIV-lea** și în **„Expunere"**, document programatic al recentului Congres.

Pornind, cum e firesc, de la experiența personală de viață — care pentru cei mai mulți se constituie în destin creator — majoritatea creatorilor de artă contemporani (indiferent de genul pe care-l practică) își concep propriile opere avînd drept țel realizarea de valori artistice, năzuind a-și exprima sufletul în integralitatea lui. Ei sînt preocupați de realizarea adevărului artistic (semnificantul), mai convingător decît cel al realității imediate (semnificatul), sugerînd chiar un surplus de realitate, prin intermediul unor imagini revelatoare: de luminare a identităților reale sau intenționale dintre operă și viață, prin transformarea experienței de viață în adevăr artistic cu o mare putere de influențare asupra vieții. Numai în acest fel lumea operelor literare și artistice devine cu adevărat un mijlocitor spre cunoașterea adevărurilor sempiterne învăluite în imagini relevante expresiv-atotcuprinzătoare, contribuind la „promovarea și afirmarea principiilor nobile ale umanismului socialist", la dezvoltarea idealului în formele particulare ale frumosului artistic.

Animați de dorința de a crea opere cu adevărat durabile cu o înaltă valoare artistică, creatorii noștri contemporani își conectează propria sensibilitate la momentul istoric în care trăiesc, punîndu-se în contact cu marile probleme ale vieții contemporane, ale istoriei și ale destinului uman, creînd imagini incontinuu generatoare de semnificații, unele dintre acestea putînd fi interpretate drept „imagini ontogenetice"... Astfel se face că cele mai bune opere literare contemporane oferă cititorilor nu numai emoții estetice, prin mijlocirea unor expresii sugestiv-metaforice, a unor simboluri sau prin cultivarea unor asociații insolite la antipodul stereotipiilor stilistice, în contextul unor imagini revelatoare, dar și o cale de transcendere a Imediatului, prin cucerirea Duratei. Aceasta constituie una dintre cele mai nobile aventuri ale spiritului uman!

Datoria criticii literare (și avem cu adevărat o critică de excepție!) constă în această privință — în a contribui la formarea gustului pentru adevăratele valori artistice ale contemporaneității, propunînd spre lectură acele opere în care sînt proiectate modele / idealuri /, reprezentative pentru ceea ce se cheamă **umanismul socialist**, opere care — așa cum arăta profesorul nostru Tudor Vianu — contribuie la redimensionarea noastră estetică, la edificarea morală a ființei noastre, lăsîndu-ne altfel decît eram înainte de a le citi, modelîndu-ne în sensul cultivării idealurilor umaniste, al cunoașterii vieții, din care arta poporelor a știut să extragă cîntecele celor mai înălțătoare bucurii... Critica are totodată înalta misiune de a explica modul în care experiențele singulare pot sta la baza unor imagini atotcuprinzătoare, al unor viziuni menite să restituie lumii o nouă prospețime, iar omului / lectorului / bucuria uimirii țîșnite din profunzimile cugetului traversat de contradicții și angoase specifice epocilor în care trăiește. În felul acesta critica îl ajută pe lectorul contemporan să se inițieze în unele probleme mai greu abordabile ce țin de realizarea valorilor artistice, stabilind astfel un contact la modul elevat între opera literară sau de artă și publicul receptor...

Simion Bărbulescu

Poem pentru Congres

E luminată vîrsta în care noi zidim
O Epocă de aur peste cuprinsul Țării
Iar hoidele-s bogate că știm să ne iubim
Și munca și dreptatea și aripa visării.

Eroică e vîrsta și plină-i de avînt
Sub soarele de azi orașele-s făclii
În vaste șantiere pe-al Patriei pămînt
Se-nalță noi cetăți spre anii două mii.

Partidul Comunist condus de Cel ales
Ne-a incrustat în suflet voință, chezășie,
Idei innoitoare, al XIV-lea Congres
E-o treaptă a biruinței în demna Românie !

Ion Popa Argeșanu

Cu statornică dragoste

L-am ales,
Cu adîncă, statornică dragoste,
Vom merge spre viitor
Cu Nicolae Ceausescu în frunte,
Cum apele curg mereu
Prin aceeași matcă,
Cum păsările coboară,
După fiecare zbor,
În același cuib,
Cum sîngele
Își reaprinde flacăra vie
În aceeași inimă.

Victor Rusu

Cu-asemenea cîrmaci

El este țara-n devenire
cu toate cîte-s ale ei,
în care seamănă iubire
și-nnoitoarele idei.

E Omul-pavăză dreptății,
stîndardul luminos al erei –
steagurul prim al demnității,
simbolul pentru pacea Terrei.

Aici am fost și vom rămîne
cu-asemenea Cîrmaci de geniu
cît fi-vor slovele române,
mileniu nalt după mileniu.

Radu Felecan

Rădăcina

De cînd într-un cer
de salcîmi înflori
întîia oară, inima mea
rostește: „iubesc acest aer,
voi crește astfel
să-mi sfîntesc rădăcina
prin trudă, prin clipirile curate".
mai tîrziu, fericită
în folduri își spuse:
„o, e divin –
floare – să sporești
cu clorofila ta
cerul alb de salcîmi
frumos numit patrie !"

Cristian Marin Petre

Vitralii stelare

De cîteori mă-ntorc și privesc
dincolo de mine prin vîrful muntelui,
Patria pe căi de lumină vine
pe fluviile fluviilor de grîu
cu murmurul șiropotul ploilor.

Și dacă umblu cîntînd
în dimineața cu drapele croite
din văpăile morelui Forum
în urma mea porneste să cînte
Floarea Gîndirii și-o Omenii !

Și dacă-nnoez lîngă pădure
deodată văd horind pe drum
o mare roșie ca macul
o mare galbenă ca aurul
o mare albastră cum e cerul pur !

Vitralii stelare cresc mai departe
sub raza gîndului neschimbător.
Cu dragostea pe muntele de carte,
merg cu Patria și cu acest popor !

Emil Sinescu

Poem de Transilvania

În Transilvania – cuib de lumină
din care ies păsări astoindu-și setea de zbor,
fă-mă tu, suflete, piatră strălimpede
sau iarbă clătinată de rouă
sau măcar ochi de izvor.

O, cum aș vrea eu să fiu o-nserare
peste arbori plutind ori dacă nu
o lespede simplă de lut ;
în Transilvania, cînd pe cîmpuri se-aude
pasărea plugului, fă-mă tu, suflete,
o lacrimă mare, cu lumină nestinsă, de
început !

Fă-mă drum roman, să trec însorit
printre-aceste prea pline coline,
fă-mă riu să murmur mereu,
pînă cînd umbrele strămoșilor
le voi simți alunecînd ușoare
pe luntrile sîngelui meu...

Iar cînd în somnul meu tulburat
Horia și Iancu în toate nopțile vin
cu frunțile aplecate peste fier de securi,
eu îmi voi spune poemele pînă la capăt
aici, lîngă genunchii acestor cadri străbuni !

Eugeniu Nistor

Roșu de Hunedoara

valeriu bărgău

Jorj, dragul meu Jorj..., nu mai pot să fac nimic pentru tine. Nu-ți reproșez că am făcut mult pentru ființa ta, că te-am iubit, cu toate că la început am fost doar atrasă de pitorescul pe care îl emanai în jur. Nu-ți reproșez nimic. Dacă reușeam să te desprind de sub rochiile largi ale măturii tale, poate că ai fi devenit un bărbat în toată puterea cuvîntului, un bărbat care se bucură întîi de femeia lui și numai după aceea umblă după căii verzi de pe pereții unor realități închipuite de ei... Aveai, dragul meu, nevoie ca de oxigen de aerul acesta bărbătesc pe care îl respir eu aici între munți. Vicierea poate să vină chiar și pentru unul care are nepăsarea de a trăi corcolit de ai săi, are încrederea că vînturile tari nu pot să treacă prin zidul ce i se pare că îl înconjoară.

Ar trebui să-ți răspund, să-ți scriu, să te implor să ne mai vedem o dată, să simțim cum mai curge Bega pe sub tălpile noastre, să cîntăm în șoaptă un cîntec pentru dragostele trecute, chiar dacă am știi că e ultimul cîntat împreună, că după aceea ne întoarcem fiecare la ale lui : tu să-ți termini facultatea, iar eu să mă întorc în garsoniera mea de la etajul nouă, de acolo să privesc orașul, combinatul care se profilează cu îndărătnicie în zare, acoperă parte din munții pe care am să-i cutreier în concediul din acest an. Să ne întîlnim biruiți de speranța că dacă o vom face, te vei convinge că nu e bine cum ai hotărît de unul singur că m-ai exclus de la hotărîrea pe care trebuia să o luăm împreună, și tu să recunoști, să îmi propui a te întoarce lîngă mine, să lași mătușa și casa de la Rotondă, să vii la gară atunci cînd pleacă trenul accelerat de la orele 17, să te gîndești la mine sau să răsufli ușurat că ai scăpat de o pișăloagă care ar vrea neapărat să se mărite cu tine, de una care s-a distrat aproape un an de zile cît a putut printre acei oameni duri, ai orașului oțelului. Pentru voi nu mai există evoluție, totul se conservă ca pe vremea bunicilor, are același miros de levănțică sau naftalină împotriva moliilor care, doamne ferește ! ar aduce noul... Atunci, de ce să mai încerc a te convinge că orașul în care am fost repartizată și lucrez e formidabil, că oamenii de aici au suflet ca și cei din alte părți, că duritatea, despre care se vorbește cu teamă, nu are nimic cu duritatea de dincolo de orele de serviciu, cu duritatea muncii la oțel... Trebuie să fii sigur că nimeni nu poate fi un mieluțel atunci cînd simte oțelul scurgîndu-i-se prin preajmă, atunci cînd temperatura se ridică brusc în termometre, acesta ezită dacă să se spargă sau să mai spere o răcire bruscă a fluidului metalic.

★

Iulia Serafima intră în casă, închise ușa de la balcon și trase perdeaua. I se păru că Jorj a rămas dincolo de geam. Trebuia să rămînă dincolo de geam. El ceruse asta și nu e drept să abuzăm de cererea unui om...

Simți golul din stomac și își aduse aminte că n-a mîncat nimic, dimineață reușise să se angreneze la lucrarea unor diagrame foarte complicate care o solicitaseră în așa măsură încît uitase pur și simplu că avea în geantă o bu-

cată de parizer proaspăt și două felițe de pîine. Pachețelul era neatins. Îl rugase pe Gabriel Safta să mănînce parizerul dar aceasta refuzase. Băiatul ăsta nu e atît de simplu cum i s-a părut la început. Între timp de cînd îl cunoscuse îi ghicise niște complicații sufletești care îi plăceau, care îi dădeau un pic de distincție. îl deosebeau de ceilalți, îl opreau de la discuțiile mai fără perdea care aveau loc uneori pe platforma dintre cuptoare... Iulia încercă să-și amintească acum care i-au fost primele vorbe atunci cînd a intrat în biroul ei și al inginerului Papu... Își forță creierul. Simțea că pînă la urmă de pe banda memoriei îi va sosi un semnal cît de minuscul pentru a re-construi totul sau aproape totul...

Gabriel Safta era negru pe chip de la funinginea oalelor de șarjare. Arăta ca un miner care se întoarce din adînc. Intrase și o privise într-un fel aparte. Îl intuise de la început că e un timid sadea. Nu știa cum arăta chipul lui cînd e lipsit de funingine. Pe loc se născuse în ea curiozitatea de a-l vedea mai tîrziu. El își revenise între timp din uimirea că în biroul inginerului găsise o fată care lucra ceva pe măsuța mică din colț. Își revenise și spusese „Bună ziua !", după care, venise aproape de Negruțiu, foarte aproape, și îi ceru fișa șarjei. Acesta o căută printre hîrtiile de pe masă și, după ce o găsi, i-o dădu. Gabriel o parcurse rapid cu privirea și îi spuse ceva inginerului. Ieșiseră amîndoi din birou... Oțelăria se descoperea cu greu. Încercase să se familiarizeze mai întîi cu cei între care va lucra. Nu lăsase prejos nici utilajele. Ele trebuiau cunoscute în amănunțime. De Gabriel Safta uitase. A doua întîlnire nu mai știa cu exactitate dacă se petrecuse în birou sau pe platformă unde Iulia ieșise să observe un fenomen ciudat care se petrecea la cuptorul numărul unu. Flăcările ce ieșeau din gura de aerisire aveau o culoare ca de magneziu ars cu aer din belșug. Bobu se speriase și alergase după meșterul Ștefan Ștefan care însă nu se găsea în oțelărie la ora aceea. Papu se afla în concediu. Singura care putea face ceva pentru ca șarja să nu se compromită era ea. Răspunderea acelei șarje venise așa deodată, nu avea timp să-și revizuiască în liniște cunoștințele despre elaborare, accidentele care se pot întîmpla în procesul tehnologic... Gabriel Safta venise în birou și cu sufletul la gură îi explică în cîteva cuvinte ce se întîmplă la cuptor. Nu avea nici o scăpare. Se afla în fața clipei cînd putea să dea o probă practică de pricepere sau una tot practică despre neînceperea ei de a lucra într-o oțelărie unde clipele sînt numărate mai ceva decît în sala de operație. Asta le-o spusese profesorul Kaizerliu... Atunci nu dăduseră atenția cuvenită spuselor bătrînului profesor... Gabriel Safta aștepta. Bănuia că dincolo de glasvandul biroului se aflau și ceilalți oțelari care aștep-

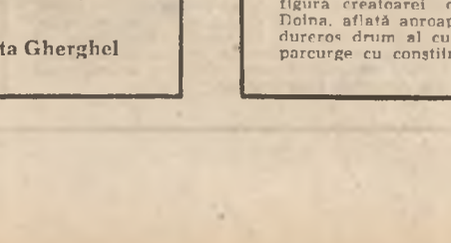

tau ca fata asta cu casca albastră să ia o hotărîre în ceea ce privește șarja de la cuptorul unu...

Se ridică în picioare, își puse halatul. Simțea că în mintea ei se întorc filele tuturor cursurilor învățate în facultate. Gabriel Safta i-a deschis ușa. Atunci l-a privit cu atenție. Avea chip frumușel băiatul ăsta. Trebuie să fie tare tînăr..., își spusese în clipa în care își trăsese halatul pe mineci...

Pe platformă era așa cum gîndise ea. Oțelarii ședeau muți. Așteptau o hotărîre. Hotărîrea ei îi putea duce la îndeplinirea planului sau la eforturi în plus pentru eliberarea cuptorului de șarja compromisă. Gabriel o urmase primul pînă aproape de cuptor. Îi dădu casca lui care avea vizorul din sticlă specială montat sub cozoroc. Luă casca el și o pusese pe marginea metalică a țîșnitoarei de apă... Flacăra ca de magneziu..., flacăra ca de magneziu... Asta trebuie să fie... Oțelul e lipsit de brichetele negre care n-au fost introduse îndeajuns în cuptor... Oare asta e ? Dacă nu e așa ? Atunci se întoarse spre Gabriel Safta și îl întrebă de brichete... Acesta nu auzi. Zgomotul macaralei, care trecu pe deasupra capetelor lor, acoperi orice strigăt omenesc. El i se păruse că a spus o prostie și că oțelarul tînăr a simțit asta și se îndoiește că e vorba doar de brichetele negre aduse în saci de nailon... Gabriel a venit pînă foarte aproape. În dogoarea de pe platformă, a avut impresia că el a venit atunci atît de aproape încît i-a simțit răsuflarea în obraz... Barbulea se ocupase de cuptor și el dozase brichetele. Veni aproape și spuse ceva tot neauzit. Macaragista de deasupra își pusese din nou în funcțiune podul rulant. Gabriel nu mai întîrzie. Aduse un sac cu brichete, îl sparse și cu lopata specială adăugă o cantitate mică din bulgărașii de culoare neagră. Flăcările de culoarea magneziului se făcură mai mari, ieșiseră precum niște șerpi flămînzi prin gura de aerisire. Instinctiv, ea se dădu cîțiva pași înapoi. Gabriel rămase locului. Încrederea băiatului în decizia pe care o luase ea atunci a fost extraordinară. Mai tîrziu îi și întrebase cum de nu s-a ferit din fața flăcărilor ce se arătau atît de amenințătoare... El zîmbise și nu spusese nimic. Poate și lui i-a fost frică atunci așa cum îi fusese ei. Avusese totuși o mai mare îndrăzneală. Și puterea obișnuinței de a lucra cu flăcările...

După ce se arătaseră brusc amenințătoare, încetul cu încetul flăcările începură să se potolească. Reglară și debitul oxigenului, alții trecură unul cîte unul prin fața micii țîșnitori și sorbiseră apă pe nerăsuflate. Trecuseră printr-un moment greu. Iulia se apropiase de țîșnitoare așteptînd să-i vină rîndul pentru a bea apă, pentru a-și astîmpăra emoția prin care trecuse. Își simțea inima bătînd precum motorul unui tractor de model foarte vechi. Picioarele i se înmuiaseră brusc. Șirul oțelarilor din fața țîșnitoarei se rupse în două. Băieții îi făcură loc să bea. Sorbi apa rece care îi opri brusc tremurul picioarelor. Se simțea înconjurată de acești băieți care avuseseră atîta încredere în ea. Sau poate că nici unul nu avusese încredere... Unul dintre ei, acela, Gabriel Safta a avut încredere cu adevărat în priceperea ei. Îl căută cu privirea. Era chiar în spatele ei. Își luă casca albastră de pe suportul țîșnitoarei și o înapoie pe a lui Gabriel Safta. Simțea că trebuie să se întoarcă în birou. Căldura de pe platformă putea să-i facă din nou rău. Apa rece ajunsă în stomac îi dădea un sentiment straniu că ar avea ceva străin în corp. Gabriel veni după ea, gata s-o ajute la nevoie... De unde naiba a știut el atunci că nu mă simt bine ? În ușa biroului i-am mulțumit iar el mi-a mulțumit în numele echipei lor că am salvat ultima șarjă pe ziua aceea. Apoi am insistat ca o proastă să nu fie sancționat Barbulea... De ce m-am amestecat eu în treaba lor ? Oțelarul ăla negricios trebuia sancționat. Poate că am ținut cu el pentru că mi-a creat posibilitatea prin neatenția lui să-mi dovedesc priceperea, să-i dovin de atunci încoace... Poate... Dar dacă se întîmpla ca atunci să nu am avut sînge rece pentru a ieși pe platformă pentru a interveni ? Puteam să ies și să le spun : „Treaba voastră ! Nu eu am fost de față la încărcarea cuptorului... De ce n-ați fost atenți ?" Era atît de simplu totul. Nu riscam nimic. Rămîneam aceeași domnișoară subingineră care minuiește diagramele și alte hîrtii prin birouri... Uneori mă gîndesc că dacă nu intra atunci Gabriel în biroul meu, n-aș fi avut curajul pe care l-am avut. Îmi vine să cred că dacă ar fi venit altcineva, mă eschivam sau ieșeam doar să le spun că nu se mai poate face nimic... Întîmplarea nu avea darul de a-mi răscoli cu atîta violență, cu atîta meticulozitate cunoștințele de la cursuri... Atîndată avea impresia că nici măcar n-a știut precis că e vorba de lipsa acelor brichete negre, că a nimerit din întîmplare sau că i-a șoptit o voce tainică ce anume trebuie să facă, ce să le spună băieților...

★

Cîte gînduri nerînduite îmi trec prin cap ! Cum pot să cred eu că am acționat atunci așa după ureche ? Trebuie să alung aceste amintiri care mă fac să mă îndoiesc de hotărîrile mele importante... Acum mă simt atrasă către scrisoarea lui Jorj, scrisoare care a alunecat pe lîngă comodă..., da, e acolo jos pe parchet, pot să o iau oricînd. Sigur e că nu mă oprește nici o mînă străină de la a face asta, de la a telefona Elenei să aflu ce filme rulează în oraș, cînd mai vine Filarmonica din Cluj-Napoca... La fel pot să învăț rolul din „Piticul din grădina de vară", cum să încap în rolul Iuliei din „Albastru de vară"... Aici îi veni să rîdă : Gică Buhurez îi propuse să joace în „Coana Chiriță în provincie" și atunci ea se decise să nu joace decît rolul Silviei din „Acești îngeri triști", piesă pe care o văzuse jucată de trupa Thepsis. E foarte bine că și-a amintit de decizia luată în fața conducerii clubului și a regizorului Gică Buhurez. Căută în poșetă pînă ce găsi cărticica scoasă la editura „Eminescu". Da, uite ce frumos scrie : „Acești îngeri triști", piesă în trei acte (șase tablouri)... Din distribuția premierei pot să aflu cine a jucat prima dată rolul Silviei... Nu, nu e greu ; un nume mai puțin cunoscut..., poate că doar mie îmi este necunoscut : Anca Neculce Maximilian... Ce chestie ! Autorul are puterea de a mărturisi în public treburi de-ale bucătăriei literare, de-ale elaborării : „Ion Mării (cumnat) mi-a povestit într-o zi lunga istorie a unui văr de-al său foarte tînăr care și-a cumpărat o diplomă școlară, a furat o bicicletă, a fost bătut de taică-său pînă la asurzire (îi murise mama și tatăl se recăsătorise și avea un alt bălat) etc... După cum se vede, acesta este (sau a devenit) Ion din „Îngeri". Aș mai putea da și alte exemple care să confirme lipsa mea totală de fantezie (Episodul cu sticla furată s-a petrecut într-o „Alimentară" din Cluj). Deci :

Toate personajele acestei piese sînt reale. Eu n-am făcut altceva decît să le adun de pe drumuri și să le obligă să trăiască împreună, spre bucuria unora și spre nebucuria altora dintre ele.

Eu n-am pus decît niște accente. Și m-am semnat..." Și oare cum debutează Silvia asta în piesă ? Cum începe discuția ? Cum e îmbrăcată ? Ia să vedem de aproape... Mai bine să ne gîndim la piesa în care vom fi distribuiți, decît la piesa pe care o jucăm zilnic... Piesa. Draga noastră de piesă, de viață ! Buuunnn ! Ia să văd care sînt cuvintele pe care le voi rosti mai întîi în dialog : „Silvia : Iepurașule, vrei să-mi cînți mata o melodie veselă ?". Iată că Silvia vrea neapărat o melodie veselă ! Buuunnn, deci e o întrebare cu tentă ironică, o bulucală de vedenie plictisită, amărîtă, una care se satură de tristețe și vrea să se inveselească cîteva clipe, să se bucure în suflet de ceea ce aude... Dar de ce o fi vrînd neapărat să se bucure de ceea ce aude ? Putea foarte bine să-i ceară Iepurașului să facă un giumbușluc-două pentru a se inveseli pe bază de ceea ce-i văd ochii !

Fata se plictisește în miezul ei trist și ar vrea să se descojească în fața unuia ca Petru, însul ce-i răspunde lipsit cu totul de fantezia pe care trebuie să o aibă un bărbat atunci cînd dialoghează cu o femeie pe care o iubește. Asta e, îi răspunde aproape mecanic : „Cum să nu, chiar și una tristă..." E ironic tipul. Ironic și lipsit de imaginație. Probabil că nici n-o iubește pe Silvia. Așa cum am descoperit eu astăzi că Jorj Crudu nu m-a iubit cu adevărat niciodată... Ah, Jorj ! Scrisoarea ta mă face să judec și personajele piesei prin prisma ei, să le bănuiesc pe toate fetele că vor fi înșelate de către băieți. Asta, mai devreme sau mai tîrziu. Pentru că nici tu nu ai făcut asta atunci. Ce bine era dacă descopereai încă pe vremea facultății că Tanti Nuți e împotriva căsătoriei noastre...

Ia să vedem ce i-aș răspunde eu lui Petru la această replică prin care el probabil bănuie că a dat-o gata pe Silvia din realitate sau din piesă. Spun asta pentru că pe mine în rolul Silviei nu mă va putea da gata o asemenea replică. O socot ca fiind de doi bani și jumătate...

Închid cartea, îmi închid și ochii pentru ca realitatea din jur să nu-mi doboare în cotidian imaginația. Dau dovadă de concentrare maximă. Parcă mi-aș fi intrat încetul cu încetul în rol. În rolul Silviei sau în rolul oricărei femei care dorește să știe ce e cu ea, ce va fi cu ea mai tîrziu, ce trebuie să spună în fața spuselor unui bărbat... Îmi dau capul ușor pe spate..., nu mai pot, trebuie să șed pe canapea, piesa de teatru poate fi adulmecată și șezînd pe canapea, de jos... Rîd ca o proastă. Rîd de expresia „de jos". Mai bine nu mai rîd. Trebuie să fiu serioasă. Trebuie să-l înfrunt pe acest personaj Petru. Pentru a-l înfrunta e nevoie de multă seriozitate, să gîndesc ce anume voi răspunde la replica din piesă...

Mai întîi, știu eu, aș putea să-i zic : „Vezi-ți, bade, de tristețurile dumitale. Nu mă interesează tristețea dumitale. Eu nu sînt doctor de suflete pentru a vindeca pe oricine de tristețe. Nu pot să mă vindec uneori nici pe mine de boala asta care se numește „a secolului". Dacă aș fi putut să mă vindec adineaori de tristețe, nu-ți mai ceream ajutorul. Pentru că să știi bine : eu sînt fată una și una, n-am nevoie de tristețurile cu care încerci să-mi ameninți propria tristețe. Și te mai anunț : am destulă, eventual pot să dau și la alții...".

Buuunnn ! Ar putea fi un răspuns. Ar trebui să văd dacă nu mai e o variantă. De fapt cred că sînt mai multe. Înghit în sec gîndindu-mă cîte variante are acest răspuns de o tristețe amăruie. Privesc la tabloul ăsta de serie în care tronează nestingherite niște mere mari, roșii. Ideea vine greu, se vede că a trecut prin atîtea emoții..., totuși..., mai bine văd ce replică a pus autorul în gura Silviei din piesă :

„Silvia : Sînt eu destul de tristă, nu mai vreau și muzică tristă...

(Petru rîde). Ce, nu se vede că sînt tristă ?". Trebuie să ne oprim aici. Între răspunsul meu și cel ales de autor în seama Silviei nu e o distanță apreciabilă... vreau să spun... mare. Ce coincidență ! Nici nu-mi vine să cred. Trebuie să mai silabisesc odată răspunsul Silviei... (O face în șoaptă de parcă s-ar feri să n-o audă cineva de dincolo de pereți). Asta poate să însemne că între mine — Iulia Serafima, subinginer tînăr și nefericit din pricina scrisorii fostului prieten Jorj Crudu, om al muncii la Oțelăria Simen Martin numărul 2 și autorul piesei „Acești îngeri triști", există o legătură sufletească apreciabilă, știu eu, o legătură de sînge, una efectivă. Aproape că gîndim la fel... N-aș zice chiar că simultan...

Vai ce prostii pot să spun atunci cînd devin singură și dau cu gîndurile în bobi ! Ca la facultate. Exista acea Luminița care știa să dea ca nimeni altul în bobi. Culmea era că le și nimerea așa cum le zicea seara în internat. Veneau fetele și de la alte facultăți pentru a-i cere să le spună adevărul despre iubiții lor, despre repartițiile care urmau... Tot la bobii Luminiței i-a căzut și faptul că îl va cunoaște pe George Crudu, pe afurisitul de Jorj, care acum îi trimite scrisori... Ba, am greșit, îi trimite ultima scrisoare, o scrisoare de adio..., epistolă care s-a dus singură dincolo de comodă, așteaptă acolo să se pună pălanjenii. De fapt, eu, Iulia Serafima, fată de la țară, de acolo unde se întîlnesc munții cu dealurile, din zona Bradului, a Munților Zarandului, nu am trăit la bloc și nu știu dacă pălanjenii vin să se așeze și în camerele cocoțate la așa înălțime.

Pun cartea alături, ceva mai departe. Trebuie să o las pe Silvia din piesă să se mai odihnească. Trebuie să respire și ea : poate că își revizuiește și o parte din replici. Eu nu pot să o ajut ; am obligația să respect cuvînt cu cuvînt ceea ce spune ea. Îmi pare rău. Nici eu și nimeni din acest bloc nu poate să o ajute, măcar să pună o vorbă bună pentru ea la autor... Ce simpatică e familia aceea tînără de la apartamentul vecin ! Uite, ei poate că ar îndrăzni să se amestece în treburile Silviei din piesă. În treburile mele, nu au nici o șansă... Ea, tînără și complet frumoasă, sibiancă. Toată lumea susține că sibiencele sînt formidabile, au acel „vino încoace al femeii". Sînt subțiri ca trestiile gînditoare. Ah, ce insuportabilă gîndire de bărbat am ! Sînt bună de pus la zid de către toate suratele de sex. Aș merita din plin. Cum pot să localizez așa deodată frumusețea ? Poate că totuși voi fi iertată pînă la urmă. Ce cumplite sînt gîndurile cînd o iau razna ! Nu le pot struni cu una cu două : sînt ca niște armăsari pur-sînge, niște ticăloși de armăsari pe care nu-i mai poate domoli nimeni ; nici un îngrijitor, nici un țarc oricît de înalt ar fi și oricît de nepătruns ar deveni... Și vorbeam singură despre familia care stă în apartamentul din fața garsonierei mele... Ea, frumoasă ca o zînă din cărțile pentru copii, el un tînăr subțire, cu părul mare și blond. Seamănă cu un viking de pe corăbiile alea ale Nordului îndepărtat... Sau mai degrabă seamănă cu Alain Delon, are bărbia exact ca vestitul actor francez, fruntea, ochii, cred că și... îndrăzneala cu care privește înspre femeile și fetele întîlnite pe palier, nu e străină de aceea a spadasinului de temut...

★

Ar trebui să mă gîndesc din nou la Jorj. Cît de nefirească e scrisoarea lui ! Întoarcerea asta bruscă mă face să cred că de fapt nu m-a iubit niciodată... Am fost eu doar o iubire din studenție ? Foarte multe clipe, poate toate, susțin

---

teatru

«Camera de alături»

— I.A.T.C. —

● Aparenta localizare a conflictului acestei piese în jurul problemei unui spațiu locativ — pe care directorul Marcel Bondoc (Cornel Scripcaru) îl rîvnește de la Pavel Cristian, biologul cu capul în nori (Ovidiu Voicu) — amplifică sensul adevărat al căutărilor lui Paul Everac : autenticitatea ființei și rănile interioare în lupta pentru apărarea ei.

Golu Colceag, care semnează regia spectacolului, își conduce studenții (anul V actoric, seral) cu abilitate, strunindu-i cît se poate, pentru ca personajele întruchipate să prindă viață, credibilitate, să poată degaja, de pe acum, o oarecare specificitate a jocului fiecăruia dintre componenții clasei. Iubind subiectul și implicîndu-se în alungarea infatuării, Cornel Scripcaru, Ovidiu Voicu și Mihai Voicu reușesc, printr-o înțelegere matură, să pătrundă sinuoidele personajelor lor. Primul optează pentru modalitatea rigidității încruntate, pentru a vizualiza îngustimea de vederi, rutinarea, formalismul comportamental și de limbaj al celui ce se crede o autoritate. Dacă opacitatea lui Marcel Bondoc nu poate pătrunde personalitatea lui Pavel Cristian, se simte dator să califice impenetrabilul drept impostură sau infirmitate socială. Jocul interpretului este sigur, unitar, cu reale momente de crescendo dramatic-interpretativ, cînd Bondoc acuză răstălmăcind, indignîndu-se de forța interioară a celui pe care-l consideră un anonim. Mersul țeapăn, cu umerii puțin aduși (amprenta supunerii), cu mîinile îndepărtate de corp (accordîndu-și importanță), cu nelipsita-i geantă ministerială, pe care o duce cu grija cu care ar purta o încărcătură explozivă. Lunatic, visător, Ovidiu Voicu pare să aducă în scenă prezența aeriană care trebuie să-l structureze pe ciudatul Pavel Cristian. Cu mai multă grijă pentru dicție și pentru ton, el ar putea fi idealizatul personaj desprins de pămînt, de robia revendicărilor, crezînd în zborul propriu prin cultivarea și apărarea propriei identități.

Veniamin Flaviu este criticul contorsionat, chinuit, complexat și ipocrit. Mihai Voicu încearcă să găsească tonul potrivit și detașarea specifică celui care simulează siguranța de sine. Frazarea epatantă e susținută cu reținere. Pe alocuri, cînd replica se precipită, interpretul uită efortul personajului de a fi mereu atent în a mima, în a se ascunde și atunci Veniamin își pierde identitatea. Intervenția din final, anunțîndu-i teatral lui Bondoc ieșirea din scena vieții, este forțată dramaturgic și, prin mizanscenă, artificiul nu se estompează.

Prin Iulian Enache, Teofil este veșnic blînd-devotatul Mirei Bondoc (Simona Gălbenușă), echilibratul dăruit să apere principiul nedisimulării. Simona Gălbenușă are suficientă forță pentru a exprima cinismul fetei care lovește și pleacă de-acasă, neacceptînd să trăiască în minciună, în putreziciunea conventionalismului. Bine dozate ura și neputința comunicării cu Pavel Cristian. Oana Mereuță are o evoluție mai bine condusă în prima parte. Alina Ranetti-Bondoc avînd pregnanță în duioșia și fanatismul ei de a reuși ca pictoriță, fiind mult prea stinsă din momentul în care află cu ce preț i-au fost aduse elogiile. Rada Isirate creionează o Sonia simplă, pămînteană, înțelegînd o ființă fără să o poată captiva. Prin Corina Voicu, Reta Stoleru (șefa de serviciu a visătorului Cristian) devine funcționara superidealizată (fiind și foarte tînără), ușor euforică, fanatizînd calitățile umane ale individului în care crede. Introdus de dramaturg pentru dorută și pentru a contracara reaua credință a lui Bondoc, personajul devine simpatic, dar nu credibil.

Prin acuitatea replicii lui Paul Everac, prin accente muzicale, prin fervoarea apărării (cu cheia) a spațiului ființei interioare, miracolul bine ferit al „camerei de alături" pare să fascineze.

Nicoleta Gherghel

film

«Rochia albă de dantelă»

● Într-un ciclu de filme semnificativ intitulat „Oameni și locuri", regizorul **Dan Pița** trece de la evocarea universului anonim, provincial, imortalizat de pana lui **Mihail Sadoveanu**, la semnificațiile etice extrase din epica densă pe care **D.R. Popescu** o propune spre echivalare filmică, material originar, scenariu incitant pentru un discurs original, plin de solicitări pentru meditația spectatorului prin seducțiile sale simbolice, prin densitatea epică discret circumscrisă într-o felie de viață contemporană.

Trei bărbați și o femeie, trei iubiri și o împlinire, trei dialoguri într-o dramă existențială cu acolade în timp și spațiu precis ancorate în realitate, dar și cu paranteze simbolice, expresive, cu laitmotive savant dizlocate din epica filmului, cu accente revelatoare într-o elaborată pendulare temporală, acestea sînt elementele ce recompun o narațiune elliotică uneori, în ansamblu impresionantă prin deznodămîntul ei.

Construit într-un contrapunct polemic ce opune uneori fără a ascunde teza, viața morții, dragostea indiferenței, trecutul viitorului, filmul impune figura creatoarei de modele, tînăra Doina, aflată aproape de capătul unui dureros drum al cunoașterii pe care-l parcurge cu conștiința purificatoare a împlinirii prin altruism, prin renunțare.

Pe orbite diferite se află personajele ce întîlnesc eroina mărcînd diversele ipostaze ale aceluiași sentiment abil introdus în ecuația fiecărei psihologii. Generozitatea încăpățînată dar și temeritatea lui Mitică în opțiunea decisă pentru exprimarea completă a unei afecțiuni greu de contrazis chiar de consecințele unui destin tragic este evocată în paralel cu luciditatea cinică a doctorului Iuga, agresiv și brutal, în fond timid fără speranță în lupta dusă în zadar împotriva absurdului, sau cu poza sculptorului, fostul profesor al Doinei, ce-și joacă ratarea în replici și tonuri, nu departe de mult bîrfita melodramă.

Diana Gheorghian, în rolul Doinei, se remarcă în special prin firescul unui joc de mare intensitate dramatică, ce-i dezvăluie capacitatea de trăire a unei multitudini de nuanțe ale unei profunde sensibilități manifest eliberate în teritoriul vibrant al cunoașterii.

Claudiu Bleont, în rolul doctorului Iuga, portretizează cu personalitate o individualitate compusă pe fragilul joc al aparențelor și esențelor, cu ieșiri mefistofelice, dar și cu gratuite ochiade adresate spectatorului, creionînd un dublu psihologic, pînă în finalul unei omenești abdicări de la poză și infatuare culturală.

Cu un rol mai modest, dar nu mai puțin important, **Andrei Finți** (Mitică) creionează cu sinceritate normalitatea unor calde și autentice sentimente, egale în constanță și sublime în acordul lor interior. **Alexandru Repan**, în rolul sculptorului trecut de vîrsta marilor idealuri, cu aripa rătării în suflet, este handicapat de un excesiv egotism exteriorizat în tonuri ample, ușor disonante cu atmosfera întîlnirilor la care participă.

Imaginea realizată de un operator de excepție, **Călin Ghibu**, are darul de a amorsa meditația spectatorului, de a-l supune tensiunii relațiilor stabilite între personaje, de a marca semnificațiile ascunse ale laitmotivelor sau ale elaboratei construcții narative. Ambianța plastică, semnată de scenograful **Nicolae Ularu** și creatoarea de costume **Cătălina Ghibu**, propune spații și costume eliberate de convenționalismul de multe ori desuet al altor pelicule de actualitate, dar nu întotdeauna eliberat și de un anume manierism propriu poeticii cineastului. Muzica **(Marcel Octav Costea)** este ca și în alte filme semnate de **Dan Pița** o componentă majoră a intențiilor sale, aici spațiile sonore modulate pe diverse ipostaze melodice (vezi reluarea obsedantă a marșului lui Radetzki) servind și amplificînd tonusul emoțional al momentelor de vîrf dramatic.

Dan Pița ne oferă în acest al doilea volcu al „Oamenilor și locurilor" un film deplin închegat cu secvențe antologice și, în concluzie, cu o imperativă invitație la meditație.

Călin Stănculescu

prin realitatea lor că n-a fost așa. Atunci, de ce Jorj n-a reușit să învingă împotrivirea mătușii sale ? De ce măcar n-a căutat să o convinga că mă iubește ? Poate că și eu am o vină. Sînt sigură că o am. N-am încercat niciodată să mă apropii de ființa aceea. Jorj mi-a și reproșat la un moment dat că nu-i dau atenția cuvenită... Parcă așa a spus... Mi se pare că am ris și apropiindu-mă de urechea lui i-am șoptit : „Nu-mi plac oamenii ursuzi și femeile nemăritate pînă la treizeci de ani !" Jorj a ris și m-a îmbrățișat. Oare ce naiba fac ? Tresar de parcă aș fi simțit din nou îmbrățișarea lui... Nu. Nu se poate. Jorj Crudu și-a aplecat prea mult urechea la vorbele mătușii Nuți. Îmi pare rău că n-am avut curiozitatea să-l întreb ce anume avea de reproșat, ce nu-i convenea în comportarea mea, în originea mea, în gusturile mele... Nici măcar nu sînt sigură că le știa. Timpul și-l consuma în cea mai mare parte la etajul trei al Clinicii. Ieșea doar să mănînce și pentru a pleca seara tîrziu acasă. Jorj a mărturisit că o dată pe săptămînă, mătușa lui urca în autoturism și pleca undeva în afara orașului. Nu știa nimeni unde anume. Jorj bănuia că petrecea de fiecare dată un ceas, două în natură. Altceva nu putea fi. Am plănuit la un moment dat să o urmărim. Nu ne-am ținut de planul nostru. Aveam prea mare grijă de iubirea noastră, de iubirea noastră personală... N-am știut că o dragoste trebuie apărată mereu ; femeia trebuie să fie aceea care să lupte precum hiena în deșert pentru a salva orice dragoste... Poate și bărbatul ar trebui să facă la fel...

Ce gînduri nerozate îmi trec prin cap ! După prima dragoste eșuată încep să trag concluzii cu tentă pedagogică ! Am îmbătrînit sau ce o fi cu mine ? Gîndurile astea ce năpădesc de peste tot sînt născute din toate feliile vieții trăite pînă acum. A fost viața mea, sînt gîndurile mele, gîndurile unei fete ca oricare. Poate o să rideți dacă voi cînta scurt de tot pentru că nu știu toate cuvintele : „Sînt o fată ca oricare / n-am nimic deosebit...", sau poate nu văd eu bine ce aș putea să am deosebit... Voi cînta și încerca să fiu mai coerentă în gîndire. Scrisoarea aceea neclară sau poate foarte clară, scrisoarea lui Jorj Crudu, a neisprăvitului acela... Ah ! am început să fiu violentă... Dar așa e. L-am iubit cum se iubește o floare dăruită de o ființă scumpă inimii..., l-am iubit și am știut de la început că îl pierd , l-am pierdut pentru că el n-a avut curajul să se confrunte cu mătușa lui, cu mine sau cu orașul acesta care are mieze de oțel și oameni așișderea... Mătușica de la etajul trei al Clinicii a cîntărit cel mai mult în hotărîrea luată fără de mine în privința amîndurora... Ce bine ar fi fost dacă Jorj se găsea în clipa asta în garsoniera mea ! Am fi discutat despre studenția noastră, despre felul cum i se pare la prima întîlnire orașul, dacă îi place poziția blocului nostru... Am spus — al nostru ? Da. El nefiind de față, pot să-mi iau orice libertate față de noi amîndoi... Da. Oare i-ar fi plăcut garsoniera mea ? Blocul nu e prea nou. Eu am luat garsoniera de la un funcționar care lucrează la ADAS. Mi-a lăsat omul yalla și i-am plătit-o cu o sută de lei. Mai întîi ar fi vrut să-mi lase și ceva lucruri care îi prisoseau la noua locuință. I-am spus-o de la obraz că nu-mi plac vechiturile chiar dacă sînt noi..., retezîndu-i gestul prin care probabil ar fi vrut în clipa următoare să-mi arate că fotoliile sînt noi, singura lor bibă fiind aceea că nu cadrau cu zugrăveala din sufragerie... Apoi s-a răzgîndit. Probabil că s-a gîndit să nu piardă chiar totul. N-a prea vrut să ia nici suta de lei pe yallă. Cred că n-a mai vrut să i-o plătesc. Am citit asta în ochii lui mari și albaștri, ochi care au început să clipească des în clipa cînd a spus : „Nu-i nici o grabă domnișoară. Putem să ne mai vedem și să-mi dați banii altă dată, fiecare întîlnire cu noua locatară a garsonierei mele nu poate să-mi producă decît o reală plăcere... Abia ați terminat facultatea, poate că nu aveți nici bani destui. Începutul de drum e greu întotdeauna..." A mai vrut să adauge ceva dar nu l-am lăsat. Mi-a provocat greață felul lui tărăgănat de a vorbi... Ticălosul ! Dacă nu i-a reușit treaba cu fotoliile, măcar o legătură amoroasă să iasă din mutarea în apartamentul cu două camere... O legătură cu mine i-ar fi suris. Mai cu seamă că nevasta abia îi născuse, îl aștepta la intrarea în bloc, se precipita acolo, își făcea gînduri sau poate se bucura că a scăpat de etajul nouă, probabil că se uita din cînd în cînd pînă la etajul al nouălea, apoi privea pe sub sprincene ușa de la intrare, își aștepta bărbatul care întîrzia cam multișor la discuție cu noua locatară. Băiețelul rămase cu bunica sau cu altcineva, pentru că el nu mi-a spus nimic despre soția lui care îl aștepta răbdătoare...

Ce prostii îmi trec prin cap ! Trebuie să-mi scot totuși vorbele astea din vocabular. Cum adică prostii ? Sînt vorbele mele care reflectă amintirile sau voințele mele, lucrurile mele, stările proprii de conștiință sau de tapt... Sînt totuși cam împrăștiate gîndurile astea... Scrisoarea lui Jorj mă împinge să gîndesc deodată la băiețelul fostului locatar și la viața mea fără... Mai bine nu-l mai numesc. În seara asta, totul mi se pare indecis. Știu doar că mîine am ședința aceea pentru care trebuie să fiu bine pregătită sufletește. Ar trebui să dorm și să mă trezesc la cinci, să beau o cafea amară, să mănînc puțin cașcaval sau parizer din cele cîteva sute de grame cumpărate de la bufetul oțelăriei, să mănînc și apoi să adorm... Nu, desigur, am greșit, nu mai am timp să dorm. Voi mai sta întinsă cîteva minute pe pat. Am și eu cîudățenia mea. Cînd îmi simt gîndurile luînd-o aiurea, stau cîteva minute întinsă pe pat și simt că îmi revin încetul cu încetul...

(fragment din romanul „Bulevardul Corvinul", în curs de apariție la Editura „Facla")

Tablouri de George Rădeanu

alexandru ivănescu

Catarge

Apoi, fiecare arunca în focul replicii
vechi rune — catarge aurii
săltate de vînturi din valuri
spre cer...

Trunchiul ardea,
țipau pescărușii
și rune, în albe blănuri,
albe în flăcări ardeau
luminînd oameni de gheață.

✡ ✡ ✡

Sînt mai atent la ce-a ascuns cuvîntul versul
La ce-i în el și la ce încă nu-i
Ca numărul ce poartă-n sînea lui
Materia mentală — Universul

✡ ✡ ✡

Plînsul tău, ca o pînză din numere,
E piatra albă a timpului tău,
E cheiul portului al cărui far
Numără stelele Căii Lactee

Palimpsest din Hesiod

...batistele pe care le fluturau pe chei
întîmpinîndu-și sau petrecîndu-și bărbații
le aruncau pline de lacrimi.../lipsuri în text ...
Mările au secat
Corăbiile zac scorojite la țărm
Urgia lui Zeus s-a năpustit asupra oheilor
Creierele nu mai sînt bune nici de arșice.../
lipsuri în text ...
... pergament deteriorat .....

Poeme de gheorghe tomozei

Ce știu

Sărutul gurii jindulte-atîta vreme
acoperă acum cine știe ce glorios
dinte de tablă.

Cupa miresmelor a devenit numai bună
de scrumieră, amintirile
se-acoperă cu fotografii și cu mil.

Numai somnul ne rămîne curat.

Trăiesc pentru tot ce nu știu.
Ceea ce știu că știu
mă va pierde.

Colecția de dezastre

Întru numai în războaiele despre care e de presupus
că vor fi mondiale. Dintre corăbii
le prefer pe cele cu zbaturi, pierderea și uitarea
îmi sînt mai aproape decît linguriițele de argint
uitate în tinerețea ce semăna cu vacanța.
De totdeauna stau la gura unei gropi,
la gura frigului și a toamnei
și la gura prin care trec caravane cu fildeș
a celei ce-mi spune că nu m-a iubit...

Îndurare

Doare dorul,
doare dorința,
durerile
dor.

Ploile ne cad peste creștet
în gură.
Îndurăm. Îndură piatra și lemnul
și frunzișul cel veșted.

Pînă și fierul vechilor instrumente de tortură
îndură.

Desen ars

Lumina scăzută,
anotimpul tocit,
piatra roasă,

nu mai pot umple
aerul uzat
dintre noi.

Psalmul de fum

Cin-cin ! De-acum
nu ne mai ciocnim capetele pe perna de fum,
nu-mi mai citești, cum știai,
fruntea ca pe o biblie tipărită în Braille.

O făceam să-mi semene
zodia Taurului cu coarne de cremene,
te chemam cu tandrețe arhaică
în rozalină, pe lătinie și-a aramaică.

Doar nervii și barba din mine mai cresc,
mîinile mi se termină
nefiresc...

Fotografia din turn

Vă trimit acest fulger caclit
din turnul meu
(parter plus șapte etaje),
ars de fumul erotic
al unor ieftine lumînări
la ora cînd în vechile fotografii
se-aprind țigări și se ating inele.

Fotografiile sînt măști de piele caldă
în acest turn
și cărțile sînt cărămizile ce-nchid
frumoasele femei arheologice
cu care s-a-mpodobit cîndva
trupul meu.

Vă trimit acest fulger pal
ce m-ar putea aminti.

Închipuiți-vă că vorbiți la telefon
cu o fotografie.

Rînduri, rînduri

Sînt aici și-aduc jertfă.
Adun pe chip o plaie de fisuri.
Avutul mi-a fost prădat : metalurile,
lemnurile.
Sînt aici și-aduc jertfă.

Mai e de rostit o singură propoziție.

Captiv

Ajuns în cinstita bucătărie a destinului
curăț de coajă cartofii unui imperiu. Sigur,
n-am să-i termin pe toți dar sînt tenace,
le vorbesc slujnicelor în metru antic
și călăii, din turn
mi-aruncă jupuita catifea a piersicei
și oasele îngerului fiert la amiază.

Îmi cos cu greieri cămașa roasă,
eu însumi ros de lubrice patte
și dorm iepurește
între tîngirile turcești și satire.

Cîndva îmi voi plăti libertatea
cu ouă de camfor.

Cîndva,
altcîndva...

dana opriță

Prin ochiul de sticlă al memoriei

Din miopia unui sfîrșit de emoție
în aer plutea un nou recviem al iubirii,
inventat de curînd de un neînsemnat compozitor...

Din dragoste înălțasem un om de zăpadă.
Ultimele sentimente le înecasem la douăzeci de mii de leghe sub mări —
le trimisesem să mai rătăcească alte cîteva milenii
prin galaxii de uitare.
Și acum — miopia acestui sfîrșit de emoție,
tricotînd extravaganta ei armură
din colți de elefant
(pe care, cîndva, o dorisem atît de mult)
întocmind glosare cu nume celebre de îndrăgostiți
din ultimele secole,
din viitoarele zile și săptămîni.

Nimic nou prin ochiul de sticlă al memoriei.

Totul derulîndu-se exact,
de fiecare dată,
ca într-o glumă — desigur, bună — pe care ai spus-o în nenumărate rînduri
și o repeți,
mecanic,
de cîte ori ți se cere.

Pandora, din nou

Acum, cînd dragostea-i mai mare și ne citim destinul în stele,
acum, tocmai acum, noi nu ne mai iubim.

Am vrea să fim iar tandri, să adormim îmbrățișați,
să cucerim continente și mări într-o lume fără contur,
dar nu ne mai iubim.

În oglinda privirii —
zîmbete de împrumut, gesturi mecanice,
buni actori, prea buni, în viața pe care o urmăm,
fără să mai vrem, însă, nimic.
Acum, cînd lîngă noi respiră o mare dragoste, voi pleca.
Valiza-i plină cu flori de păpădie și întrebări caraghioase,
trenul e același, aceeași călătoria —
biletul, deja verificat, mai este încă valabil ; —
bătrînul controlor mă cunoaște de cînd eram copil și
mă jucam adăpostindu-i în palmele mari un cartier de amintiri.

Tu n-ai să vii, tu n-ai venit ; —
în gara părăsită doar eu mai aștept,
doar eu sînt banca de lemn, peronul murdar,
insectele lipite de becuri, zbătîndu-se inutil,
doar eu, Pandora, din nou,
așteptînd un tren despre care știu că nu va veni niciodată.

Ora arborilor

Cînd — obosite —
clipele se odihneau
în privirile arborilor,
sub care aștepta
dragostea necunoscută,
în univers
bătea
ora întreagă,
nemăcinată în secunde
de valurile trecerii.

Plecînd spre vama ploilor

Abia plecai spre poarta-ndepărtării
și gîndul meu îți trimitea poeme,
pe stropii ce ne-au botezat, ai mării,
din valul ce-l visez să ne mai cheme.

S-au dus acele seri și ore-sfinte
prin început — ce nu se mai repetă ;
doar veșnica aducere aminte
vestală ți-va-n templul de egretă.

Plecai prin seara de septembre, caldă,
c-un zîmbet trist, necunoscut nici ție ;
chemam tot cerul mării să te vadă,
să te vegheze steaua noastră vie.

gheorghe alexandru dinică

Știu — seceta ce-a prăbușit destine
poate că ar mai vrea încă o rană,
dar eu mă voi ruga să te-nlumine
fulger olimpian, prin ploaia-vamă.

Și-mi reazem sufletul de toamna blîndă,
veghind secundele-ți să bată lin
sub cerul ne-nroșit de vreo asindă,
căci eu aici cu lacrimi mă închin.

Dar țipă-n boltă-un gînd cît universul,
căci sînt ceasornice greșite-n el ;
să-mi afle-acel ceasornicar tot versul
și tîmplele pîndite de oțel !...

Statui

Dincolo de perdele
iubirea
îți răsfiră pletele
singurătății.

Aici, în văzul lumii,
oglinzile mele
captează privirile

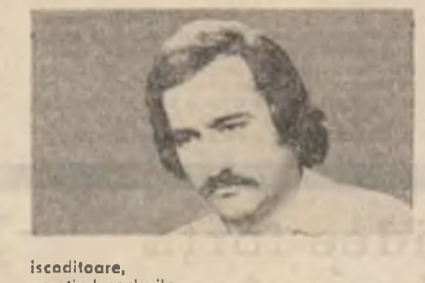

iscoditoare,
ocrotind soclurile
pe care voi ridica
statui de dragoste
amintirilor.

Copacul

Copacul dezmoștenit
de cîntecul privighetorii,
părăsit de toate păsările
se usucă, dezgolindu-și crengile,
cum este despuiat un răufăcător
și aruncat în groapa comună...
Un vierme neînsemnat
îi va ronțăi sufletul,
căci o trădat cîntecul păsării,
lăsînd-o descoperită
în timp ce cînta
spre a-i înflori coroana
în fructele dăinuirii.
El, copacul trădător,
și-a deschis frunzișul
ca o fereastră a morții
în fața puștii vînătorului...

Evanescente vitrine

Dincolo de vitrine
se ascunde
fericirea bănuită,
dar niciodată somnul nu lasă
vitrinele deschise visului ;
doar palide amintiri
dintr-o noapte în care
boarea de duh
s-a preumblat printre
formele ideale de trupuri —
mirifica fartă a dimineții
pentru încă un pas
înspre o fi.

plastică

Emblema firescului

● Pictura **Anei Ruxandra Ilfoveanu** stă sub semnul unei simplități a expresiei în orizontul căreia valorile plastice ale imaginii nu alcătuiesc niciodată un scop în sine. Într-un anume sens, e o pictură tutelată de mirajul jocului secund. Sau poate mai exact spus, de mirajul unei lumi secunde, mai pure, la care motivul pictat tinde a face mereu recurs. Accastă discretă dedublare a realului sub efectul unei priviri pline de înțelegere și candoare, se dezvăluie din fiecare guașă sau pînză, în dialogul neîntrerupt dintre „aproape" și „departe". Planul apropiat este al obiectelor, al lucrurilor și ființelor ce atrag atenția artistei. Sînt obiectele „umile" ale naturii statice, aceleași pe care Minulescu le vedea cîndva, într-o cronică, înnobilate, transfigurate de penelul pictorului. Sînt, apoi, elementele priveliștii la fel de familiare, a satului de sub munte, cu case animate de pantele colinelor și pîlcuri rare de copaci desfrunziți. Acestui univers închegat și bine definit ca atmosferă, artista îi conferă un farmec, am spune, domestic, abordîndu-l în intimitatea sa, cu o dezinhibată franchețe. Restituindu-ni-l astfel în chipul cel mai autentic, ea nu-i exclude tensiunile notele dramatice, prezente în anumite fulgurări ale albastrurilor sau violetului ce amintesc de Ghiață, ori în abruptele, pe alocuri, stilizări ale formei, constrînse de granițele conturului.

Aparent nespectaculos, motivul nu e totuși, în pictura Anei Ruxandra Ilfoveanu, abandonat unor scheme compoziționale pe cale a se banaliza prin repetiție. Deseori, simetriile și asimetriile, pauzele și ritmurile lasă să se întrevadă o intenție deslușită. Dispuse în cerc pe tava rotundă ce revine adesea în naturile statice, obiectele capătă nu știu ce aer de heraldică spiritualitate. Văzute de la distanță, siluetele satelor și colinelor dobîndesc o statură emblematică, fără a intra neapărat în caligramele decorativului.

Viziunea distanțată și tandrețea comunicativă alcătuiesc cei doi poli ai unui limbaj figurativ în cadrul căruia orice fragment de scriitură saturat de amintirea senzației devine transparent față de o semnificație spirituală niciodată explicită, totdeauna perceptibilă.

Expoziția de acum (Galeria „Simeza") aduce cîteva noutăți remarcabile. În guașe, o viziune și o tehnică mai aspre, mai fruste, dar și o sporită transparență, o nouă cursivitate. Tușa se subțiază cîteodată și se multiplică în vibrații nervoase. Domină, uneori, alburile și negrurile colorate. Artista a simțit nevoia unor suprafețe mai aerisite, unor raporturi de tip grafic, pe linia acelei simplități emblematice, pline de harul firescului, fără nimic forțat, ce se impusese din lucrările anterioare. Tema plastică a draperiei cîștigă la rîndu-i, un nou interes. Motivul draperiei e adus spre abstracție prin izolarea sa, ca o suspendare în vid. Să adăugăm, în fine, noutatea portretelor, grave în pofida plenitudinii cromatice, cu acidități expresioniste și note de fabulos cotidian țărănesc. Expoziția Anei Ruxandra Ilfoveanu confirmă un viguros temperament de pictor, pe care simțul nuanțelor îl modelează sensibil.

Elena Greculesi : „Flori"

Mihai Ispir

muzică

Zilele muzicii românești

● Desfășurat în cadrul zilelor artei muzicale românești, ciclu de amplă rezonanță inițiat de Filarmonica „George Enescu", concertul susținut sub bagheta lui Cristian Mandeal a adus în atenția publicului și specialiștilor două prime audiții relevînd aria diversă de investigație pe tărîmul tehnicilor de compoziție pe care le abordează creatorii noștri.

„Marea Unire" — concert pentru percuție, clarinet și orchestră op. 42 nr. 2 de Liviu Dănceanu — a fost gîndit, după cum afirmă compozitorul, „ca un omagiu adus Unirii de la 1 Decembrie 1918 și ca o cinstire adusă Unirii de azi a noastră". Compusă în 1983, lucrarea se organizează în trei părți, într-o scriitură ce exclude, în prima parte, corzile, în cea de a doua — suflătorii —, ultima parte reintregind „totalul" orchestral, o muzică de avangardă. (pe care Liviu Dănceanu o abordează atît în creațiile proprii, cît și în concertele susținute cu formația „Archaeus" pe care o conduce), afirmînd cu siguranță sonorități aparte pe care combinațiile timbrale și ritmice le propun în acest tip de muzică. Partiturile celor două instrumente soliste (Alexandru Matei și Ioan Geilă), susținute cu precizie și dezinvoltă cunoaștere a specificului muzicii moderne, sînt concepute antinomic.

Cea de a doua lucrare prezentată în primă audiție, Simfonia a VI-a „Patria eternă" de Liana Alexandra, se situează în sfera unei muzici de generoasă inspirație melodică, în care sonoritățile de sorginte folclorică abundă, transfigurate, metamorfozate. Suprafețe ample, de liniște atemporală, se țes cu discreție, lăsînd în prim plan doinirea flautului sau semnalele cu sonorități de bucium ; pe suportul obstinat al corzilor, melopeea flautului se desfășoară expunînd o monodie brodată pe o canava heterofonă sau polifonă. Partea a III-a constituie momentul dinamic al lucrării, aducînd, ritmuri pregnante, virtejuri sonore punctate de accentele suflătorilor, de percuția bogată. Pe suportul loviturilor egale, implacabile, ale timpanului, suflătorii realizează în sonorități masive o atmosferă încărcată, tensionată prin prelungirea obsesivă, relaxată apoi în sonurile irizate ale corzilor, pe care, în finalul simfoniei, flautul expune, din nou, o melopee doinită, care se pierde în infinit. O lucrare ce își propune rememorarea și reformularea preocupărilor prezente în compozițiile anterioare ale Lianei Alexandra în sfera sondării unor structuri ritmice și modale aparținînd etosului românesc. Un titlu sugestiv — „Patria eternă" — reliefează inspirata imagine de profundă spiritualitate a universului românesc, concretizată în sonoritățile inconfundabile ale cîntului nostru străbun.

Liant al acestor două lucrări în primă audiție, înscrise pe linia căutărilor dar și a perpetuării tradiției, Concertul pentru pian și orchestră de Paul Constantinescu, avîndu-l ca solist pe Valentin Gheorghiu, a readus în atenția melomanilor un opus îndrăgit din literatura concertistică românească, apelînd la structuri ritmico-melodice de factură populară, atît de apropiate compozitorului. După atacul incisiv al pianului, dialogul solist-orchestră se realizează fie în sonuri aerate, fie în structuri stenice de joc popular, cadența readucînd secvențe tematice într-o derulare cvasiimprovizatorică ; partea a doua, ritmul se desfășoară în arcuiri ample, subliniate de crescendo-decrescendo-uri subtile, creînd momente de gravitate patetică ce se luminează treptat pentru a izbucni, în final, într-o cascadă exuberantă, colorînd în tente vii o glumă muzicală de o vervă spumoasă.

La pupitrul orchestrei Filormonicii „George Enescu", dirijorul Cristian Mandeal a realizat pagini sensibile, vibrante, imprimînd interpretării nota specifică a temperamentului său romantic, impetuos, prezența sa, ca și a lui Valentin Gheorghiu pe podiumul de concert, transformînd de fiecare dată seara de concert într-o adevărată sărbătoare a muzicii.

Anca Florea

DOINELE UNIRII

Două titluri, oarecum generice, de poezii își dispută întîietatea în ziarul de front „România": **Țara mea** (sau **Țării mele**) și **Doină**. Doinele, mai ales, vin să mîngîie încordata așteptare în rezistență a ostașului român din tranșee. Momentul este, oarecum, unic în evoluția acestei specii a literaturii populare și culte: doina nu rămîne elegie, cumul al tristeților adînci — ci devine cîntec îndîrjit de luptă, întărește sufletele, dă elan ofensiv. Tristețea ei nu mîngîie, nu îndulcește — ci răscolește sufletele. Doina devine, pentru un moment, ceea ce Dimitrie Cantemir ne spune că era ea la români: un fel de zeu al războiului. Lucrurile nu se produc de la sine, regia lor de către redacție are de asemenea importanță.

La ziarul de front „România", Ion Minulescu s-a ocupat de cronica internă și externă, de prezentarea evenimentelor (situația frontului, poziția aliaților, a inamicului etc.). Îi aparține, desigur, o parte dintre poeziile semnate cu pseudonime de tot felul (mai ales cronicile satirice). A semnat rar editoriale — dar unul dintre ele, cel din 6 mai 1917 (înainte de votarea reformei agrare) va avea un ecou prelungit în paginile ziarului provocînd, fără îndoială, publicarea doinelor următoare. Într-adevăr, aceste considerații despre cîntecul nostru popular, ale lui I. Minulescu, sînt incitante. Autorul descrie, mai întîi, viața de redacție, scriitori și soldați adunați la un loc în jurul paginilor ce urmau să iasă, mai ales soldați vorbind între ei despre locurile lăsate, despre prieteni. „La un moment dat, din mijlocul lor se ridică un fredonat ușor de cîntec... Și cuvintele sfioase la început se lămuriră din ce în ce mai mult, și doina străveche îi cuprinse deodată pe toți deopotrivă în vrajele ei de balsam mîngîietor de suflete și dătător de speranțe. Și fiul de țăran cînta acum tare, cînta cu vocea întreagă, cînta cu tot sufletul: „Unde ar și sămăn eu / Altul strînge-n locul meu". Fiorii adevărului mîntuitor îi treziră deodată din toropeala resemnării lor timpurii. Așa era — sau mai bine zis — așa fusese pînă atunci. Pribegii ascultau Doina trecutului nostru. În clipa aceea, însă, simțeam cu toții că altul avea să fie cîntecul viitorului. În cuvintele acelea puține, simple și cinstite ca [illegible] sufletul țărănimii noastre, cîntărețul nu pu[illegible] nimic mai mult decît picătura fatală [illegible] să se prelingă paharul plin. În [illegible], îndurerații copii ai pămîntului român[illegible] nu trebuie să vadă decît jalba tristă și dreaptă pe care aleșii lor o vor citi mîine [illegible] în [illegible] țării, unde prin cuvîntul și voința [illegible] se va pecetlui hrisovul de împărțire a pămîntului strămoșesc și a roadelor stăpînite azi de dușmani. Și în locul lui, un cîntec nou va răsuna mîine de pretutindeni — cîntec de biruință, cîntec de înfrățire adevărată cu pămîntul strămoșesc, de înfrățire cu toți ai noștri, cu cei risipiți de soartă și cu cei regăsiți la întoarcerea acasă. Și noii stăpînitori ai moșiei românești îl vor cînta în gestul mîinilor lor care vor semăna grăunțele de aur după ce vor fi plivit ogoarele de pălămidă străină. Îl vor cînta legînd snopurile bogate și umplînd hambarele îmbelșugate, și cîntecul nou va scormoni pămîntul ca și fierul unui plug necunoscut încă, iar adormiții întru domnul vor tresări de fericire auzindu-și urmașii cîntînd imnul sărbătorii pentru care părinții și copiii luptară cu toții laolaltă."

Asemenea materiale publicistice au avut mare ecou în rîndul soldaților înaintea ofensivei Mărășeștilor, în lunga retragere din Moldova — ca o dovadă că, atîta timp cît stă alături de cuvînt, omul nu este singur și învins niciodată: cuvîntul era mînuit de cele mai reprezentative condeie scriitoricești ale timpului coborîte cu mare elan în mijlocul ostașilor.

La 18 mai 1917, Natalia Negru publică această doină: „Nouri te-au cuprins întreagă, / Nu vezi «flori», nu vezi «grădină» / Leagăn scump și țară dragă, / Bucovină, Bucovină / / Tot suspini însîngerată / Și te-ascunzi mereu în ceață / Căci de veacuri nu se-arată / Scarele de dimineață / / Dar nu simți că vremea, drumul / Și-a schimbat și prin poene / Și-au împrăștiat parfumul / Trandafiri și sînziene? / Căci n-curînd, ca o regină, / Cuceri-vei iarăși slava / Și vor crește în lumină / Putna, Cîmpulung, Suceava? / / Că, restăpînind pămîntul, / Va veni cu drept norodul / Sa-ngenunche pe mormîntul / Unde doarme Voievodul? / / N-auzi tu cum din cea țară / Salcele tu se închină? / De-acum nu mai sînt hotară, / Bucovină, Bucovină!"

Urmărim dialogul doinelor din ziarul „România" [illegible] a lui Mircea Radulescu, publicată la 11 octombrie 1917: „Floare din [illegible]. / Dor fără popas, / Doină, [illegible] / Unde zbiei acum fugară / De la Iași bade fără [illegible] / Țara fără glas? / / [illegible] de rîndunică, / Fluier de haiduci, / Cine-acum să te mai zică, / Doină, frunză și iar frunză, / Glasul tău ce să pătrunză / Morții fără [illegible] / Cîntă-le în bocete triste, / Rupt de viață, / Cine-acum să te mai cînte, / Că de cînd [illegible] / Plînge mîndra de crescură / Apele în Jiu / / Frunză galbenă și rară, / Frunză de [illegible] / Ai avut urzită-amară / Să desparți dragostea-n țară! / Bade, dorul ce doboară / Cum să ți-l trimet? / / Foaie neagră de mălură, / Că de-un an încoa' / Au dat cîinii-n bătătură / Și ce-avem mai scump ne fură / Doar blestemul de pe gură / Nu ni-l poate lua! / / Cin' să te mai cînte, cine, / Doină și iar Doină, / C-am ajuns pe mîini străine / Și bădia nu mai vine / Fir mărunt de mărăcine, / Fir de mărăcine."

Lui Mircea Radulescu îi răspunde, parcă, Ana Holda la 14 decembrie 1917, publicînd tot o **Doină**: „O, sfînta noastră doină / Din zile de război, / Urzită ești din lacrimi, / Din sînge de eroi / / Te-nalți pînă la stele / Cînd morții noștri plîngi / Prin zările albastre / Te mlădii și te frîngi. / / Și iar răsai din umbră / O flacără tu ești / Ce tremură și arde / În inimi românești: / / La luptă merg vitejii / Tu mergi pe urma lor / Și noaptea cînți prin taberi De dragoste și dor. / Te-ngînă-ntreg oșteanul, / Pe culmi de veghe stînd, / Te cîntă-acasă mama / Copilul legănînd. / Izvor de mîngîiere / Pornit din suferinți / Așa te cunoscură / Părinții din părinți. / / Așa te cîntă astăzi / Al nostru neam întreg, / O, sfînta noastră doină, / Acum te înțeleg."

La 21 decembrie 1917, Vasile Voiculescu publică, și el, o **Doină**. Din păcate, tușul înăbușă pagina de ziar (poezia nu a fost reluată în volum) și nu putem descifra decît cîteva versuri: condițiile tot mai grele ale armatei în Moldova se răsfrîng și asupra presei, hîrtie este puțină și de proastă calitate. Cuvîntul pe care-l poartă, însă, are aceeași forță a aurului. „Nespus de tristă, ca o adiere / Ce peste miriști văduve de grîne / Își poartă-ncet a ei nemîngîiere, / Așa, doinoa'ă, plină de durere, / Te-nalți tu, doină-a vremilor bătrîne. / / Ce buze sfinte, calde și curate, / Ce guri amare te alcătuiră / Ce suflete de dor împovărate / Urziră-n taină note picurate" (mai departe, ilizibil).

La 7 februarie 1918, Al. T. Stamatiad publică de asemenea o **Doină**: „Doină, doină, sfîntă doină, / Tu cuprinzi atîta jale / Cîtă apă se revarsă / Înspre Dunăre la Vale. / / Versul tău ne fură lacrimi / De la Tisa pîn' la mare, / Căci în el se zbat și cîntă / Suferințe seculare. / / În zadar străinul cată / Taina ta ca s-o pătrundă: / Graiul tău îl înțelegem / Numai noi în lumea toată." Doinele războiului, doinele Unirii — ca întreaga literatură din vremea războiului nostru de rezistență — transmit o stare de spirit autentică, reală, pe care I. Minulescu a încercat s-o descrie — și anume, acea stare în încordarea țîșnirii, acea retragere pentru elan, acel punct maxim al încordării pe care ostașul — dar și cărturarul — și-l creează convocînd în suflet toate forțele cuvîntului pentru ca izbucnirea în atac, în eliberare, să fie totală, categorică.

Nicolae Georgescu

„Trăim în miezul unui ev aprins"

A intrat în tradiția editurilor noastre, de mai mulți ani încoace, să cinstească marile evenimente politice din viața țării prin publicarea unor [illegible]toare și reprezentative antologii de poezie, proză, reportaj și alte genuri publicistice (tablete, însemnări de scriitor etc.) — tot atîtea grăitoare mărturii ale adeziunii de gînd și de inimă ale mînuitorilor condeiului la evenimentele respective. În aria unor asemenea lucrări — [illegible] deschidere, simbolică, asupra [illegible] — se înscrie și recenta antologie de lirică românească contemporană care a văzut lumina tiparului la editura ce se adresează prin excelență tinerilor cititori, „Albatros". Ea se intitulează, împrumutînd unul din versurile celebre, de [illegible] vibrație patriotică, ale celui considerat poetul „luptei cu inerția", Nicolae Labiș — „Trăim în miezul unui ev aprins". Cartea cuprinde poeme semnate de scriitori din toate generațiile, mai vechi și mai noi, de la Tudor Arghezi și Vasile Voiculescu și pînă la Nicolae Dan Fruntelată și Daniela Crăsnaru (pentru a cita doar cîteva „repere", dintr-un evantai pe cît de larg tot pe atît de reprezentativ, ca lectorul să-și poată face o imagine globală și exactă a valorilor lirice circumscrise tematicii social-patriotice și politice.

Gîndită și realizată de către cel care a alcătuit-o (poetul și editorul Florentin Popescu) în trei secțiuni — una consacrată conducătorului nostru de partid și de țară — tovarășul Nicolae Ceaușescu, a doua dedicată partidului și istoriei sale glorioase, culminînd cu Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August (de la a cărei înfăptuire s-au împlinit recent 45 de ani), iar cea de a treia patriei și împlinirilor noastre contemporane, fertilei epoci pe care o traversează țara în prezent — antologia ni se pare reprezentativă din mai multe puncte de vedere. De altfel, într-o scurtă prefață (intitulată și ea sugestiv „Mărturia poeziei") editura notează: „Menite a vorbi cititorilor, prin intermediul metaforei, despre mutațiile petrecute în plan social, economic și cultural în cei 45 de ani de istorie nouă, socialistă, a României, poemele oferă și o oglindă — unitară în diversitatea de stiluri și modalități — a unanimității de gîndire și simțire a condeielor, ca și continuitatea acesteia de la generațiile poetice mai vechi și pînă la cele afirmate în literatură în ultimii zece-cincisprezece ani".

Omagiindu-l pe conducătorul României socialiste, Mihai Beniuc scrie: „Prin el se-nalță cugetul și vrerea / Din tot cuprinsul țării [illegible] zenit; / Înmănuncheată-n inima-i, puterea / Poporului e stîncă de granit. / Sub fruntea-i se închegă constelații / De visuri pentru cei ce sînt ori vin, / Croindu-i trainic drum acestei nații / Stăpînă peste propriu-i destin". (**Fiul patriei**), iar Ion Brad [illegible] idee, [illegible] „Numele lui, dacă-i chemi, o să [illegible] / Din [illegible] / Și mai departe, din [illegible] / Ca un imn al [illegible] / Ca un scut al admirării". (**Istorie**): „[illegible] — cităm într-o vibrantă poezie semnată de Nicolae Dragoș și intitulată „Sub semnul de Carpați" — în vremuri de restriște, / [illegible] / Prin El, ne-am găsit crezul și fapta comunistă, / Prin El sînt spornici anii măreței [illegible]", iar într-un alt poem, aparținînd unuia din poeții generațiilor mai tinere, Eugen Evu, unanimitatea de gînd și faptă a fiilor țării apare, de asemenea, exprimată cu patos și într-un chip sugestiv: „Noi sîntem El. El nouă ni-e [illegible] / Noi sîntem El. El nouă ni-e cuvînt, / Noi sîntem El. El nouă ni-este fire / Și faptă, și [illegible] și legămînt. / Răzbate ferm un glas [illegible] / Noi lumii-i spunem ce avem de spus / El patria [illegible] cu fața-n sus / Îi [illegible] numele". (**Ima curat**).

Nu mai puțin reprezentative, unele intrate de mai multă vreme în conștiința publică, sînt poemele [illegible] prin creațiile lui Virgil Teodorescu, George Lesnea, Eugen Jebeleanu, Radu Boureanu, Ioan Alexandru, Alexandru Andrițoiu, Anghel Dumbrăveanu, Horia Zilieru ș.a. Remarcabile sînt aici, pe lîngă viziunea [illegible] unghiurilor de vedere — toate convergînd la relevarea ideii, unanim exprimată, că partidul comunist a fost și a rămas, pe parcursul [illegible] lui de existență, far călăuzitor în lupta pentru mai bine, izvorul și matca ce a adunat toate energiile creatoare ale maselor, punîndu-le în slujba propășirii patriei, a edificării unei lumi mai bune și mai drepte: „Partidul este [illegible] ce se înalță vie / Cum soarele ce stă deasupra tuturor. / Să lumineze lumea de-acolo, din tărie, / Și nu-s furtuni să-l darme, nici să-l umbrească [illegible] / E [illegible] albă sau colorînd etaje / Livezile-n terase și viile pe rod. / E platoșă de piatră, e pieptul la baraje / E dragan ce mătură umbrele-n exod" (Radu Boureanu): „A zidi această țară / Din iubire fără pată, / A o ridica în lume / Și a-i spune: Eu exist / Prin lumea ta adîncă / De partidul meu creată / Pentru tine [illegible] / Să-ți fii țării comunist". (Petre Ghelmez)

Așadar, în viziunea poeților cuprinși în această antologie partidul este deopotrivă far și scut, forță invincibilă a noului și a progresului, catalizatorul energiilor unui întreg neam, dar poate că, mai presus decît toate acestea, el este cel ce asigură continuitatea în timp a țării și garanția viitorului ei comunist, cum frumos și exact descrie Cezar Baltag ascensiunea spre culmile visate ale viitorului: „Tot mai aproape-i acel tărîm sublim / Spre care-n zbor de flacără suim / Cei ce se-mpotrivesc și mai rezistă / Văpăile au să-i prefacă-n scrum, / Căci drum să-ntoarcă timpul nu există. / Acesta e adevăratul drum: / Incandescența noastră comunistă". (**Partidului**) sau cum citim într-un poem (**Timp de faptă și-nălțare**) aparținînd lui Ion Segărceanu: „Aici și-acum, cutezători, dorim / Ca mai frumoasă viața să ne fie. / Măreț poem e tot ce ctitorim, / Columnă de izbîndă și mîndrie. ... / Da: munca e al firii noastre nimb, / Neistovite sete de-a clădi, / Prin rodul ei ne-adeverim prin timp / Cu tot ce-am fost, ce sîntem, ce vom fi..." și într-un sugestiv și luminos portret al „Epocii solare", propus de Vasile Preda: „O Epocă — fereastră deschisă de partid / De la Congresul Nouă pînă la treapta-n care / Cu anii, vii petale, ni-i țara numai floare / Și alte noi corole din muguri se deschid! / / O Epocă — iubire, răsunet și ecou / Purtînd inconfundabil însemnul celui care / În glorii ne conduce spre zări strălucitoare / O Epocă de aur cu nume de erou!". „Fierbinte ca o inimă. (cum inspirat scrie într-un alt loc Florin Costinescu), pămîntul patriei văzut de poeți se identifică cu „pămîntul lui August" — cel pe care marele act de la 23 August 1944 a însemnat o piatră de hotar de importanță istorică, destinul socialist al patriei începînd odată cu el. Demostene Botez, Mihu Dragomir, Nicolae Tăutu, Nichita Stănescu, Maria Banus, Aurel Rău, Alfred Margul Sperber, Vasile Nicolescu, Tiberiu Utan, Gheorghe Tomozei, Dan Mutașcu, George Chirilă, A.I. Zăinescu, Nicolae Dan Fruntelată și încă mulți alții își acordă lira, dacă putem spune așa, dînd la iveală versuri de mare frumusețe și cu adînci rezonanțe patriotice, pilduitoare pentru acest gen de poezie. „De la arcul Carpaților — cităm în poemul „Astfel", de Marin Sorescu — Am înțeles că putem visa / Pînă la luceafăr, chiar mai sus. / Cu capul pe bogățiile noastre / De uraniu și aur", iar într-un altul, „Ziua Republicii", de Otilia Cazimir, patria apare scăldată în lumina împlinirii: „Și-așa cum te-am visat, cutezătoare, / Ți-ai prins în pletele de aur ca pe-o floare / O purpurie, delicată stea, / Și rîzi cu rîset de lumină, țara mea". Mihai Negulescu scrutează viitorul nu doar cu aripa imaginației, ci cu argumentele cele mai vii ale prezentului: „Programul comunist e vie rază / Spre comunism chemîndu-ne în larg, / Spre noi victorii! — viu semnalizează / Fiece schelă, fiece catarg. / ... Sîntem în crez, în muncă, în izbîndă — / Un neam de oameni liberi, luptători: / Baladă limpede în brazdă cîntă, / Bat în ferestre zori de viitor". (**Spre noi victorii**).

În totul, „Trăim în miezul unui ev aprins" este, desigur, una dintre aparițiile recente cu totul remarcabile și care se cere salutată ca atare.

Iuliana Paloda-Popescu

Unirea — o idee-forță a literaturii române

Urmare din pag. I

a românilor. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, corifeii Școlii Ardelene au făcut din aceste idei un adevărat program de luptă politică în cadrele specifice ale iluminismului ardelean. Emoționante rămîn pînă azi argumentația istorică și filologică dar și acțiunea politică și culturală, chiar dacă acel faimos **Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae** a rămas fără răspuns... Și nu e întîmplător faptul că un cărturar precum Ion Breazu a considerat, mai tîrziu, literatura Transilvaniei o adevărată școală de înalt patriotism și pedagogie națională! Același corp de idei al romanității și unității noastre îl vom reintîlni la Iordache Golescu, Ionică Tăutu, Gheorghe Asachi, Gheorghe Lazăr, colorate de un militantism aparte, în programul mesianicilor romantici, adică în plină epocă unionistă (Kogălniceanu, Bălcescu, Russo, Alecsandri, Bolliac, Barițiu, Andrei Mureșianu) sau în acțiunea conjugată în plan cultural și politic a lui Barițiu, Cipariu sau Iosif Vulcan; el apare pînă și în piesele de teatru ale unui Aricescu sau Pascaly. Evocînd această unire de simțire și cuget, N. Iorga aprecia: „Noi am făurit Unirea la 1859, dar Unirea artistică și literară o făcusem încă din secolul al XVI-lea, după cum Unirea cu Ardealul sub formă culturală și artistică era făcută după vremea lui Brâncoveanu, și de aceea Unirea definitivă este așezată pe baze atît de solide".

Un rol imens le-a revenit în epocă presei, societăților culturale și desigur scriitorilor (O. Goga, G. Coșbuc, Onisifor Ghibu, Ion Agârbiceanu, Ilarie Chendi, Șt. O. Iosif, Ioan Lupaș, O. C. Tăslăuanu, E. Isac...). În 1891 se înființa, la București, în ziua de 24 ianuarie, „Liga pentru unitatea culturală a românilor", care număra printre membrii ei marcanți și o seamă de scriitori (Barbu Delavrancea, N. Iorga, Al. Odobescu, I. L. Caragiale, G. Coșbuc, V. A. Urechia, A. D. Xenopol, Spiru Haret, Take Ionescu, Nicolae Filipescu, Victor Babeș...), militînd pentru cauza „românismului", a unității sale de simțire și cuget, la loc de cinste putîndu-se aminti prețuirea față de cei care, la 1892, lansau acțiunea **Memorandumului**. În toiul precipitării evenimentelor și intensificării luptei pentru cauza națională, „Liga pentru unitatea culturală a românilor" va deveni, în 1914, „Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor", sub președinția lui Vasile Lucaciu și B. Șt. Delavrancea și avînd ca secretar general pe N. Iorga.

Alături de „Epoca" și „Tribuna", **Luceafărul**, bunăoară, polariza, la începutul secolului, în [illegible] ideii de unitate națională, o seamă de publiciști, istorici și scriitori români, revista devenind un simbol al unității românești".

Între constantele epocii, luptînd sub steagul unei mari bătălii, O. Goga joacă un rol considerabil. De la pamfletele din **Însemnările unui călător** (1911) pînă la **Strigăte în pustiu** (1915), de la volumul **Din umbra zidurilor** (1913) pînă la celebrul **Cîntece fără țară** (1916) spiritul lui Goga se dovedește de un militantism robust, tranșant, ațintit către steaua polară a idealului național. Poetul e și un gazetar fulminant, de excepție. „Jalea" sa e și protestatara și mesianică, exemplificînd un sentiment autentic și profund, social și istoric. Îndemnurile sale sînt vii, răspicate, urgente: „Acolo-n hora vijeliei crunte / E clocotul visării noastre sfinte! / Veniți, români! Porniți-vă spre munte / V-arată drumul morții din morminte. / Să nu uitați a veacurilor carte. / Veniți, Veniți!... Căci adevăr zic vouă: / «Ori vă mutați hotarul mai departe / Ori veți muri cu trupul frînt în două»". (**Latinitatea strigă din tranșee**). Un poem ca **Treceți batalioane române Carpații** a devenit imnul mobilizator al epocii, pentru cei ce au reeditat drumul lui Mihai Viteazul în Transilvania! Despre „plebiscitul Ardealului" Goga va afirma: „Adunarea de la Alba Iulia, ca și victoriile de la Mărăști și Mărășești, este unul din punctele culminante ale conștiinței cu care poporul nostru, în viitoarea unei conflagrații universale, și-a afirmat misiunea sa istorică".

Înflăcărata oratorie parlamentară a lui Delavrancea pe tema problemei naționale și a chestiunii țărănești, a unității de neam, vibrează, de asemenea, profund în conștiința epocii. Autorul celebrului discurs „Patrie și patriotism" considera Carpații drept „șira spinării a unei etnii întinse de o parte și de alta a lor... Este ideea pe care o exprima, la 1867, entuziastul luptător pentru Unirea și consolidarea Principatelor B.P. Hasdeu, preconizînd apoi unirea românilor de pe ambele versante ale Carpaților. El vorbea de „unirea cea mică", realizată deja între ambele maluri ale Milcovului, dar și de „Unirea cea mare, de realizat de acum înainte între toate piraiele ce trebuie să se verse în oceanul românesc, între toate acordurile, fără care nu se poate armoniza hora noastră națională, între toate pietricelele, cîte sînt necesare pentru a reconstitui anticul mozaic: Dacia lui Traian!". Revistele sale (**Traian**, **Columna lui Traian**, **Noua revistă română**) erau atît de preocupate de problemele transilvane, combătînd dualismul austro-ungar și proslăvind mișcarea memorandistă. Hasdeu cultiva relații cordiale și amicale cu mulți din marii cărturari de peste munți (Barițiu, Al. Papiu Ilarian, Iosif Vulcan).

Drumuri mai temeinice în Ardeal și Banat va face, însă, N. Iorga, nu ca un turist avid de pitoresc, ci ca un savant meticulos, iscoditor, sistematizant (v. **Neamul românesc din Ardeal și Țara Ungurească la 1906**). La Brașov, Sibiu, Alba Iulia, în Țara Bîrsei sau în Țara Oltului, în ținutul Orăștiei sau în Țara Hațegului, în Banat sau în Apuseni — pretutindeni Iorga „vede" urmele și însemnele unei spiritualități permanente, ale unei etnii în ipostazele continuității sale temporal-istorice. Toate informațiile ce le culege, fie că sînt de ordin geografic, istoric, etnografic sau antropologic, converg către ideea cardinală a unității neamului românesc. Ca și Eminescu, Iorga va vedea în națiuni anume entități „organice" față de cele „artificiale" care sînt imperiile (V. prelecțiunile din **Evoluția ideii de libertate**.)

Războiul și Unirea, evenimente atît de organic legate între ele, au mobilizat, în ideea surselor de inspirație, nu numai o parte din conștiințele artistice ale epocii (Al. Vlahuță, G. Coșbuc, D. Nanu, Vasile Voiculescu, Șt. I. Nenițescu, Eugeniu Speranția, E. Isac, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu...), ba chiar un detașament de autori contemporani, hotărîți a lumina din unghiuri diferite semnificațiile majore și sensul cu valoare de simbol național al Marii Uniri. Petru Vintilă, bunăoară, evocă în **Prima oră a dimineții** (o piesa ce face parte dintr-o mai amplă frescă istorică) mesajul memorandiștilor transmis din generație în generație ca un legăt spiritual, moral, istoric. Eroii săi (cei trei frați) se reintîlnesc la marea adunare din „cîmpul lui Horea" sub semnul unor convingeri comune și al unui asumat ideal național. E ceea ce va simți și Horațiu Apolzan din **Duminica Mare**, romanul lui Doru Munteanu. Într-un recent roman semnat de Traian Olteanu (**Muntele și piatra**, 1988) răzbate același eroism popular, dar și ideea de Unire, dimensiuni ce au animat epoca și momentul istoric. Însă cel mai grav în registrul evocărilor istorice se dovedește, azi, poetul Ioan Alexandru. Tema fundamentală a **Imnelor** sale (ca și a eseurilor din „Iubirea de patrie") rămîne glorificarea Patriei, pe dimensiunile spiritualității, arhaicității și perenității spiritului autohton. Un fel de „fenomenologie a spiritualității românești" (v. romanele istorice ale lui Mihail Diaconescu) în registrul unor tulburătoare reverberații lirice de simțire și cuget.

1600, 1859 și 1918 constituie piatra triunghiulară, cheia de boltă a destinului românesc. E o creștere firească, o împlinire normală, o rotunjire legitimă. Ceea ce veacuri întregi a constituit o lăuntrică năzuință este azi, pentru eternitate, o certitudine și deopotrivă o mare iubire. Așa cum admirabil spunea, nu demult, poetul Ion Mircea: „legea morală în noi și Alba Iulia deasupra noastră" (**Copacul cu 10 000 de imagini**).

VIAȚA CĂRȚILOR

DRAMATURGIA

ISTORIA EROICĂ

Nume consacrat în literatura noastră dramatică, Dan Tărchilă s-a impus mai temeinic prin piesele sale cu subiect istoric sau tematică mitologică, fiind atras de acel procedeu destul de mult uzitat în ultimii ani ai „reflectării mediate a actualității". De fapt, el este și unul dintre cei care pe la mijlocul deceniului 7 contribuiau la cristalizarea unei noi modalități a teatrului istoric (**Io, Mircea Voievod**, 1966). El se desprindea, nu fără greutate, de formele anchilozante ale vechilor evocări, greoaie și desuete, de limba gemînd sub faldurile retoricii. Limbajul astfel moștenit, devenit indezirabil marelui public, a fost cel dintîi care s-a înnoit. La Dan Tărchilă el s-a concretizat într-o sinteză de vorbire românească în care, pe expresia modernă a limbii, s-a altoit o ușoară tentă arhaizantă, aproape imperceptibilă. Și într-adevăr, a fost suficientă pentru a începe apropierea discursului dramatic de sensibilitatea spectatorului contemporan, de a-i revigora gustul pentru reconstituirea paginilor glorioase ale istoriei naționale.

Io, Mircea Voievod ne duce îndărăt cu aproape șase veacuri în „tulburate vremuri ale istoriei" — cum spune eroul principal. Episodul ales de autor este unul semnificativ: dorind cu orice preț pacea, Mircea reușește, prin manevre politice deosebit de subtile, să-l ajute pe Musa Celebi să urce pe tronul Sultanilor și să aibă, astfel, trei ani de liniște între toate hotarele țării sale. Pacea însă nu va dura, căci Musa Celebi cade și războaiele de apărare a ființei naționale și independenței Țării Românești reîncep. Piesă politică, în fond, **Io, Mircea Voievod** își edifică structura dramatică și eșafodajul de idei pe acea trecere a materialului faptic din cronici la semnificația lor în actualitate. De remarcat, totodată, frazarea plăcut retorică de pe alocuri (monologul lui Mircea de la p. 22, ce aduce cu plîngerea Inorogului din **Istoria ieroglifică**), logica imbatabilă a replicii, sobrietatea construcției.

Moartea lui Vlad Țepeș, socotită de unii „cea mai bună piesă istorică" a lui Dan Tărchilă, de alții o parabolă istorică ori „secvență de teatru cu pronunțat caracter meditativ", continuă, în fond, la un nivel valoric aproape egal, reconstituirea unor momente de istorie în același stil evoluat, cu același talent în construcția dramatică ca în **Io, Mircea Voievod**. Dar, față de monumentalitatea figurii lui Mircea, de această dată sesizăm tenta umanizatoare profundă la care recurge autorul, în cazul personajului Vlad, ori implicațiile psihologice la care recurge în cazul celorlalte personaje. Eroii nu mai au acea încremenire statuară din vechea dramă istorică, sfătoșenia caducă, aspectul de ilustrație de abecedar; asistăm acum la un dialog acerb al prezentului cu trecutul. În piesa lui Dan Tărchilă, voievodul coboară din tabloul votiv, pe care l-au creat scriitorii din trecut, și se comportă ca un om al Renașterii, personaj tragic, cu un destin istoric cumplit, dar care atunci cînd emite judecăți care privesc soarta Europei, își dezvăluie cu prisosință geniul politic. În felul acesta, fabula istorică cedează locul **planului ideilor**. Aici se desfășoară și conflictul de fapt, de aici izvorăște și tensiunea patetică și frumusețea tragică a metaforei.

Zidarul reprezintă o reinterpretare liberă a mitului meșterului Manole. Tentație veche, căreia i-au cedat mulți creatori. Dan Tărchilă însă a avut frămîntări mai îndelungate, dovadă fiind și acele mini-eseuri radiofonice pe tema baladei. Ceea ce l-a cucerit, în final, a fost „simbolul creativității umane". Caracterizat prin acea rară calitate — omenia — poporul român n-a fost nicicînd înclinat spre jertfa umană care să dea veșnicie unei creații. Pornind de aici, Dan Tărchilă dezleagă taina meșterului arătînd că nu soția i-a fost zidită spre a dura mănăstirea Argeșului, ci — **un vis**: cum s-ar zice, ceea ce stă la originea oricărei creații. Astfel e zadarnică îndîrjirea domnitorului de a afla taina constructorului, observă R. Diaconescu, „fiindcă una din însușirile capodoperei este de a fi unică și irepetabilă". Aducînd în planul istoriei mitul, Dan Tărchilă îi dezleagă misterele cu finețe și fantezie, mișcîndu-se dezinvolt sub protecția eseului, sau, mai precis, a ideii: „nu clădim nimic trainic cu mîinile, ci cu sufletul". Angajarea în conflict a lui Neagoe Basarab, ctitorul capodoperei, dă pondere substanței dramatice fiindcă domnitorul nu era unul de rînd, ci un iubitor de cultură și un făuritor de opere spirituale de mare preț.

Volumul de teatru al lui Dan Tărchilă, consistent, edificator, reprezintă o confirmare a unui dramaturg de certă profesie, cu realizări marcante în dramaturgie, ce așteaptă cu îndreptățire noi valorificări scenice.

Mircea Filip

*) **Dan Tărchilă: „TEATRU — «Io, Mircea Voievod», «Moartea lui Vlad Țepeș», «Zidarul», «Călătoria fantastică»", Editura „Eminescu", seria „Teatru comentat", București, 1988.**

ISTORIE LITERARĂ

PRECURSORII UNIRII

Un avizat admirator al lui Andrei Mureșanu se dovedește a fi Ion Buzași, stăruind, de peste un deceniu, în studiul vieții și operei cunoscutului poet ardelean. Încununare a acestor strădanii, recenta monografie *) ne prilejuiește o agreabilă și instructivă lectură, o sinteză a cercetărilor precedente, îmbogățită cu interesantele interpretări ale criticului. Fără a fi o biografie romanțată, prima parte a lucrării, „Omul", reușește să ne introducă în atmosfera culturală a societății românești de la mijlocul veacului trecut, dominată de sentimentul național, patriotic, în spiritul tradițiilor cultivate de „înainte mergătorii" Școlii Ardelene. Ne sînt prezentate, concis și cu trimiteri bibliografice precise, momentele importante din viața poetului, începînd cu perioada studiilor la gimnaziul bistrițean și la seminarul din Blaj, apoi anii de activitate didactică și jurnalistică la Brașov. Urmează un capitol de „avataruri biografice", referitoare la deceniul sibian și la revenirea în Brașov, unde poetul se stinge din viață, după trei ani de suferință și întunecare spirituală.

Mai dezvoltată, partea a doua a monografiei cuprinde o atentă analiză a operei scriitorului ardelean (poezii originale, traduceri, publicistică) și se încheie cu capitolul „Andrei Mureșanu în conștiința artistică românească". Bine informat, Ion Buzași consemnează diferitele opinii critice asupra poeziei lui Mureșanu, reușind să-și impună, cu discreție, propriile judecăți de valoare, situate între extremele „aprecieri entuziaste" sau „negări înverșunate". În linii mari, portretul literar cel mai apropiat de imaginea prezentată în recenta monografie este cel schițat de Olimpiu Boitoș, într-un studiu tematic publicat în 1942: „Andrei Mureșanu este un tipic ardelean prin însușirile sale pozitive ca și prin cele negative... Dîrz în convingerile sale, grav și didactic într-o bună parte a operei sale, viforos și vizînd mereu acțiunea, — naționalismul și mîndria originii romane, axa structurii sale sufletești ‚așa cum se exprimă acestea în opera sa literară".

Remarcabile sînt, în lucrarea lui I. Buzași, considerațiile privind afinitățile, influențele și ecourile versurilor lui Andrei Mureșanu, inclusiv cercetarea, în spiritul intertextualității, a celebrului „Răsunet", adevărat „manifest al unității naționale". Pagini interesante sînt consacrate preocupărilor teoretice ale poetului, ideilor sale pedagogice și estetice, dovedind atît prețuirea culturii populare, cît și înțelegerea rolului social al literaturii.

Chiar dacă nu corespunde întru totul exigențelor receptivității artistice moderne, creația poetului transilvănean nu-și poate pierde interesul istoric și cultural. Privită cu admirația lucidă a monografistului, opera lui Andrei Mureșanu își merită locul în paginile bogatei noastre istorii literare.

M. Niculescu

*) **Ion Buzași: „Andrei Mureșanu", Editura „Eminescu", 1988.**

Măsura vieții

Urmare din pag. I

frumos, în speță artiștilor (scriitori, pictori, muzicieni), cerîndu-le să-și ia subiectele din imediata realitate — cea a efervescenței creatoare a poporului, a patriei socialiste. Faptul că această cerință a fost pusă în fața noastră, a tuturor celor ce ne îndeletnicim cu practica cuvîntului mutat în metaforă de la înalta tribună a marelui forum al comuniștilor probează încă o dată — pe lîngă prețuirea și rolul culturii — temeinicia unor adevăruri exprimate și cu alte prilejuri și care și-au dovedit pe deplin viabilitatea. În **Raportul cu privire la stadiul actual al societății socialiste românești, la activitatea Comitetului Central între Congresele al XIII-lea și al XIV-lea, la realizarea Programului-Directivă de dezvoltare economico-socială în cincinalul al IX-lea și în perspectivă pînă în anii 2000—2010, în vederea îndeplinirii neabătute a programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism** secretarul general al partidului nostru, tovarășul **Nicolae Ceaușescu**, spunea: „Trebuie să se realizeze noi opere literare, cu un înalt conținut patriotic, noi filme, piese de teatru, care să oglindească viața, realizările poporului nostru, să fie puternic pătrunse de înaltele idealuri ale umanismului revoluționar, socialist, să sădească în conștiința tineretului, a întregului popor dragostea față de patrie, față de socialism, de partid, față de interesele generale ale întregii națiuni".

Avem, într-adevăr, nevoie de cărți și în general de creații inspirate din actualitate. Mă gîndesc, bunăoară, că mari realizări din domeniul economico-social (cum ar fi, de pildă, Canalul Dunăre—Marea Neagră și Canalul Dunăre—București, noul centru civic al Capitalei, Metroul, Amenajarea complexă a rîului Dîmbovița și, mai recent, cea a rîului Argeș — ca să nu citez decît cîteva posibile repere) nu și-au aflat, cel puțin deocamdată, decît o „reflectare" reporterîcească în cîteva cărți care au surprins eforturile constructive, acea „clipă fierbinte" a construcției și mai puțin ecourile psihologice, trăirile pe multiple planuri ale celor care le-au dat viață.

Nu foarte diferit stau lucrurile în materie de poezie. Experiența redacțională de editor de aproape două decenii mi-a dovedit, între multe altele, că publicul cititor devine sensibil îndeosebi la noutate, la inovația lirică, pentru care are antene extraordinar de fine, uneori precedînd chiar receptarea criticii de specialitate. Nu este vorba de experimente, ci de creațiile realmente interesante, cu șanse de supraviețuire și în viitor.

Sînt toate acestea imperative de o stringență, fierbinte actualitate puse în fața noastră. Și cărora trebuie să le răspundem în mod adecvat și cît mai curînd.

Noapte de Decembrie

Urmare din pag. I

M-am întors și l-am văzut, mai bine zis l-am privit cîteva clipe cu lăcomie și curiozitate.

Stătea pe o bancă așezat în fața unui zid ce delimita grădinița din fața redacției. Avea un chip ciudat, cu pomeții obrazului ușor mongoloizi, părul rebel despărțit în două de o cărare dreaptă, fața ovală cu expresie de copil și o mustață ce mi s-a părut foarte stufoasă, contrastînd cu fizionomia lui puerilă. Alături, tot mustăcios, la fel de tînăr, stătea poetul Gheorghe Tomozei. Cred că l-am privit cîteva zeci de secunde, pe furiș, cu un sol de pudoare ardelenească. Dar chipul său mi-a rămas întipărit în minte definitiv și, întors la Arad, l-am descris colegilor de la cenaclul literar cu fidelitate.

Destinul său, meteoric și brutal întrerupt, vestea apariția unui veritabil poet. În cei cîțiva ani în care a scris și a publicat, Nicolae Labiș și-a conturat și mi-a lăsat o siluetă poetică inconfundabilă.

Venea din Moldova lui Eminescu și Creangă (cu ultimul chiar înrudindu-se) cu glasul său curat ca un colind de iarnă: „Steaua polară pe cer departe / În scurgerea timpului nu are moarte, / Statornic arde în orice seară, / Capăt de osie, steaua polară".

În această noapte de decembrie albă ca blana unui miel stau și citesc și recitesc cartea intitulată „Moartea unui poet", admirabilă antologie de texte, o fidelă reconstituire a vieții și morții adolescentului de la Mălini datorată prietenului său Gheorghe Tomozei.

Sub cerul încremenit în strălucire astrală, sub lumina stelelor fixe, citesc și mă gîndesc la Nicolae Labiș.

Steaua lui, steaua poeziei sale, arde distinctă „de neatins" (cum zicea Nichita) în tăria depărtărilor maiestuoase și tăcute. „Stelele, lumile, rouri astrale / Se-nvîrt în jurul osiei sale / Sobră-armonie / Pururea vie, / Nezdruncinată putere-n tărie".

Și de departe, de foarte departe, dinspre dealurile Moldovei mi se pare că aud sunînd curat sub geamul meu glasul său de adolescent îngînînd un poem frumos ca un colind de iarnă.

În noaptea aceasta, l-am simțit alături pe Nicolae Labiș, viu și adevărat, nespus de viu și adevărat.

Pe 2 decembrie 1989 poetul „primelor iubiri" ar fi împlinit doar 54 de ani...

CENTENAR CREANGĂ

«Homer al nostru»

Memorialistul George Panu în ale sale **Amintiri de la „Junimea" din Iași"** relatează răspunsul lui I. Creangă la întrebarea **„cum se face că le ții (poveștile) așa bine minte"**, acesta ar fi răspuns :

„— Apoi cum să nu le știu pe de rost, dacă de la cinci ani, (...) în fiecare seară aproape, am auzit de sute de ori poveștile pe care vi le povestesc și eu".

„Simplu, naiv, curgător, în aparență de un firesc la îndemîna oricui, Ion Creangă întrunește toate darurile și frumusețile acumulate în povestirile poporului, roade a nenumărați povestitori anonimi în nesfîrșite timpuri" (L. Rebreanu).

Identificate și în folclorul altor popoare, poveștile lui I. Creangă surprind prin originalitate.

Felul în care poporul întruchipează artistic un motiv folcloric, fie autohton, fie dobîndit din circulația folclorică, îl face viabil. În circulația motivelor esențială rămîne întruchiparea artistică dobîndită într-un anumit context național și nu existența unui motiv în folclorul mai multor popoare.

Originalitatea poveștilor, așadar, nu constă în materie, conținut, și nici în prototipuri, căci motivul e universal și general ; descrierea, povestirea lui, forma artistică în care e îmbrăcat (de povestitor) îi conferă valoare și caracter specific. Astfel, datorită mijloacelor specifice de realizare și expresiei, poveștile se individualizează într-un anumit fel propriu, așa încît originalitatea nu constă în fondul lor, în conținut, căci — sublinia M. Eminescu — **„deși populară românească, (...) se află și la alte popoare, la cel german bunăoară", ci „ceea ce e original, e modul de a le spune, e acel grai românesc cu care se îmbracă ele, sînt modificațiunile locale, potrivite cu spiritul și cu datinile noastre".**

Relevat literaturii române, de M. Eminescu — marele său prieten —, acesta socotea că poveștile lui I. Creangă se reazimă pe însuși graiul viu al poporului nostru propriu, povestitorul i se părea reprezentativ pentru **„țăranul din Moldova"**, privind povestirea fantastică : **„Cel mai original dintre [scriitori] pîn'acum e povestitorul I. Creangă, ale cărui basme, traducîndu-se, ar pierde tot farmecul și mai cu seamă tot hazul lor".**

I. Creangă a fost dat de poet ca exemplu de scriitor popular, de unde reținem și convingerea poetului că în ținutul Neamțului s-ar putea găsi modelul basmelor povestitorului humuleștean :

„Dar la drept vorbind, la Piatra [Neamț], într-un ținut muntos, plin de legende, de proverbe, de locuțiuni, apoi localități istorice, [revista] Colectorul [literar pentru ambele sexe] nu găsește ce să culeagă ? Un muntean de baștină, născut asemenea în ținutul Neamțului, e Ioan Creangă. Citit-au vreodată colectorii pe Dănilă Prepeleac, pe Soacra cu trei nurori și altele, ca să vadă, care ar trebui să fie izvoarăle, din cari să se inspire, și cum vorbesc și se mișcă ținutașii din Neamț ?"

Cu povestitorul humuleștean dorea să colaboreze în vederea alcătuirii unei cărți de povești : **„Am hotărît împreună să scoatem o carte de povești pentru copii..."** — scria poetul la 15 iulie 1886.

Comparat cu marii povestitori ai lumii — **„...Ion Creangă (...) este unul dintre cei mai originali scriitori moldoveni și, în același timp, unul dintre cei mai buni povestitori din Europa"** (Jean Boutière). Iar mai presus de toate, orice s-ar spune, el rămîne al nostru, al românilor : **„Creangă este un reprezentant perfect al sufletului românesc între popoare ; al sufletului moldovenesc între români ; al sufletului țărănesc între moldoveni ; al sufletului omului de munte între țăranii moldoveni"** (G. Ibrăileanu).

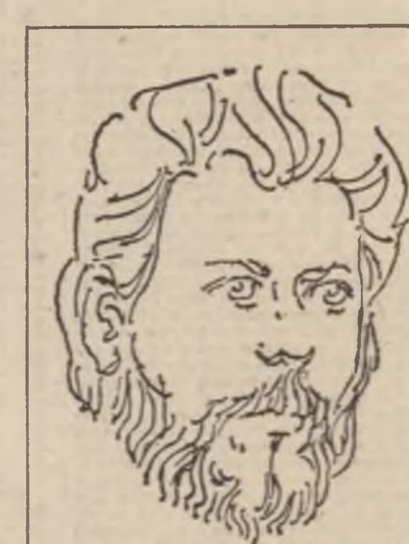

Amintirile din copilărie sînt o operă unică, prin originalitatea și specificul ei, prin jovialitate, satiră și umor, urmată numai de **Anii de ucenicie** a lui M. Sadoveanu ori **Hronicul și cîntecul vîrstelor** a lui L. Blaga. Prin oralitatea stilului, simplu și colorat de un întreg arsenal paremiologic, păstrînd un ton simplu, dar plin de inventivitate și nerv, simetric prin ritmică și muzicalitate, această operă înfățișează **„copilăria copilului universal"** (G. Călinescu), în care toți cititorii se regăsesc cu propria lor copilărie. Enciclopedie vie a vieții **„poporul întreg a devenit artist individual în Creangă"** (T. Vianu).

Mare vraci al expresiei, meșteșugul artistic al lui I. Creangă rezidă în darul povestirii, al redării situațiilor, în caracterizarea personajelor, al individualizării realiste și în particularitățile fantasticului. Satira și umorul țărănesc și viu, locuțiunile și zicalele populare, expresiile neaoșe, îl fac **„unic în sine, însă divers în cetitori (...) Creangă e în primul rînd (...) un strălucit artist"** (M. Sadoveanu).

Farmecul operei lui I. Creangă nu poate fi descris, fiindcă e specific și unic și **„nu poate fi comparat nici cu cel al lui Rabelais, ori cu cel al lui Perrault, al fraților Grimm sau al lui Andersen"** (Al. Dima). Comparat prin gen proxim și diferență specifică cu marii umoriști ai lumii **„— umorul tragic la Cervantes, corosiv la Boccaccio, indecent la Rabelais, jovial la Chaucer, trist la Mark Twain, paradoxal la B. Shaw — umorul lui Creangă este un umor țărănesc, păstrînd în el urmele originii lui folclorice..."** (Eugen Todoran).

Legată organic în toate articulațiile ei de patrimoniul popular, opera lui I. Creangă reflectă tradițiile naționale străvechi, nu transfigurează fenomenele lumii, ci prelungește viabilitatea, din **„efemerul cotidian spre eternul artistic"** (Al. Dima). De aceea **„opera lui Creangă este epopeea poporului român. Creangă este Homer al nostru"** (G. Ibrăileanu).

Grațian Jucan

Universalitatea operei. Primele traduceri

Urmărirea evoluției traducerilor din opera lui Ion Creangă impune o periodizare în care să fie inclusă și epoca vieții autorului. Vom releva astfel pe cele care au fost făcute în vremea cînd acesta trăia, pînă în pragul anului 1890, marele artist stingîndu-se — după cum se știe — în ultimul ceas al anului 1889.

A doua perioadă va fi constituită de posteritatea imediată a lui Creangă, pînă în anul 1920, deoarece presupunem că din acel an începe normalizarea vieții culturale după zdruncinarea lumii în primul război mondial. A treia perioadă va fi cuprinsă între 1921—1944, interval ce ne va da prilejul să putem urmări cunoașterea la scară internațională a operei și o vom putea compara cu cea de la 1944 pînă astăzi cînd facem bilanțul acestor traduceri.

În timpul vieții scriitorului primele traduceri au fost realizate de Mite Kremnitz, introduse în ciclul **Rumänische Märchen** și publicate la Leipzig, în 1882. Poveștile incluse erau : „Punguța cu doi bani", „Fata babei și fata moșneagului", „Ivan Turbincă". Am putea spune că aceste povești au trecut repede granița dacă ne gîndim că ele au fost tipărite în „Convorbiri literare" — în ordinea de mai sus — în 1876, 1877, 1878. Legitim, ne putem întreba cărui fapt se datorează traducerea și publicarea lor în acel an la Leipzig ? și de ce sînt alese și traduse tocmai aceste povești cu caracter miraculos, fantastic, cînd la acea dată scriitorul nostru încheiase, de fapt, tipărirea poveștilor sale și începuse să-și publice „Amintiri din copilărie" (ianuarie 1881) reproduse de Eminescu în „Timpul" ?

Anul 1882 este o dată importantă : apare articolul lui Titu Maiorescu „Literatura română și străinătatea". În el, criticul își exprima satisfacția pentru „favoarea neașteptată ce a găsit-o, mai ales în Germania, literatura poetică a unui popor, care pînă atunci fusese întîmpinat sau cu nepăsare sau cu antipatie". Mentorul Junimii găsește că ceea ce a putut să placă străinilor la „Alecsandri, Bolintineanu, Eminescu, Slavici, Negruzzi și Șerbănescu" a fost „pe lîngă măsura lor estetică, originalitatea lor națională. Toți autorii aceștia (de Ion Creangă nici nu este vorba) părăsind oarba imitare a concepțiunilor străine, s-au inspirat din viața proprie poporului lor și ne-au înfățișat ceea ce este, ceea ce gîndește și simte Românul, în partea cea mai aleasă a firii lui etnice. Acest element original al materiei îmbrăcat în forma estetică a artei universale, păstrînd și în această formă ca o rămășiță din pămîntul său primitiv, a trebuit să încînte pe tot omul luminat și să atragă simpatica luare aminte asupra poporului nostru. Căci **orice individualitate de popor își are valoarea ei absolută, și, îndată ce este** [illegible] **formă a frumosului, întîmpină un** [illegible] **de iubire în restul omenirii, ca o parte integrantă a ei".**

Avînd această concepție asupra universalității, Titu Maiorescu exprimă modern și actual în ce constă caracterul universal al literaturii române și ceea ce a determinat receptarea ei în străinătate. Ceea ce vrem să subliniem este că pătrunderea primelor opere românești în literatura universală nu este întîmplătoare și că are la bază o concepție, o activitate conștientă, datorită căreia se organizează și se urmărește difuzarea operelor românești în străinătate. Lui Iacob Negruzzi tot el îi scria prin 1877, solicitîndu-i o biografie a tatălui său și, alăturat, data nașterii fiului, pentru că i le cere Brockhaus pentru cea de a douăsprezecea ediție a lexiconului de conversație. Îi mai spunea totodată că Kefrazos cere „Rumänischen Skizzen" pentru a le anunța în **Gegenwart** a lui P. Landau și W. Sherer, asemenea pentru **Deutsche Revue** și adăuga, plin de satisfacție : „Cum vezi ne lățim în străinătate." Ținea să consemneze că în două reviste, una la Viena și alta la Berlin, și apariția unui volum de schițe românești traduse în germană.

Aici trebuie să ne oprim puțin. Se pare că traducătorul oficial al Junimii este Mite Kremnitz. Aceasta traduce trei volume de schițe românești : „Rumänischen Skizzen" (Socec 1877) „Neue Rumänischen Skizzen" (Leipzig 1881) și „Rumänischen Marchen" (Leipzig 1882) în care sînt inserate și poveștile lui Creangă. Din corespondența ei cu Slavici și cu N. Gane se vede că are legături cu editori și directori de reviste străine care-i publicau traducerile. Și Titu Maiorescu și Mite Kremnitz, am putea spune, au avut un rol important în răspîndirea literaturii române în străinătate. Ion Creangă însă n-a intrat în vederile lor pînă în 1882, nefiind inclus în primele culegeri publicate. Nicăieri, nici în corespondența lui Titu Maiorescu și nici în cea a Mitei Kremnitz din această perioadă nu se vorbește despre această ultimă culegere, care, prin includerea lui Creangă, ar fi trebuit să constituie un eveniment. Apariția marelui povestitor în traducere germană nu este inexplicabilă. În această perioadă, premergătoare lui 1882, prietenia între Mihai Eminescu și Mite Kremnitz este strînsă. El o vizitează cu regularitate și-i dă lecții de limba română. Aceste lecții se desfășurau, se pare, pe lectura poveștilor lui Creangă. În „Amintirile fugare" despre Eminescu ea spune că lui Eminescu îi plăceau curmalele și prăjiturile. Dar acestea nu erau singurele lui bucurii. „Citeam împreună — spune Mite Kremnitz — din aceeași carte, povești populare, mai întîi de ale lui Creangă, și el avea o bucurie copilărească citindu-le". Altădată, prin 1879, Eminescu se afla în casa ei : „Cea din urmă după amiază și seara înaintea plecării o petrecu la noi — își amintește prietena iubită — povești lui Baby basmul «Capra cu trei iezi» și apoi îi citii eu, rugată de dînsul, nuvela mea «Ein Lebensbild»".

Iată, dar, atmosfera încălzită de lecturi din Creangă, povești spuse copilului din Creangă și, cu siguranță, cuvinte scoase din texte de Creangă pentru dicționarul ce-l pregăteau împreună și, desigur, lecții de limba română pe texte din Creangă. Din această ambianță și, poate, la propunerea lui Eminescu, s-a născut ideea ca în al treilea volum de „povești românești" să fie introduse trei din cele scrise de Creangă. Rămîne totuși o taină alegerea lor, cînd aveau la îndemînă tot repertoriul Creangă. Alegerea putea să fie pur subiectivă, conform înțelegerii și gustului lor. S-ar putea să fi ales povești mai scurte, pentru a putea reprezenta masiv pe Creangă în culegere, după cum alegerea ar putea să se datoreze actualității lui Ivan Turbincă, popularității cocoșului din „Punguța cu doi bani" sau valorii educative a basmului „Fata babei și fata moșneagului".

Din nedumerirea că Mihai Eminescu și Mite Kremnitz, doi îndrăgostiți de opera lui Creangă, n-au ales — de pildă — „Harap Alb" pentru a fi publicat într-o culegere în limba germană, ne scoate inițiativa lui Petre Broșteanu. Faptul că acesta nu figurează în „albumul" Junimii ne face să credem că interesul de a face cunoscută opera genialului artist în străinătate a depășit cadrul Societății literare ieșene. P. Broșteanu traduce în limba germană „Harap Alb" și-l publică în „Rumänische Revue" (1886). Această tipărire a acestei creații într-o limbă străină de mai largă circulație este importantă, pentru că basmul a intrat de îndată, cu toată originea lui cultă — în discuțiile [illegible] folcloriștilor".

Ion Creangă scrie povestirea unui fapt real, care s-a transformat în legendă : „Moș Ion Roată și vodă Cuza". O publică în „Almanahul Societății Academice România Jună" de la Viena (1883) și, în același an, este tipărită și în „Convorbiri literare". „Opinca" din Reșița o aprecia în 1885. Povestirea trebuie să fi produs vîlvă pentru că dîrzul țăran Ion Roată este un personaj real de prin ținutul Vrancei, luptător pentru unire și a fost persecutat de antiunioniști în timpul Divanurilor adhoc și apoi de boierii moldoveni, care l-au adus la sapă de lemn. Prin anul 1880, el s-a adresat cu o scrisoare lui Mihail Kogălniceanu — care vorbește despre el în broșura „Apărarea Ministerului din 30 aprilie 1860 înaintea adunării elective din Iași" (1861). Fie că a cunoscut broșura lui Kogălniceanu, fie că nu a cunoscut-o, faptul povestit literar de Creangă a stîrnit interes. La Viena a trimis-o, se pare, la îndemnul lui Titu Maiorescu, căci îi anunță într-o scrisoare din noiembrie 1882 „Iaca chiar acum la 8 pre dimineața, am gătit de scris anecdota pentru «Romania Jună» și o și trimit cu poșta de astăzi". Se vede că povestirea a plăcut foarte mult, căci chipul domnitorului Cuza începuse să capete nimb de legendă, deși murise expulzat în Germania de cîțiva ani (1873). Datorită acestui interes, i-a fost ușor lui P. Broșteanu s-o traducă în germană și s-o publice în „Rumänische Revue" (1888).

Cu aceasta se încheie seria traducerilor din opera lui Creangă în timpul cît a trăit. Datorită împrejurărilor arătate, o mică parte din povestirile sale — cinci la număr — au fost traduse și publicate în limba germană.

Mihai Apostolescu

POST RESTANT

IOAN DRĂGOI, București : Sînteți filolog, dar nu mai lucrați în această specialitate. Și atunci ce lucrați ? Aceasta este o întrebare secundară. La întrebarea principală, dacă merită sau nu să continuați, părerea noastră este că da, merită, pentru că „Ploaia de vară", în ciuda temei melodramatice, este o povestire curată, scrisă cu binișorul, e adevărat, dar, cum s-ar mai spune, scrisă citeț. Deci nu se vede, din ea cel puțin, că nu ați mai fi publicat niciodată. Iată, pentru convingerea altora, un fragment :

„Nu, dle profesor, întîlnirea noastră nu a fost întîmplătoare. Aflasem la ce minister lucrai acum și te-am așteptat acolo pe unde portarul îmi spusese că ieși de obicei.

M-ai privit nedumerit, încercînd să-ți amintești cine sînt. După cîteva clipe ochii ți s-au luminat.

Eu mă oprisem crispată, abia îngăimînd «bună ziua, dle profesor !», ca un școlar fricos care așteaptă să i se facă o observație severă.

De fapt așteptam să văd dacă mă analizezi cu ochii omului de la catedră de acum patru ani sau ca un bărbat care observă o fată de douăzeci de ani, abia împlinită.

Pe măsură ce secundele treceau, urmărindu-ți în permanență ochii, îmi dădeam seama că nu mai ai nimic din privirea aceea penetrantă a pedagogului sever, de care ne era atîta teamă. Mă priveai ca un bărbat ! Nu mi-ai observat nici ochii roșii de plîns și de oboseală.

De fapt nici nu aș fi vrut să-i observi, de teamă că mă vei întreba de ce plînsesem. Atunci nu ți-aș fi putut răspunde.

Speram ca întîlnirea noastră, pe care o așteptam ca pe ceva inevitabil, să fi decurs altfel.

După alte cîteva clipe am răsuflat ușurată : nu ai băgat de seamă că plînsesem și nici că nu purtam ochelarii.

Privirea ți-a alunecat mai jos, pe gură, pe gît, pe sînii unde a zăbovit puțin, apoi, conturîndu-mi mijlocul și șoldurile, a alunecat în jos ca un șuvoi de apă rece ce se strecoară prin crăpătura unui zid.

În sfîrșit ai inspirat adînc, hotărît să mă «notezi» : «Oho, ce frumoasă te-ai făcut, fetițo ! Oare tu ești eleva aceea din prima bancă, ce nu vroia să poarte ochelari nici în ruptul capului ?»."

Sperăm că data viitoare vom „reproduce" în întregime. Treceți pe la redacție.

MIRCEA POTOCEANU, Dolcești : Ne scrieți că [illegible] „[illegible]..." (Cetatea lui Shaas), în pregătire la Editura Cartea Românească. Cum adică „în pregătire" ? Cît privește dacă intră sau nu în vederile noastre, nu vă putem spune decît că nu sîntem limitați tematic, că ne place romanul istoric cu o singură condiție : să fie scris bine. Dumneavoastră scrieți cursiv ca mulți alți autori de romane istorice și asta nu este rău. Dar cît e de bine rămîne să hotărască Editura, pentru întreg romanul ; pe noi fragmentul nu ne-a convins :

„Cinstite nobile, vei ști că oștile creștine s-au adunat pe cîmpia de la Nicopole care este un oraș pe malul Dunastrului, cu ziduri și puternice turnuri. Creștinii și-au făcut tabăra cam la trei leghii de fluviu. Erau acolo paladinii maghiari ai slăvitului nostru rigă Sigismund, cavalerii burgunzi ai lui Ioan fără frică, contele de Nevers, raitierii conetabilului frînc Jean le Maigre zis Boucicault și cavalerii din Malta cu rasele roșii peste armuri. Cu noi se mai aflau călăreții voevodului Mircea și creștini sîrbi, croați și albanezi și erau ca la șase zeci de mii de luptători. Și acolo am așteptat pe otomani o jumătate de lună și a venit Hadîmbul Ilderim cu oaste multă și regele nostru nu știa cîți dușmani ar putea să fie. Atunci Basarab voevod a făcut o recunoaștere și a spus regelui nostru că otomanii au două zeci de steaguri cu beglerbegii lor și fiecare steag este de zece mii de oameni adică Hadîmbul avea două sute de mii de osteni, ieniceri, navrași, akingii, spahii și neferi. Și era groază să te uiți la ei : ienicerii dervișii din secta bektașilor purtau calpace înalte albe de care le atîrnau lingurele și aveau iatagane lucitoare, rumelioții erau goi pînă la brîu și aveau sulițe lungi de abanos, navrapii și akingii erau negri la față și peste pieptul mînjit cu sînge le spînzurau piei de pardos, spahii călăreau cai iuți și în goană le fluturau mantăile roșii. Și erau dervișii care îndemnau la luptă cu țipete ascuțite. Dar noi îi priveam liniștiți, știindu-ne apărați de Cel de Sus".

ZAHARIA GEORGETA, București : Este frumos că încă de mică copilă ați simțit că vi se deschide sufletul și le dă voie sentimentelor și imaginației să se reverse pe coala de hîrtie. E frumos și că v-ați hotărît să scrieți un roman, „Clipa de adevăr", așa, de la început. Totul este frumos pînă cînd începeți să scrieți în stilul „avalanșă" : „Soarele se ascunsese la orizont și umbrele înserării începeau să apară. Se mai simțea încă dogoarea căldurii de peste zi, împrăștiată peste tot, cu un aer sufocant încă, dar care își găsea astîmpăr în undele amurgului. Strugurii din bolta de lîngă casă, (?) atîrnau dați în pîrg, plictisiți parcă și ei de arșița zilei. Un trandafir crescut pînă sub geam, (?) își înălța florile de un roșu-catifelat cu mai mult curaj parcă decît pînă atunci. Rămăsesem singură, cu trandafirii și strugurii, rugîndu-mă cerului să lase neștirbită fericirea mea.

Se întunecase de-a binelea și Mircea nu se mai arăta. Neliniștea forfotea pe lîngă mine, negăsindu-și încă un loc să se stabilească. Roiuri de gînduri alunecau prin memorie ; le-am alungat îndată ca pe o viespe care se pregătea să [illegible] face nu-un [illegible] nară și lucrați în cadrul BAA — CICA (?), fiți mai severă cu d-voastră cînd scrieți.

GHEORGHE DEACONU, București : O, nu, sînteți prea tenebros în povestirea „Zidul". Atît de tenebros, încît păreți lipsit cu totul de umor existențial, chiar și atunci cînd folosiți ghilimelele : „Trapa se deschide făcînd loc întunericului. Urc scările. Afară. Ceața și aerul rece îmi inundă plămînii. Bărbații și femeile au dispărut. Au reapărut însă copiii. «pămîntul e plin de flori noi suspinăm sub coșciuge spaima copiii aleargă nebuni mai încolo el tace el tace și templul presare cu mîini coborîte sămînța ce zace sub cerul de piatră și bate la porți cu germeni de viață surîsuri bizare dați drumul și iată lumina cum cade pe piatră și viața iar geme cu ochi cenușii»". Reveniți cu ceva care să ne sperie mai puțin.

DAN STARCU, București : Vă puneți o mulțime de întrebări de felul acestora : „...Ce va mai fi din noi peste o sută de mii de ani ! Cine va mai ști de Eminescu peste 10 milioane de ani, peste 60 de miliarde de ani ?" Sau „și totuși, nu credeți că o imensă pierdere de timp e însăși «existența» Universului, însăși succesiunea generațiilor, moartea civilizațiilor (pe Lună, pe Marte, și de milioane ani chiar pe pămînt) dispariția poeților, a pictorilor, a arhitecților în graful uitării..." Și după asemenea întrebări „filosofice" ne trimiteți „Întîlnire de gradul al treilea", o glumiță cu extratereștri. Să fim serioși, timpul vi-l pierdeți d-voastră, nu Universul.

MARIN FLORESCU, Sibiu : „Bună ziua" ne-ați dat, „bună ziua" vă răspundem și noi. Deocamdată.

Iulian Neacșu

P.S. Este de dorit ca textele trimise să fie bătute la mașină. Oricum, ele nu se restituie.

Din lirica albaneză

ISMAIL KADARE
Pornirea albanezilor

Spre luptă au pornit, într-acolo au plecat
avînd la opinci ciucuri roșii
fără să cînte, fără vorbe de prisos.

Să găsească dușmanul s-au dus departe
în orice zare ar fi și orișicare —
atît de simplu este pentru ei acest joc cu moartea,
încît „într-acolo" spuneau singurei lor chemări.

În orice anotimp ar merge
ca un vifor
războiul le va ieși înainte, undeva
pentru ei lupta este nedespărțire de viață,
dimensiunea a patra a lumii este.

Iar cînd prin aprilii sau toamne cădeau
pe dealuri, ori prin văi singuratice,
cu focuri veșnice se jucau parcă
vînturile trecînd prin ciucurii roșii...

NATASHA LAKO
Scriu

Cît de puțin, cît de puțin.
doar o hîrtie albă pentru a scrie
despre iubirea ta ;
pe cerul deschis mereu
păsările imaginează cuvinte fără întrerupere,
vorbe pe care numai noi doi
le putem cunoaște,
ci eu despre iubirea ta
scriu pe alba hîrtie,
cînd arborii freamătă de cuvinte
doar noi le înțelegem,
atunci despre iubirea ta scriu,
pămîntul antic este roș de ape în adîncime
anume pentru a sculpta vorba mea
ție adresată ;
cît de puțin știam să ne spunem
în acea foaie albă !

XHEVAHIR SPAHIU
Nu îmi jigni rîul

Rîul — nu mi-l jigni !
De pe malurile lui și-a luat zborul copilăria mea.
Nu arunca cu pietre în partea cea mai iubită a vieții mele !

Nu îmi jigni rîul !
Corpul întiielor vîrste el mi l-a sărutat,
el i-a dat echilibrul, puterea.

Nu îmi jigni rîul !
Platanii de pe maluri născoceau basme pentru mine
viței prin iarbă la nesfîrșit se jucau,
pete de zăpadă se adunau mieii pe imașul fraged.
Moara măcina propria-mi sărăcie.

Nu-mi insulta rîul !
Îmi jignești mama, spui vorba de ocară
mîinilor ei albite de leșie,
murdărești așternutul întins peste gard.

Subțirele meu rîu are partea lui în marea cea mare.
Nu îmi jigni rîul căci două lumini pot aprinde
una pentru tine,
una pentru mine
Cu ele întreg universul îl pot citi.

AGIM ISAKU
Eveniment important

Îi văd de la fereastră.
Pe marginea străzii, în lumina fluorescentă
de la intrarea în parc
se sărută.
Cred că pentru prima oară,
astfel îmi spune respirarea serii
(chiar și ferestrelor le simt înfiorarea !)
Totul se înțelege după
cum duios se înclină capetele lor
în dragoste,
după cum au orbit pînă și tuburile luminoase
de deasupra lor (lumina lor
a căzut și parcul întreg,
strada, aleile cu flori
înoată în scîntei)

Desigur,
nici o agenție nu va transmite
anunțul despre primul lor sărut
întîmplat la intrarea în parcul
cartierului nostru de la marginea orașului

Totuși
acesta este un eveniment de importanță mondială.

În românește de Florin Costinescu și Kapi Kycyku

DRITERO AGOLLI
Vîntul

În vînt arborii-și apropie crengile,
În vînt arborii fug de pustiu.
Dar noi ?
Noi sîntem prea departe !
Ce vînt ar putea să ne-apropie, nu știu...

XHEVAHIR SPAHIU
Călătoria ochiului

Dincolo de fereastră
clipește spre mine o stea argintată.
Suie colina,
aprinde răserucea,
se joacă-n măslin
ca un puști nestatornic.
N-o fi oare chiar propriul meu ochi,
călătorul meu ochi înghițind depărtarea ?

Nu știu de ce, dar orbitele mă dor astă-seară.

DHORI QIRJAZI
Poetul

Poetul îndrăgește a piscului splendoare,
albastrul cer, pădurea ce se întinde-n zare,
i-i dragă iarba, vîntul, i-i drag ropotul ploii,
iubește-nsingurarea și urletele mării ;
da, sufletul lui cu fulgerul e frate
și versul lui e tunet răzbubuind în noapte !

În românește de Marius Dobrescu

Poeme din R.S.F. Iugoslavia

ZVONIMIR GOLOB
Singur cu vîntul

Iubirea nu mai e iubire de cînd te-am pierdut
și nu mi-a mai rămas nimic acum cînd ești departe.
Nu mai pot spune nimic din ce-am spus
pămîntului pe care calci
și razei pe care-o respiri.
Iubirea nu mai este iubire dacă te-am pierdut
zadarnic stelele și zorii
îmi răscolesc patima.
Ce rămîne pînă la urmă dacă nu rămîne nimic
fără dezmierdările tale
și fără ecoul glasului tău ?
Iubirea nu mai e iubire acum cînd te-am pierdut,
numai vîntul a mai gemut
înaintea plecării tale.
Mi-e inima pustie... Degeaba i-am iubit
ochii ei de copil
și gura voluptuoasă.

Tablou

Un tablou pe perete : o masă, jucării,
cîteva mere
și-o farfurie goală.
Merele se rostogolesc
și cad în grădină,
se urcă-n copac
și cresc din nou.
Fereasta e deschisă,
noaptea ca o ploaie
picură în farfuria goală.
La masă stă un copil,
se uită la mine
și-și ascunde mîinile.
Plînge, nu mă recunoaște,
poate nici nu vrea.
Are un ochi azuriu
și celălalt mov.
— Ce-ai făcut cu viața mea ?
mă întreabă copilul cu gura închisă.
— Nu știu, îi răspund, iartă-mă,
nu-mi amintesc,
am uitat totul.
Credeam că este viața mea...

În românește de Maria Elena Micu și Mircea Micu

RADOVAN PAVLOVSKI
Sămînța

Sămînță
aruncată pe drum
de oameni și animale
călcată
de furtună udata
colorată
crește
și cîntă
Nu vrea să vorbească

În românește de Milovan Stefanovski și Toma Grigorie

CUMPĂNA Așchii

I. **Eminescu și Orfeu.** El s-a ridicat la înălțimea orfică a spiritului romanesc. Nu este vorba de textele atribuite, în altă parte, lui Orfeu, ci de folclorul românesc atît de vechi și atît de atent la **puterea cîntecului** încît poate fi pus în legătură cu acțiunea orfică. Sînt cîțiva poeți formidabili, rămași pentru totdeauna anonimi, presărați în istoria limbii. Îi numim, simbolic, cu numele lui Orfeu. Unul a scornit Miorița, altul (sau același) — Meșterul Manole, Balada șarpelui, Toma Alimoș, Soarele și Luna, Șoimel. Variantele au fost „create" în diverse zone ale țării, prin adăugiri sau omisiuni, de oameni dotați, mari artiști cu multă dragoste pentru cuvînt. În versul folcloric există o știință măiastră, o „școală", creatorul anonim era un „savant", un ins cu o memorie imensă care știa sute și mii de texte (A avut Eminescu norocul să întîlnească asemenea oameni ? Eu cred că da ! Educația lui poetică a devenit „livrescă" după această inițiere), se forma după măsura lor, își controla pe această cale gustul literar, așa cum îl înțelegem noi, modernii, dar și așa cum îl înțelegea el. Oralitatea a funcționat și ca o grilă, obliga la o selecție permanentă, nu puteau fi ținute minte decît acele texte în care limba manifesta toate calitățile ei. Versul folcloric fiind legat de datini, obiceiuri (o trăsătură ce poate fi pusă în legătură cu faimoasa acțiune civilizatoare a lui Orfeu), avea mereu și un anume scop, gratuitatea, în sens estetic, e o poveste mai nouă. Pentru poeții secolului XX, folclorul funcționează ca o nostalgie, sau ca unul dintre izvoarele culturale. Pentru mulți (n-au acces la el) este doar o curiozitate trecătoare. Eminescu a fost fascinat și l-a așezat în centrul vocației lui. El a intrat în rezonanță cu gîndirea artistică populara, și anume cu formele ei cele mai elevate, cele mai pline de substanță poetică. Dacă le punem pe acestea în legătură cu cei care l-au urmat pe Orfeu, atenți la căile prin care nici un fel de materie nu-i poate rezista cîntecului (despre mai multe accepții ale cîntecului, putem discuta cu alt prilej), vorbim cu deplină îndreptățire despre rudenia, în timp, a acestor două spirite : spiritul eminescian și spiritul orfic.

II. Roata cuvintelor.

III. Idolatrie, iconoclastie și spirit critic. Pot fi scrise trei cărți (cine vrea scrie mai multe) : Idolatria în literatura română, Iconoclastia în literatura română, Spiritul critic în literatura română. Cea de a treia există în bună parte, pentru primele două s-a adunat mult material bogat, exuberant. Idolatria și iconoclastia sînt extremele, spiritul critic este echilibrator și caută mijlocul fiind „mediocru" în sens horațian. Atitudinea idolatră distruge subiectul sau îl împuținează, cea iconoclastă vrea să distrugă obiectul sau să-l minimalizeze, spiritul critic păstrează subiectul și obiectul **în aceeași măsură**.

IV. Poezia euclidiană și neeuclidiană. Cît de mult comunică poezia cu geometria ! Este de-ajuns o translație de termeni ca expresiile să ni se pară firești. În aceeași măsură în care a crescut importanța semnificantului, s-a produs deplasarea către sensurile neeuclidiene. Intuiția poeziei neeuclidiene o are romantismul și, după el, întreaga poezie modernă stă sub semnul acestei intuiții, avangardismele de la începutul secolului o dezvoltă pînă la haos, dar mai încoace se întîmplă sinteza între aceste două moduri și, odată cu ea, transfuzia reciprocă de sînge artistic.

George Alboiu

R. W. Seton-Watson și românii

Cea mai recentă lucrare de istorie a Corneliei Bodea a fost realizată în două masive volume în colaborare cu Hugh Seton-Watson, conferențiar de științe politice la Oxford apoi profesor de istorie la Universitatea din Londra. Lucrarea se intitulează **R. W. Seton-Watson și românii. 1906—1920** și a apărut recent în limbile română și engleză la Editura Științifică și Enciclopedică. Coautorul Hugh Seton-Watson, fiul celui portretizat în lucrare, este și el un istoric de mare prestigiu. Alături de A. J. Toyenbee, A. J. P. Taylor, Elisabeth Barker și Dmitri Obolensky el se numără printre cei mai importanți istorici britanici ai secolului nostru.

Un alt fiu al lui R. W. Seton-Watson, profesorul Cristopher Seton-Watson este deasemenea un eminent savant istoric, preocupat, ca și tatăl și fratele său, de realitățile românești.

Ideea de a realiza volumele recente a venit din partea lui Hugh Seton-Watson în 1977, cînd a și început colaborarea sa cu Cornelia Bodea. Ele au fost concepute ca o lucrare menită să readucă în circuitul cultural preocupările lui R. W. Seton-Watson în domeniul istoriei, al publicisticii și al relațiilor strînse cu o lungă serie de ilustre personalități ale românilor înainte și în timpul primului război mondial, precum și în perioada Conferinței de Pace de la Paris.

Robert William Seton-Watson s-a născut la 20 august 1879 din părinți scoțieni. Tatăl său, W. L. Watson, a făcut o importantă carieră comercială la Glasgow, Calcutta și Londra. Elisabeth Seton, mama viitorului savant istoric și eminent filoromân, descindea dintr-o familie ilustră cu un rol însemnat în Scoția secolelor XIV și XVI. Tocmai din profund respect pentru istoria strămoșilor săi pe linie maternă, la majorat Robert William a adoptat numele dublu Seton-Watson.

Copil fiind, Robert William s-a mutat cu familia în Scoția unde a rămas trei decenii. Studiile sale s-au desfășurat însă în Anglia și anume la Wincester și la New College (la Oxford), unde s-a simțit atras îndeosebi de cercetările istorice. Tradițiile de familie și conștiința sa națională de scoțian l-au direcționat tot mai stăruitor atît spre studiul istoriei cît și spre analiza vieții politice.

Moartea tatălui, întîmplată în 1903, bogata moștenire de care dispunea dar îndeosebi pasiunea pentru istorie l-au îndemnat pe tînărul Seton-Watson să călătorească prin Europa. Scutit de griji materiale, între 1903—1905 el a petrecut lungi perioade în Franța, Germania și Italia. A învățat bine limbile acestor țări și a studiat intens literatura, instituțiile și istoria lor.

La finele anului 1905 tînărul Robert William Seton-Watson (**Scotus Viator** — Scoțianul călător, cum semna uneori în presă) a venit la Viena. Ca și alți britanici el era plin de admirație față de instituția monarhică și față de împăratul Franz Iosif. El credea sincer în rolul pozitiv al monarhiei ca instituție de echilibru între diversele tendințe politice din Imperiul Austro-Ungar. În plus — statul habsburgic fusese de secole aliatul Marii Britanii în cele mai diferite confruntări de pe continent.

În 1906 R. W. Seton-Watson a plecat de la Viena într-o primă călătorie în Ungaria. Admirația sa față de maghiari, pe care mulți britanici liberali îi considerau urmași politici ai lui Kossuth, era la fel de puternică. La Budapesta a stabilit contacte amicale cu oameni politici, profesori și ziariști de prim plan.

În a doua jumătate a lunii mai, R.W. Seton-Watson ajunge și în Transilvania. Aici a luat prima dată contact cu ceea ce în epocă era numită „problema naționalităților" din Imperiul bicefal. Contactele sale cu sașii din Sibiu, care i-au recomandat să îa neapărat legătura și cu fruntașii românilor, îi descoperă lucruri uimitoare. Puțin mai tîrziu l-a cunoscut la Sibiu pe ziaristul și istoricul Teodor V. Păcățian, director al publicației **Telegraful Român** și autor al vastei lucrări **Cartea de aur sau luptele naționale ale românilor de sub coroana ungară**, care începuse să apară încă din 1902 (pînă în 1906 fuseseră tipărite primele patru tomuri din cele opt cîte au fost în total).

Convorbirile cu Teodor V. Păcățian îi dezvăluie dintr-o dată lui Seton-Watson situația intolerabilă a românilor din Transilvania, revendicările naționale ale satelor românești, rolul politic al țărănimii, al clerului de jos și al ierarhilor angajați în lupta contra opresorilor străini, situația dezbaterilor din statul dualist cu privire la votul universal și sistemul electoral, preocupările teoretice și programatice ale lui Aurel C. Popovici pentru reforma Imperiului.

În urma acestor convorbiri R. W. Seton-Watson pleacă și la Blaj, unde are discuții de aceeași natură cu istoricul medievist Augustin I. Bunea, membru corespondent al Academiei Române, și cu dr. Iuliu Maniu.

Au urmat discuții amănunțite la Arad cu personalități ilustre precum Vasile Goldiș, pe atunci deputat de Radna, și Ioan Russu-Sirianu, editorul ziarului **Trihuna poporului.**

Rezultatul acestor discuții s-a concretizat în articolul pe care R. W. Seton-Watson l-a inițiat **First Impressions of Transylvania (1906—1907)** păstrat un timp în arhiva autorului și publicat mai tîrziu.

De la Arad tînărul scoțian a trecut prin ținuturile slavilor de sud, respectiv pe la Novi Sad și Zagreb, apoi prin Viena, de unde s-a întors în Anglia.

Impresiile profunde din această călătorie, îndeosebi discuțiile purtate cu românii și cu slavii din sud, l-au determinat să vină în 1907 și în Slovacia. Contradicțiile violente ale Imperiului bicefal în care o clică de profitori la centru dispuneau de o masă enormă de popoare oprimate la periferie i se dezvăluie și aici. În această călătorie se întîlnește din nou, la Budapesta, cu deputatul Vasile Goldiș. Face acum cunoștință și cu Alexandru Vaida-Voevod și cu Aurel Vlad.

Simpatia lui R. W. Seton-Watson pentru popoarele subjugate din Imperiu s-a constituit treptat și se explică, pe de o parte — prin puternica sa conștiință națională de scoțian. Scoția și Anglia au fost timp de secole regate vecine și au rămas două națiuni distincte. Pe de alta — ea este rezultatul percepției fenomenelor sociale, naționale și politice europene într-o perspectivă realistă, consecvent istorică și consecvent democratică.

Rezultatul acestor documentări a fost lucrarea de proporții **Racial Problems in Hungary** apărută în 1908, în care autorul face ample referiri la situația dramatică a slovacilor și romanilor. I-a urmat în 1911 o nouă lucrare semnificativ intitulată **Corruption and Reform in Hungary.**

În 1909 Seton-Watson a făcut prima călătorie în Regat (România). A fost însoțit de George Moroianu, membru al Legației României la Londra. A avut atunci discuții ample cu personalități ilustre precum Ionel I. C. Brătianu, Take Ionescu, Nicolae Iorga, I. G. Duca, Alexandru Marghiloman și cu transilvănenii Aurel C. Popovici, Ioan Slavici, Eugen Brote, G. Bogdan-Duică și Sextil Pușcariu. A fost primit și de regele Carol I la castelul Peleș. Din Regat s-a întors în Transilvania și a avut noi contacte cu oamenii de cultură cunoscuți în 1906. În plus — i-a cunoscut acum pe mitropolitul ortodox Ioan Metianu, pe poetul Octavian Goga și pe istoricul Ioan Lupas.

În perioada care a urmat, Seton Watson a urmărit cu un interes crescînd, sistematic, evoluțiile dramatice din Imperiul bicefal. Convingerea că este martorul unor evenimente politice excepționale nu l-a părăsit nici un moment. Aria preocupărilor sale s-a extins. În vara anului 1913, împreună cu soția sa, a călătorit în Macedonia, a cunoscut aspecte semnificative ale vieții românilor de acolo.

Simpatia lui Seton-Watson pentru români și pentru celelalte națiuni oprimate în Imperiul Habsburgic a crescut după izbucnirea primului război mondial. Fără să aibă o funcție oficială el a devenit consilier pe lîngă **Foreign Office** în problemele Europei centrale și de sud-est. În 1916 el a început publicarea săptămînalului **The New Europe**, unde a pledat consecvent pentru autodeterminarea națiunilor. Chiar în primul număr era tipărit articolul său **The Roumanians of Hungary** în care aspirațiile naționale ale românilor erau atent analizate. Ulterior, în calitate de membru al unui organism oficial, **The Inteligence Bureau of the Departament of Information** de sub autoritatea Cabinetului de Război britanic, Seton-Watson a redactat rapoarte despre evoluția situației pe frontul românesc. Fapt semnificativ — el a înțeles justețea unirii Basarabiei cu România ca act politic național.

Pe timpul Conferinței de Pace de la Paris, Seton-Watson, pe care Nicolae Iorga îl caracteriza drept **„unul din acele impunătoare glasuri ale conștiinței mondiale ce nu pot rămîne neascultate"**, a fost în permanent contact cu delegații britanici și americani precum și ai celorlalți aliați. În această calitate el a arătat limpede că teritoriile în care poporul își exprimase dorința de a trăi în fruntariile României trebuie unite în consecință. Unitatea națiunii române îi apărea și lui ca și altor mari istorici străini o realitate indiscutabilă.

În perioada de după primul război mondial Seton-Watson a fost numit profesor de istoria Europei Centrale la Universitatea din Londra. A publicat volume și erudite studii despre statele care au înlocuit vechea monarhie habsburgică. A vizitat România în iunie 1923, iunie 1927 și iulie 1929. Una dintre lucrările sale cele mai importante **A History of the Roumanians from Roman Times to the Completion of Unity (Istoria Românilor, din epoca romană pînă la desăvîrșirea unității)** a apărut la Londra în 1934 și la New York în 1963 (postum).

Românii au dat, la rîndul lor, o înaltă apreciere activității lui R. W. Seton-Watson. Parlamentul României Unite l-a ovaționat și omagiat la 29 iunie 1920 într-o ședință a Camerei. Guvernul l-a elogiat și el. În toamna aceluiași an, Adunarea Generală a **Astrei** l-a proclamat membru onorar. În octombrie 1921 suveranul țării i-a acordat ordinul Coroana României în grad de comandor. În 1923 Academia Română l-a ales membru iar orașul Cluj l-a declarat cetățean de onoare.

R. W. Seton-Watson a condamnat odiosul Dictat de la Viena din 1940 atît pentru că era nedrept față de români cît și pentru că reprezenta politica lui Hitler și Mussolini.

După cel de-al doilea război mondial Seton-Watson a mai predat încă cinci ani la Universitatea din Oxford. La 70 de ani s-a retras în locuința sa de pe insula Skye, pe coasta de nord-vest a Scoției sale iubite. Peste doi ani, la 25 iulie 1951 a încetat din viață.

Cele 279 de documente în limbile originale, română, engleză, franceză, germană și maghiară, publicate în lucrarea semnată de Cornelia Bodea și Hugh Seton-Watson, membru și el al Academiei Române, autor al unor importante lucrări de istorie europeană și politologie, sînt o dovadă mai mult decît elocventă a relațiilor strînse dintre R. W. Seton-Watson și români precum și a perspectivei realiste, etice, în care s-a situat interesul său față de realitățile noastre naționale. Lucrarea însumează în 1 000 de pagini texte ale unor scrieri ale lui R. W. Seton-Watson selectate din articolele, broșurile și cărțile sale și scrisori de un excepțional interes expediate de istoricul englez sau primite de la personalități ale timpului precum Al. C. Orescu, I. Russu-Șirianu, Al. Vaida-Voevod, G. Moroianu, A. C. Popovici, Anton Bibescu, Octavian Goga, Hortensia Goga, Iuliu Maniu, generalul Leon Mavrocordat, mareșal al curții regale de la București, Vasile Lucaciu, Take Ionescu, N. Iorga, N. Mișu, ministrul României la Londra, D. Drăghicescu, colonelul Radu Rosetti etc., etc.

Li se adaugă scrisori, acte și documente ale altor personalități ale timpului care amintesc de R. W. Seton-Watson, de lucrările, călătoriile sau de inițiativele sale științifice. Ele oferă laolaltă imaginea unor legături deosebit de strînse în care stima, afecțiunea cordială și unitatea de vederi sînt determinante.

Notele, comentariile, ilustrațiile (provenite în bună măsură din colecția de copii fotografice Serban Polverejan, Cluj-Napoca) listele cronologice, bogatele extrase din presa română, indicele general conferă și ele lucrării numeroase alte calități. În plus — modul în care noile rezultate ale cercetărilor sînt utilizate de Cornelia Bodea în eruditul studiu **Păreri britanice despre români 1856—1906** și de Hugh Seton-Watson în evocarea **R. W. Seton-Watson și românii** publicate ca **Introducere** ne oferă o înțelegere mult mai nuanțată decît pînă acum a relațiilor româno-britanice, a istoriei diplomației române, a istoriei politice și a istoriei mentalităților în secolul nostru.

Pentru toate aceste domenii de cercetare și pentru altele, cele deja un extins. În titlul **R. W. Seton-Watson și românii** se impun ca o lucrare de referință.

Mihail Diaconescu

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

-HOREA- — DIMENSIUNEA UNIVERSALĂ

● Un adevărat eveniment cultural, pilduitor în sensul recunoașterii unei valori românești, îl constituie înființarea la Universitatea Bloomington (Indiana, SUA) a unei catedre „Nicolae Bretan", condusă de muzicologul Malcolm Brown. Acesta este însă doar un episod — deși cu semnificații profunde — al impresionantei și relativ rapidei restituiri a operei unui compozitor român despre care cunoscutul și reputatul critic muzicolog Irving Lowens, de la „The Washington Star-News", susținea că „renumele său este în continuă creștere și este lesne de presupus că Bretan va ocupa în curînd un loc în pantheonul compozitorilor români, alături de George Enescu". Născut în 1887, la Năsăud, Nicolae Bretan a încheiat remarcabile studii muzicale la Viena și Budapesta, impunîndu-se inițial ca interpret de operă și director de scenă la Oradea și Cluj, activitate prodigioasă ce a evidențiat însușirile nu doar artistice cît și pe cele de animator cultural. Însă, vocația adevărată s-a dovedit a fi în domeniul componistic, unde Nicolae Bretan se afirmă începînd cu anul 1921, ca autor de operă : „Luceafărul" (1921) „Eroii de la Rovine" (1936). „Horea" (1937) sînt cele mai importante dintre creațiile lui în acest sector care, adăugate unei impresionante producții de lieduri (235, întrebuințînd texte ale unor mari poeți europeni, de la Eminescu și Goga, pînă la Heine și Ady) configurează o activitate împunătoare valoric, ce se va aprecia însă mai mult în ultimele două decenii, după moartea autorului survenită în 1968. Odată cu anul 1972, cînd se înregistrează la București (în interpretarea lui Dan Iordăchescu, Ladislau Konya și Ionel Pantea) o întîie colecție de 20 de lieduri adunate pe un disc, interesul pentru opera lui Bretan crește brusc. Creațiile lui sînt difuzate în țară și în străinătate, mai ales în SUA, unde însemnătatea acestui compozitor este sesizată cu repeziciune ; și cota continuă să crească. Discuri, concerte, prelegeri avînd ca obiect muzica lui Bretan, se adaugă reprezentației la Cluj-Napoca, a operei „Horea" moment de referință în istoria contemporană a artei românești. Înființarea „catedrei Nicolae Bretan" la o prestigioasă universitate americană urmează, de fapt, în chip logic, unor anterioare încercări reușite, de a propune mediilor muzicale din SUA o valoare indiscutabilă. Înregistrărilor, datînd din anii '70, de la „Smithsonian Institute", le-au urmat albume la casa de discuri **Advent**, o sesiune la **Eastern Regional Conference**, difuziune stăruitoare la peste 100 de posturi de radio, în așa-numitul „National Public Radio", în 42 de state. Personalități ale vieții culturale americane s-au exprimat elogios în privința creației lui Nicolae Bretan, cu deosebire fiind omagiat talentul compozitorului exprimat în opera „Horea", lucrare cu adevărat monumentală. Edward Merrit — unul din marii baritoni ai lumii — consideră că personajul titular „exemplifică, de fapt, cea mai luminoasă sinteză a caracterului național român. Horea este integru, curajos, plin de compasiune, spirit și înțelepciune". Opinii asemănătoare evidențiază și George London, director general la „Opera Society" din Washington : „Eu cred că **Horea** este o lucrare majoră, de o calitate pe care nu se mai așteaptă nimeni să o întîlnească în opera unui compozitor contemporan. Criticii zilelor noastre caută virtuți în muzica abrazivă, atonală, cu care publicul a fost năpăstuit în ultimele decenii. Dacă un compozitor scrie melodic, acesta este considerat anacronic. Ce păcat ! Publicul pare să fi renunțat la melodicitate în ultima jumătate de secol (...) în opera **Horea** se simte un puternic element folkloric". În același timp, liedurile lui Nicolae Bretan cunosc o prețuire cel puțin tot atît de stăruitoare. Irving Lowens, unul dintre cei care — prin autoritatea culturală — au impus această creație publicului american, considera în privința autorului operei **Horea**, că „renașterea interesului pentru creația sa s-a datorat aproape în întregime genialității sale ca autor de lieduri". Acest domeniu arată că „muzica lui Nicolae Bretan este, în esență, un idiom de factură conservatoare, care aparține nemijlocit tradiției articulate de Schubert, Schumann, Brahms, Strauss, Mahler, Wolf și Schneck (...) ; ea folosește într-o oarecare măsură culoarea locală dar muzica sa este în același timp de o universalitate certă și dovedește o extraordinară sensibilitate a limbajului". Ideea de „universalitate" revine adeseori în eseurile dedicate de Irving Lowens artei lui Nicolae Bretan : „Arta lui Bretan este universală — nota acesta — el i-a înțeles și admirat pe marii poeți ai României, Ungariei și Germaniei și a pus pe muzică versurile lui Eminescu, Ady Endre și Heine, dînd întotdeauna dovadă în egală măsură de înțelegere umanistă și o deosebită pătrundere". „Nu poate exista nici o îndoială — scria Irving Lowens în **The Washington Star**, în 4 dec. 1972 — Bretan este un compozitor de lieduri care merită ascultat. Cărțile de istorie a muzicii vor trebui rescrise. În viitor, ele vor trebui să includă un capitol despre acest autor". Sînt propoziții esențiale, ce afirmă universalitatea unei creații ce se impune treptat și sigur, propunînd lumii mesajul ei profund autohton.

-TRANSILVANIA ÎN MILENIUL I e.n.-

● „Transylvania in the first millenium A.D. Some linguistic aspects" (Transilvania în primul mileniu al erei noastre. Cîteva aspecte lingvistice)" se intitulează un penetrant și solid studiu de istorie a culturii — conceput dintr-o perspectivă interdisciplinară (lingvistică, arheologie, critica izvoarelor istoriografice) — ce începe a se publica, în forma unui serial, în prestigioasa revistă americană **New York Spectator**, cel dintîi episod apărînd în nr. 33—34, sept. 1989 pag. 22—23). Autor este prof. Virgiliu Ștefănescu-Drăgănești, cunoscut mediilor de specialitate americane printr-o anterioară contribuție dedicată de asemeni problemei continuității populației autohtone în teritoriile tradiționale, studiu compact apărut la o editură din Miami ; cercetarea publicată de **New York Spectator** reia, de fapt, o altă contribuție a cercetătorului român, publicată cu mai multă vreme în urmă în „Revista de istorie", încadrîndu-se într-o sferă de preocupări ce îi sînt foarte apropiate. Sînt valorificate aici, și în alte investigații de această factură, idei și constatări privitoare la influența populațiilor autohtone daco-romane asupra migratorilor în mileniul I al erei noastre, concluzii ce se află și la alți reputați cercetători precum H. Bradley, Piergiuseppe Scardigli, Vittoria Corazza. Alte opinii românești în această direcție au exprimat, în perioada recentă, Nicolae Corneanu și Ioan Mugioiu, ceea ce evidențiază o linie de cercetare deosebit de fertilă și modernă, care își așteaptă necesarele sinteze.

Studiul prof. Virgiliu Ștefănescu-Drăgănești ar putea să constituie un important nucleu pentru o viitoare cercetare de anvergură. Aflăm aici interesante și documentate încheieri privitoare la prezența unui strat lexical latin (cu siguranță aparținînd romanității orientale) documentat în traducerile efectuate în limba gotică de Ulfila, în regiunea Buzăului de azi, ca și dovada asupra caracterului autohton, foarte străvechi, al cuvîntului **Ardeal**, ce subliniază anterioritatea populației autohtone în Transilvania ocupată la sfîrșitul mileniului I e.n. Nu sînt, desigur, singurele argumente ale acestei explorări cu aspect de interdisciplinaritate, ce își propune a descrie interferențele istorico-lingvistice reliefate de realități ale vieții culturale din regiunile carpato-danubiene ; o continuare a acestor studii, urmînd, între altele, și această cale, se impune cu necesitate.

A. Silvestri

● **„LITERATURNAIA GAZETA" PUBLICĂ SUB TITLUL „ÎN SLUJBA IUBIRII"** un interesant eseu al scriitorului gruzin Othar Siladze. Născut în anul 1931, Siladze este unul dintre scriitorii — poet și prozator — de frunte ai Gruziei. Iată cîteva dintre gîndurile lui încredințate cunoscutei publicații moscovite :

„Omul nu a avut niciodată nevoie de mai multă înțelegere și iubire ca astăzi. Pentrru mine iubirea este singurul cuvînt salvator, singurul pas salvator. Nu însă un pas dinspre aproape ci unul în întîmpinarea lui. Iubirea nu este un drept sau un merit al nostru, ea este o datorie. Prin acest sentiment nu ne afirmăm dominația asupra altora ci subliniem doar o calitate umană fundamentală. Cu acest sentiment omul nu se poate lăuda pentru că el îi este dat, cel care nu îl are nu se poate numi om. Dacă cădem de acord că iubirea este ceva general și necesar ca aerul, atunci vom înțelege mai ușor că ea trebuie pusă exclusiv în slujba binelui omului...

Ca scriitor afirm din toată ființa mea că am fost, sînt și voi fi un slujitor credincios al iubirii, sub toate manifestările ei. În același timp sînt conștient că în vremurile noastre iubirea are nevoie de protecție și apărare, deloc mai puțin decît o reclamă otrăvitele mări și oceane. Dar dacă nu ne vom umple inimile cu iubire nu vom fi în stare să apărăm nici măcar o sărmană pasăre necum mări și oceane. Nu se spune degeaba că „dragostea îl înalță pe om", iar un om liber este doar acela care s-a împovărat de iubire, care a devenit de bună voie robul ei. De aceea, cred că a ucide, a suprima sau a oprima pînă și cea mai firavă manifestare de iubire înseamnă a înjosi nu numai un om, ci întreaga omenire, întreaga lume.

A sluji iubirea — iată menirea supremă a scriitorului iar literatura nu este decît o istorie a iubirii..."

REVISTA STRĂINĂ

● **BIENALA ILUSTRAȚIILOR ORGANIZATĂ LA BRATISLAVA (BIB)** a ajuns la cea de a 25-a ediție. Ea oferă de fiecare dată ocazia realizării unui tur de orizont la nivel mondial al ilustrațiilor de carte pentru copii și tineret. Spre deosebire de alte manifestări similare, la Bienala de la Bratislava artiștii plastici trebuie să participe direct cu ilustrațiile și nu cu reproducerile acestora în cărțile pentru care au fost pregătite. În același timp, este necesar să fie prezentate și volumele cu reproducerile respective, pentru ca juriul să aibă certitudinea că lucrările nu au fost realizate doar pentru participarea la bienală. O altă particularitate pe care o prezintă BIB este aceea că juriul internațional nu este prezidat de un reprezentant al țării gazdă ci, prin rotație, de cîte un reprezentant al țărilor participante.

Președintele juriului ediției din acest an a fost franțuzoaica Jannine Despirutto. Juriul a avut greaua misiune de a alege cele mai izbutite ilustrații din cele peste 2 500 lucrări prezentate de 352 artiști plastici din 50 de țări de pe toate continentele. „Au fost cu toții foarte talentați și foarte reprezentativi pentru țările lor, dar n-am putut alege decît douăzeci dintre ei pentru a-i distinge cu titlul de laureat al BIB, spunea președinta juriului. În adîncul sufletului nostru am fost triști pentru că pe mulți dintre ei a trebuit să-i abandonăm pe drumul care duce către cununa de lauri". Care cunună de lauri în cazul lui BIB este... „Mărul de aur", de argint sau bronz. BIB '89 a demonstrat stadiul actual al ilustrației de carte pentru copii și tineret din întreaga lume. Specialiștii sînt de părere că puternicul val meditativ pînă la suprarealist, care a culminat în perioada anilor 1985—87, este în vizibil reflux, împunînd-se în locul lui desenul realist.

● **„M-AM NĂSCUT ÎN ANUL 1935 LA TAȘKENT ȘI TOATĂ VIAȚA AM FOST URMĂRITĂ DE GHINION,** spunea nu demult, într-un interviu, prozatoarea sovietică Dina Rubin, unul dintre cei mai tineri membri ai Uniunii Scriitorilor din Uniunea Sovietică. Am absolvit, la Tallin, școala de muzică pentru copii cu aptitudini speciale. Din asta se poate vedea că aș fi putut avea o meserie tihnită și să duc o viață normală. Numai că destinul mi-a hărăzit mania scrisului. Scriu dintotdeauna, de cînd mă știu. În clasa a noua am făcut un pas mare : am trimis revistei „Junost" o povestire.

Spre ghinionul meu au tipărit-o. Lucrarea aceea anemică se numea „Bespokoinaia natura" (Fire neliniștită). Mi-au crescut aripi. Am trimis imediat alta povestire și cum destinul începuse să se joace în contul unei fete din provincie, mi-au tipărit-o și pe aceasta ! De atunci, vreme de douăzeci de ani, mă bîntuie gîndul că fac literatură. În realitate tac altceva : povestesc anecdote. Caraghioase, foarte caraghioase. Și triste..."

Așa sînt și eroinele ei din prozele scurte scrise pînă acum, așa sînt și cele din ultimul ei volum de proze scurte apărut de curînd sub titlul „Casa din spatele porții celei verzi". Toate povestirile au caracter autobiografic și sînt scrise cu verva și naturalețea rîndurilor de mai sus. Întîmplările proaspete, lipsite de sentimentalism — care refuză orice șablon — îl farmecă pe cititor prin simplitate și franchețe. Dragostea, tema aproape a tuturor povestirilor din volum, nu le orbește pe eroine, dimpotrivă, le face să vadă viața din jurul lor în toată complexitatea și frumusețea ei.

Nu este deci de mirare că volumele purtînd numele Dinei Rubin pe copertă se vînd din librării chiar din primele zile după lansare.

● **RECTORUL UNIVERSITĂȚII WILBERFORCE DIN STATUL AMERICAN OHIO** a acordat titlul de Doctor în științe umaniste lui Mike Tyson, campionul mondial de box la toate categoriile.

Faptul că Tyson nu are studii — el nu a terminat nici măcar ciclul primar — nu a constituit un impediment. Titlul i-a fost conferit pentru poziția sa angajantă în apărarea tinerilor căzuți în patima drogurilor. În fotografie, Mike Tyson împreună cu fosta soție, actrița Robin Givens.

● **SALON DU LIVRE '89, DESCHIS LA PARIS,** a pus în evidență preferințele cititorilor francezi. El a mai evidențiat și faptul că, după părerea specialiștilor, în Franța cărțile proaste se vînd mai bine decît cărțile bune ! Astfel, o serie de sondaje efectuate în timpul Salonului au demonstrat că cititorul francez cumpără și citește cel mai adesea cărțile autorilor pe care i-a mai citit și pe care deci îi cunoaște, chiar dacă lucrările acestora sînt mai slabe decît ale altor scriitori cu care însă nu au venit încă în contact. Și încă ceva a mai pus în evidență acest Salon, faptul că lucrările transpuse pe marele sau micul ecran obțin la reeditare tiraje mult superioare celor care nu ajung în această (fericită ?) ipostază.

Specialiștii sînt de părere că interesul cititorilor francezi s-a mutat în ultimul an către lucrările non-fiction, spre eseistică și literatura faptului, a documentului, a amintirilor. În topul cărților celor mai cumpărate — dar asta înseamnă oare și celor mai citite ? — pe primul loc se află „Medicina naturală", vîndută în două milioane de exemplare, pe locul al doilea situîndu-se dicționarul enciclopedic „Petit Larousse ilustre", din care s-au vîndut de la începutul acestui an un milion de exemplare. Dintre lucrările beletristice pe primul loc se află „Vară în Apus" de Philphe Labre (250 000 exemplare), „Ultimele zile ale lui Baudelaire" de Bernard Henri Lévy (200 000 exemplare). În domeniul eseistici se distanțează volumul „Vis mexican" de Jean Marie G. Le Clézio cu 100 000 exemplare, „Champollion" de Jean Lacouture (75 000 exemplare) și „Leonardo da Vinci" de Serge Bromia (80 000 exemplare).

În tiraje deosebite s-au vîndut și volumul al IV-lea intitulat „Revoluția 1770—1880" din „Istoria Franței" de François Furet și volumul academicianului Alain Decaux intitulat „Alain Decaux povestește copiilor despre Revoluția Franceză".

● **S-AU ÎMPLINIT 50 DE ANI DE LA NAȘTEREA CELUI CARE A FOST ALFRED HITCHCOCK,** celebrul regizor, scriitor și scenarist american. În pofida faptului că era un timid cum rar se întîlnesc, numele lui a rămas legat de... groază ! Aceasta pentru că Hitchcock este autorul unui mare număr de filme de această factură.

A intrat în lumea filmului în anul 1920 scriind titluri pentru filmele mute. Doi ani mai tîrziu a început să lucreze independent. În anul 1929 a realizat primul său film sonor, o dramă psihologică cu titlul „...și nu ne duce pre noi în ispită".

În anii '50 s-a mutat din Anglia în Statele Unite devenind unul din stîlpii de rezistență ai cinematografiei americane. Dintre creațiile lui cele mai cunoscute amintim „Psycho", „Păsările", „Rebecca". În întreaga lui carieră, Hitchcock a realizat aproape o sută de filme. Drept recompensă pentru contribuția sa remarcabilă la dezvoltarea artei cinematografice, regina Angliei l-a înnobilat, conferindu-i titlul de sir.

SPORT

Dalta bijutierului

Ninge.

Iar cînd ninge, secunda nomadă se încarcă de miracol și suplețe.

Dalta bijutierului care scornește ninsori trebuie să fie una de mărgăritar. Sau necunoscută de noi, fiind prea din cale afară de frumoasă ninsoarea de miercuri. Coloana vertebrală a ninsorii este, la munte, bradul, în cîmpie, salcîmul. Iar pe stadioane, omul cu pălărie de fetru și fulgarin de artist care, la sfîrșitul meciului Steaua — Universitatea Craiova, cîștigat de olteni (nu mă laud, dar cu patru zile înainte îi dădusem cîștigători siguri pe studenți) a făcut o plecăciune largă și a declarat : fără supărare, nu văd pentru ce mi-aș mai purta pașii acolo unde antrenorul Anghel Iordănescu se bîlbîie la nesfîrșit.

Steaua lunecă, acum, spre zodia înecaților. Nu mai e ulei în farul de la Tuzla, iar paznicii de far au pierdut cărarea scufundată-n cîmbru și isprăvită-n izvoare cu noroc. Plecarea lui Jenei de la cîrma corăbiei a dus la dezordine, indisciplină, nisip în gură.

Universitatea Craiova leagă al doilea pod fermecat spre cîntecul marilor iubiri. Dar de ce cedează, complet fără rost ? Pentru că sînt gata să port doi urși de belciug pînă în Piața vinului din Sibiu, și să beau acolo o cană de apă chioară, fără broboane de vin pe buzele de cositor, dacă egalul realizat de Inter la Craiova ține de botul nevinovat al mielului pe care-l semănăm cu pumni de grîu la sărbătoarea dintre ani. Să intre mincinosul în oglindă și să rămînă acolo dacă lucrurile s-au petrecut pe dunga adevărului ?

Ninge...

Și mă cuprind copil în toate ungherele sufletului. Și trebuie să spun că Dinamo București își răsplătește spectatorii cu mii de bucurii, ca și zăpezile căzînd. Cea mai bună echipă românească din clipa de față, Dinamo, umblă cu pași tineri prin cercuri de vrajă. Stăpînă pe minunea vîrstei de douăzeci de ani, Dinamo ține în ființă un vis, odihnitor ca și omătul adunat pe crengi de mesteceni, pe cetină de brad.

Ninge, ninge, ninge...

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTA
ROMÂNIA

Redactor-șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zăinescu
(secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 71 96
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA SCÎNTEII